

ČASOPIS

PRO

KATOLICKÉ DUCHOWENSTWO.

WYDÁWÁN
O D
KNJŽECJ ARCIBISKUPSKÉ PRAŽSKÉ
KONSISTORÉ.

SEDMÝ ROČNJ BĚH.

Swazek druhý.

W PRAZE 1834.

W knjžecj arcibiskupské knihtiskárně, řjzenjm W. Špinky.

Et enim fides origo justitiæ, sanctitatis caput, devotionis
principium, Religionis fundamentum.

S. Chrysost. Homil. de fide.

I. Pogednánj.

I.

*Kánon knih nowozákonných za wěku apoštol-
ského až do času psaného listu sw. Polykarpa
k Filipenským, neboli od roku 60 až 108 po
narozenj Páně.*

Od

Dra. Jana Kőrnera,
rektora a professora w Buděgowicjch.

Připomenutj.

W pracech biblických w tom časopisu zapo-
čatých, popřege-li Bůh času a sjly, pokračowati
se bude; zde pro rozmanitost klade se pogednánj
o kánonu.

Přiležítost k tomu dal přewýborný list swa-
tého Polykarpa k Filipenským, který, ačkoliw
kratičký, přede welmi bohatý w průpowědjch,
které z knih nowozákonných wyňaté swědectwj
wydávagj, že tehdaž — z počátku druhého sto-
letj — wšecky téměř knihy nowozákonné w ru-
kau Polykarpowych byly. Gestli tedy spisy skoro
wšech knih nowozákonných Polykarp po hotowě

měl, kdožby pochybowati mohl, že tyto spisy spogeny, a tjm samým knihy nowozákonné w gednotu slaučeny byly; gest tedy list swatého Polykarpa swědkem o sbjrce knih nowozákonných z počátku druhého stoletj swědectwj wydáwagj-cjm; zaslugujeť tedy wáznost tjm wětšj, čím staršj nad giné swědky o kánonu gest.

Nemohlot se pak rozzebránj téhož listu spjše státi, dokawád o kánonu nowozákonném wesměš, a zwlášť za časů apoštolských až do wěku swatého Polykarpa gednáno nebylo — gest tedy pagednánj toto přjprawau k listu swatého Polykarpa.

Z té samé přjčiny panuge w pagednánj o kánonu swatých Kljmenta a Ignáce wětšj krátkost, než při listu swatého Polykarpa, opominulo se totižto, wšecky průpowědi, které w gich listech se nacházegj, a takowau podobnost s průpowědmi nowozákonnými magj, že tjm na swůg půwod z nich okazugj — wynjti a sestawěti. Přjčina opominulého wynětj gest, že různé průpowědi nemagj tolik důwodnosti, gako w celosti spogené — a protož to odloženo, až na wydánj celých listů swatého Klementa a Ignáce.

§. 1. Důležitost historie kánonu nowozákonného.

Knihy nowozákonné, rowněž gako starozákonné, nepowstaly gednjm spisowatelem, nobrž rozličnými; ani na gednom a témž mjstě, ani w ge-

dnom a témž času; leč oboge při nich rozličné gest, ačkoliw ne w tak welikém rozdžlu času, gako při starozákonných.

My nacházjme tyto knihy giž w gednotu spo-gené, a názwem knih nowozákonných opatřené; důležitáť gest otázka, kdy a gakým způsobem shromážděny a w gednotu sestaweny byly.

Stalo-liť se to řediteli cjrkwě, genž tyto knihy porůznu w rozličných cjrkwjch chowané w gednotu shromáždili, a při této sbjrce na důwody hodnowěrnosti hledjce, ge od cjrkwj, u nichžto chowány byly, obdrželi: poskytuje historie sbjrký těchto knih nowý a nad wšecky giné důkazy wynikagjej důwod gich hodnowěrnosti.

Že tjm způsobem slaučenj knih apoštolských w gednotu dělo se, gešto cjrkwe zdělowaly sobě spisy apoštolské, dokazuje historie kánonu; a protož každá kniha w kánonu se nalezagjej tjm samým ne gednotliwé spisowatele, ale celé zbory má za swědky swé hodnowěrnosti, a sice takowé, gak gin přináležj, co knihám božské učenj obsahujcjm.

§. 2. Způsob pagednávání přiměřený k powaze předmětu.

Nemůž podařiti se djlo, kde pracugjej, na powahu látky pod rukau ležjcej nehledě, gi dle swého swěhlawj, i proti přirozené powaze chce tworiti. Nemohlať se podařiti historie kánonu těchto knih, když některj, wyňawše ge z přiro-

zeného a neyužšjho s cjrkwemi spolku, w němž od počátku swého se nacházegj, historii o sbjrce gich bez ohledu na cjrkw osnowati chtěli.

Od ředitelů cjrkwj sepsané, ku potřebám cjrkwewnjm odhodlané, přešly z ruky swých půwodců, cjrkwewnjuh učitelů, do rukau učenců, kde ustawičným a neyméně za týden se strjdagjcjm čjtánjm a wykládánjm chowány byly.

Nelzet tedy gednati o historii sbjrkj těchto knih bez ohledu na nerozlučitedlný spolek gegich s cjrkwj.

§. 3. Směrnost těchto knih k cjrkw i a cjrkw e k nim.

Nechť wyhledáwáme poněťj cjrkw e w gakémkoli času, buď w neynowěgšjch anebo neydáwněgšjch a neyprwněgšjch: nedát se pomysliti cjrkw Kristowa bez Krista a gehu wyznawačůw.

Genom ti, kteřj w něg, co Krista od Boha seslaného, zázraky činiwšjho, newinně, a však za hřjchy swěta ukřižowaného, z mrtwých wzkrjšeného, pak na nebesa wstaupiwsjho, a na prawici Božj sedjcjho, odkud opět přigde saudit, uwěřili, byli pokřtěni a do cjrkw e křesťanské přigati. Důkaz toho w každé kapitole skutků apoštolských, zvláště 2, 3, 4, nacházjme.

Neyhlawněgšj předmět každého křesťana byl Ježš Kristus, gehu žiwot, gehu učenj, gehu zázraky, gehu smrt, gehu z mrtwých wstánj, gehu na nebesjch sláwa, gehu přjštj gako saudce, a

protož také zachowánj všech přikázanj geho, aby geho přjštj k saudu nebylo záhubau, ale spasenjm.

Co každému křesťanu wěděti, přemeyšleti, rozgjmati, činiti neydůležitějšj wěc byla po všecky časy : to vše gest obsahem knih těchto. Ewangelia wyprawugj přigitj na swět, konánj, učenj, zázraky, utrpenj, z mrtwých wstánj, na nebe wstaupenj a oslawenj Ježjše Krista w nebesjch. Kde ewangelia dokonáwagj, počjná historie apoštolská swé wyprawowánj o přjštj utěšitele mjsto Krista, s nebes seslaného, o skutejch učednjčků Kristowých, o gegich kázanj, gegich zázracjch, wzdělávánj cjrkwj, a opatrowánj gich.

Co kniha skutkůw apoštolských o gich pastýrském úřadu wesměs genom prawj, toho zvláštnj důkazowé se nacházegj w listech apoštolských, gediné na ten úmysl sepsaných, aby nepřjtomným zborům cjrkwenj swau pastýrskau prozřetedlostj nápomocni byli.

Gak každému horliwému křesťanu za našich dnů ewangelium nade všecky knihy neywážnějšj gest, takt i za prwnjch časů cjrkwě knihy ewangelické všem křesťanům byly neydůležitějšj ; neboť obsahugj w sobě, co jim bylo předmětem wšj učenosti, wšj tauhy a naděge, anož obsahugj w sobě to ewangelium, pro které oni hotowi byli obětowati swé hodnosti, statky ano i žiwoty.

Wážnost, kterau křesťané knihám ewangelistů prokazowali, přešla také na knihu apoštolských skutků, proto že w nj nacházeli dokonánj toho,

co Ježšsem započato bylo , založenj totiž cjrkwé křesťanské skrze učedlnjky a náměstky Kristowy.

Listowé apoštolů byli křesťanům neyweyš důležití negenom pro swůg obsah, gesto w nich bylo složeno poučenj a prawidla cjrkwjm daná, nobrž i pro wděčnau lásku, která spogowala cjr-kwe s apoštoly, zakladateli swými.

§. 4. Způsob společné pocty Božj u křesťanů rozšjřil dychtiwost po těchto knihách,

Křesťané podobným způsobem gako židé, ge-den den w témdni společné účtě Božj obětowali, scházegjce se w ten den wespolek , a poslaucha-gjce čtenj a výklady pjsma starého zákona, kte-rý ge na učenj a skutky Ježšowy wedl. Roz-gjmagjce učenj Kristowo, konali památku posled-nj gehu wečeře, gewili společně city swé nábož-nosti, buď prosbami, buď djků činěnjm, buď osla-wowánjm Boha. Takowý že byl způsob společné pocty u křesťanů, patrno ze skutků a listů apo-štolských, zwlastě z 1. Kor. 11, 14. Tento způsob pocty Božj byl přjčinau, že mnozj taužili po kni-ze, w njžby učenj a skutkové Kristowi sepsáni byli.

Ewangelia tedy tjm úmyslem sepsána byla, a dle způsobu společné pocty Božj , panugjcjho hned w prwnjch časjch cjrkwé, nelze pochybo-wati, že obdržewe gednu nebo wjce knih ewan-

gelických, částku po částce při společné poctě Božj čítali. Totéž dělo se s listy apoštolskými.

Tento způsob společné pocty Božj a branj podjlu na všem, co se Krista týkalo, bylo přjčínau, že nepřestávali na knize, která gim od ně-kterého apoštola aneb učedlnjka Kristowa zdělena byla; nobrž že také po oněch knihách apoštol-ských taužili, které giným křesťanským cjrkwjm se byly dostaly,

§. 5. Obapolná společnost cjrkwj kře-
stánských k tomu zdělowánj nápomoc-
na byla.

Ze skutků a listů apoštolských patrno gest, že cjrwe křesťanské, držjce se učenj Kristowa (aby dokonané byly w gedno, Jan 17, 23.) w neyužšjm spolku trwaly, a že wespolek wěděly swé obapolné přjhody, gsauce gedna druhé nápomocna.

Když Petr Kornelia setnjka w Cæsarei neob-
řezaného pokřtil, uslyšeli to i w Jerusalemě. 11, 1.

Když někteřj muži z Cypru a Cyrény kázali
slowo Božj w Antiochii, uslyšena ta wěc od apo-
štolů, kteřj tam pro vzdělánj cjrwe poslali Bar-
nabáse.

Když hlad od Agaba předwěděný na Judei
přišel, poslali křesťané Antiochenštj almužnu chu-
dým křesťanům Jerusalemským, 11, 20—30.

Co Pawel po malé Asii, w Macedonii, w Ře-
kách, w Efezu činil, bylo powědomo w Jerusale-
mě; neboť Jakub, přigmjm menšj, wyprawowal

Pawlowi do Jerusaléma přišedšjmu (21, 20.), že Jerusalémštj židé uslyšeli, kterak uěj Pawel odstaupenj od Mogžžše.

Aniž diwu, že takowau známost křesťanské cjrkwě o sobě měly; neboť cestowánj přes moře a země na sta mil rozlehlé za tehdegšjch časů welmi obyčegno bylo. Negenom apoštolé a gich učedlnjci, gsauce od nich w důležitostech cjrkwě-njch posjláni, do vzdálených kragin a mjst cestowali, leč i ginj křesťané brali se s mjsta na mjsto za přjčinau swětských i duchownjch důležitostj.

Takt wykonal apoštol Pawel z Jerusaléma cestu do Arábie, do malé Asie, do Macedonie, od mjsta k mjstu slowo Páně nesa, a do mnohých kragin a měst, gako: do Jerusaléma, Antiochie, Efezu, Filipi, Korinthu wjcekráte se wracel, poslěz i do Řjma, odtud opět do Asie, a konečně zase do Řjma pro korunu mučedlnickau. Podobně i ostatnj apoštolé cestovali.

K Pawlowi w Efezu kážjcmu přišli z Korintha někteřj z domu Chloe, wyprawugjce gemu o různicjch vzniklých w cjrkwí Korinthské, 1. Kor. 1, 11. přišli Štefan a Fortunát Achaikus, (1. Kor. 16, 15.) Apollo, učený žid, z Alexandrie rodilý, a o učenj Kristowě známost magjcej, počaw w Efezu učiti, přešel odtud do Korinthu, a když Pawel w Efezu byl, opět tam se nawrátil. Skutk. Apošt. 18, 24. 1. Kor. 16. 12.

Když Pawel z Efezu wykročiw, opět do

Korinthu přišel, šla Febe, služebnice křesťanské cirkve, genž w Cenchri morském přjstawu bljže Korinthu byla, do Řjma a spolu s sebau list od apoštola na Řjmany psaný přinesla. Řjm. 16, 1. Táž kapitola listu apoštolského patrně okazuge, gak hogný byl počet pro náboženstwj cestugjcjch; neboť wsickni, gež w té kapitole pozdrawuge, byli známj, přjbuznj gemu, přjchozj tedy odginud do Řjma.

K apoštolu, w Řjmě w zagetj drženému, přišel mimo giné z Filipi w Macedonii Epafrodit, dárek lásky od Filipenských nesaucj. Filip. 2, 28. Přišel i Onesimus z Kolossu, města Asiackého. Kol. 4, 9. Filem. 1, 1. Ze Řjma poslal Tychika listy nesaucjho do Efezu ku Kolossenským. Kol. 4, 2. Efez. 6, 21.

Za druhého zagetj w Řjmě nawštjwil apoštola Onesiforus z Efezu. 2. Tim. 1, 17. Z Řjma byli w důležitostech cirkewnjcjch poslání, Krescens do Galácie, Titus do Dalmácie, Tychinus do Efezu. 2. Tim. 4, 10.

§. 6. Pobjdnutj k společnému zdělowánj spisů apoštolských od Pawla dané.

Mimo náklonnost, kterau dle powahy samých spisů a společné pocty křesťané k těmto knihám wedeni byli, dodáwali apoštolé djlem uspořádánjm listů swých, djlem zřegmým ponapomenutjm podnětu, aby křesťané spisy apoštolské sobě zdělowali.

K cirkwjm po mjstech kraginy Galatské zalo-

ženým odeslal apoštol gedlný list ; potřebj tedy bylo, aby od cjrkwie cjrkwí zdělen a tak w známost všem byl uweden. O listu, gehož nápis k Efezským, mnohými důwody dokázáno, že negeom Efezským, abrž i Laodicenským a giným cjrkwjm ustanowen byl.

Zdělenj swého listu zřegmě nařizuge Kolossenským. 4, 16. A když bude přečten u wás list tento, učiňte at i w Laodicenské cjrkwí čten gest, a ten kterýž gest Laodicenských, wy přečtěte,

§. 7. Ke sbjrce apoštolských spisů we-
dla také opatrnost křesťany, aby totiž
od giných neapoštolských spisů
odděleni zůstali.

Cokoliw apoštolé we gménu Ježjše Krista učili, nebo přikazowali, tomu božskau půwodnost přiwlastňowali křesťané, proto že w Ježjše Krista, co syna Božjho a wyslance božského wěřili, gakož takowého geg ctili, a protož slowa geho, w ewangelijch obsažená, co slowa Božj považowali.

Důkazy takowého smýšlenj a wyučowánj apoštolů o slowech Kristowých nacházjme dosti hogně w gegich listech. W prwnjm k Thessalonicenským 2, 13. *Protož i my děkugeme Bohu bez přestá-nj, že když gste přigali slowo Božj, kteréž gste od nás slyšeli, přigali gste ge, ne gako slowo lidské, ale, což w prawdě gest, gako slowo Božj, kteréž působj we wás wěřjcjch.* 4, 2. „Wjte zagisté, která přikázanj dal gsem wám skrze pána

Ježjše; nebo tato gest wůle Božj, posvěcenj waše.“ 4, 8. „Protož kdo těmi wěcmi pohrdá, *ne čłowěkem pohrdá, ale Bohem*,“ totižto přikázanji božskými. Widěti z toho, kterak učenj a přikázanj Ježjšowo co učenj a přikázanj Božj bylo považowáno.

1. Kor. 2, 6. „*Maudrost pak mluwjme mezi dokonalými, maudrost ne tohoto swěta, ale maudrost Božj, kteráž tagemstwjm, kteráž skrytá gest, kteráž Bůh předuložil před wěky k sláwě našj.*“ 7, 10. „*Těm pak, kteří gsau w manželstwu, prikazugi ne gá, ale Pán, ať manželka od muže neodcházj.*“ Rozdjl tedy mezi přikázanjm apoštolským a Ježjšowým, protože ono božské.

2. Kor. 10, 4. „*Nebo oděnj bogowánj našeho nenj tělesné, ale mocné skrze Boha k zkaženj ohrad a k wywrácenj rady i wšeliké wysokomyslnosti powýšugjcj se proti uměnj Božjmu, i w poddanost gjmagjcj wšeliký rozum k službě Kristowě.*“

Božský půwod učenj Kristowa zregmě twrdj w listu ku Galatům 1, 11. „*Známo činjm wám, bratři! ewangelium, kteréž kázáno gest ode mne, že nenj podle čłowěka, nebo aniž gá gsem ho přigal, aniž se naučil od čłowěka, ale skrze zgewenj Ježjše Krista.*“

Protož ge také nazýwá prostředkem od Boha k spasenj lidskému ustanoweným w listu k Řjmanům: (1, 16.) „*Neboť se nestydjm za ewangelium, moc zagisté Božj gest k spasenj každému*

wěřycjmu.“ Onoť gest (dle 16, 25.) „*zgewenj tagemstwj od časů wěčných skrytého, kteréž nynj zgeweno gest dle pjsem prorockých podle poručenj wěčného Boha;*“ podobně mluwj w listu k Efezským (1, 9.) a ku Kolossenským (2, 3.): „*W němž gsau všickni pokladowé moudrosti a uměnj skryti.*“

Těž apoštol Petr učenj Kristowo co božské předkládá w prwnjm listu (1, 23.): „*Znowu zrozeni gste, ne z semene porušitedlného, ale neporušitedlného, skrze slowo Boha žiwého a zůstávajcjo na wěky.*“

Podobně Jan dj w prwnjm listu (5, 20.): „*A wjme, že syn Božj přišel, a dal nám smysl, abychom poznali prawého Boha a byli w prawém synu geho.*“

Uctiwost, kterau na spisy apoštolské křesťané kladli, nemohli přiwlastňowati giným neapoštolským spisům, kteréž se w hogném počtu nacházely, a mezi kterými i některé byly gménem apoštolským křiwě a podwodně wydány.

Takt činj swatý Lukáš (1, 1.) o mnohých zmjnků, *kterjž usilowali spořádati wyprawowánj přjběhů a skutků Kristowých.* We druhém listu k Thessalonickým dává wystrahu gim apoštol, aby nedali se swěsti, (2, 2.) „*ani skrze ducha, ani skrze řeč, ani skrze list gako od něho poslaný.*“ K tomuž cjli dal gim znamenj, dle kterého list apoštolský od podvrženého poznati by mohli. (3,

17.) „*Pozdrawenj mau rukau Pawłowau: což gest za znamenj w každém listu, takť pjši.*

Potřebj tedy bylo opatrnosti, aby spisy neapoštolské nebyly k apoštolským přiwtělowány, protož se stala sbjрка spisů apoštolských, aby ostaly od giných odděleny, čehož zřegmé důkazy pozděgi předložjme.

§. 8. Sbjrka knih nowozákonných za časů apoštolských.

W úvodu do zvláštnjch knih nowozákonných dokazuje se, že mezi sepsánjm prwnj a poslednj knihy nowozákonné téměř třidceti let uplynulo; nemohlot tedy gináče býti, než že sbjрка knih apoštolských za gegich věku genom znenáhla zrůstala, a teprw dokončena býti mohla po smrti Janowě, genž všecky apoštoly přečkal, a tedy poslednj psal.

O listech apoštola Pawla dokázati možná, že dle swého počátku mezi spisy apoštolskými nejprwnějšj gsau, a sice listy k Thessalonickým okolo roku 54 sepsány, listy ke Korinthům okolo roku 55, list ku Galatům w tentýž čas, list k Řjmanům okolo roku 57. Gešto pak Thessalonika nedaleko Korinthu, odtud nedaleko Efezus, odkud listy na Korinthské a Galatské psány byly, od Efezu nedaleko Galácie, protož hodnowěrně gest, že tyto sausedné cjrkwě společné listy sobě zdělowaly, a tak že sbjрка listů k Thessalonickým, Korinthským, Galatským powstala,

Wrátiv se apoštol Pawel z druhého nawštjwenj w Korinthu, odkud list k Řjmanům psán byl — přišel do Jerusalema okolo roku 57, kdežto gat byl, a po dwau létech svého zagetj w Cesarei do Řjma odwezen, w kterémžto městě opět po dvě léta w zagetj držán gest.

Do toho času, asi rok 59. padá sepsánj ewangelium swatého Lukáše, Skutků apoštolských, listů z Řjma psaných k Filipenským, Efezským, Kolossenským, Filemonowi a k židům do Palestiny. Gešto Efesus blizek byl Kolossenským — a w Efezu obchod wolný se wedl s celým Řeckem, Macedonij a s kraginami Asiackými: snadno lze gest se domysliť, gak tito poslednj listowé všem cjrkewnjm zborům zděleni býti mohli.

Z druhého listu k Timotheowi (4, 13.) patrně, že apoštol s sebau knihy a pergamén nosjwal; nebť tyto věci pozanechal w Troadě, a Timotheowi přikázal, aby ge s sebau do Řjma přiwezl. Pročbychom tedy nesměli domnjwati se, že i opisy listů k cjrkwjm odeslaných s sebau nenosil, aby gim ge zdělil, gešto přikázal totěž činiti Kolossenským.

W Řjmě tedy cjrkew křesťanská, mimo list sobě odeslaný, mohla i ostatnjch, z ruky samého apoštola do Řjma přišedšjho obdržeti, pakliže gich dříwe neobdržela, a tak i ewangelium sw. Lukáše.

Po wyswobozenj z prwnjho zagetj w Řjmě okolo roku 62. psány gsau listy k Timotheowi do Efezu, k Titowi na ostrow Kretu, nynj Kandii, gešto byl na cestě plowaucjm do Efezu nebo do

Syrie, a protož obogj list co neydale rozšjřen býti mohl.

Když byl apoštol po druhé w Řjmě okolo roku 66, blížil se saud na Jerusalém. — Toho času psáno ewangelium od swatého Matauše pro křesťany w Palestině, list Jakubůw na křesťany w rozptýlenosti gsaucej; té doby vypuklo též kruté pronasledovánj křesťanůw od Nerona, a psán list druhý k Timotheowi, též list prwnj pak druhý Petrůw ze Řjma křesťanům w menšj Asii bydljejm. S druhým listem Petrowým list apoštola Judy gak časem tak obsahem spřjzněn gest. Mezi Jerusalémem, Antiochij, Efezem a Řjmem panowal ustawičný obchod, z čehož snadno pochopiti lze gest, gak ewangelium swatého Matauše do Řjma přišlo, gak listy Pawlowy w Řjmě psány, a i ginam zdělowány býti mohly.

Za času usmrcenj apoštolů Petra a Pawla, okolo roku 67. sepsáno gest ewangelium sw. Marka, kteréž w Řjmě pro Řjmany bylo zhotoweno, a když tento ewangelista odebral se do Alexandrie hlásat učenj Kristowo, bylť také do Alexandrie od něho přinešeno; bylť tedy w Řjmě i w Alexandrii známo, odkudž k giným cjrkwjm přišlo.

Neyposlednějšj mezi spisy apoštolskými gsau Janowy, kterýž před zkázau Jerusaléma wydal swé zgewenj, po zkáze pak ewangelium a listy, odkud patrnó, že spisy Janowy neyposléze do sbjrkj nowozákonné přigaty býti mohly.

Za dnů apoštolů Petra a Pawla mohly se již nalezati w sebránj spisů nowozákonných dwoge a snad i troge ewangelium, skutky apoštolské, listy swatého Pawla, Petra, Jakuba, Judy: mnoho-li gich však skutečně bylo, nelze twrditi, gešto historie o tom mlěj.

Wšak sw. Petr w druhém listu 3, 15. 16. tak mluwj, gakoby byl wšecky listy Pawlowy četl a znal, co se, gestli ne ginde, w Řjmě státi mohlo, a z toho možná uzawjratí na společnau gich sbjrkú w Řjmě se nalezagjcj. Slowa Petrowa: „*Pána našeho dlauhočekánj za spasenj měgte, gakož i neymilegšj bratr náš Pawel, podlé dané sobě maudrosti psal wám; gako i we wšech epištolách, mluwě w nich o těch wěcech, w nichž některé věci gsau nesnadné k srozuměnj, kteréž neučenj a neustawičnj přewracugj, gako i giná pjsma k swému zahynutj.*“

Ze swědectwj Eusebia, kterýž, mluwě w knize 3, 20. o ewangelijch Matauše, Marka a Lukáše, přjčinu ewangelium od Jana sepsaného udává, domyslití se můžeme, že troge ewangelium za geho již času w gednu knihu bylo snešeno. Slowa geho gsau: „*Když trj sw. ewangelistů psanj dáwno wydaná, gak giným wšechněm, tak Janowi do rukau se dostala, prawj o něm, že ge wšecká schwálil, a prawdiwé o nich swědectwj wydal: však nicméně uznal, že se w nich toliko poznamenánj těch wěcj nedostává, které Kristus z počátku swého kázanj činil a působil.*“ Neděget se sice zřegmá

zmjinka o sebránj spisů těch, však domyslití se toho záslušno ze slow : že se spisowé trj ewangelistů gak giným všechněm křesťanům, tak také Janowi do rukau dostali; neboť měli-li gsau všickni křesťané ewangelium troge, nelze pochybowati, že byla w gedno spogena. Tato domněnka nabýwá wětšj hodnowěrnosti nasledugjcjmi spisowateli cjrkwijnjmi, genž mluwj o sebráných knihách nowozákonných gako o věci giž skutečné a známé, poukazugjce tjm, že nowozákonných knih sbjrků giž našli.

§. 9. Sbjrka knih nowozákonných w listech Klementa řjmského.

Klemens Řjmský, od města swého zrozenj tak nazwaný, z urozeného rodu poslý, w rozšiřowánj náboženstwj Kristowa tak welice prospjwal, že o něm chwalitebnau zmjinku činj swatý apoštol Pawel we swém listu k Filipenským : (4, 3.)

„Takét prosjm i tebe, wěrný společnjku, pomáhej těm, kteříž se mnau pracowali w ewangelium s Klementem a ginými pomocnjky mými, gegichžto gména gsau w knize žiwota.“

Dle swědectwj Eusebia w knize 3, kap. 4. byl Linus prwnjm biskupem po Petrowi učiněn, potom Klemens, kterýž byl w Řjmě třetjm biskupem. W kapitole 18. wyprawuge, že geště za cjsaře Nerwy cjrkw řjmskau zprawowal, gsa třetj z těch, kteří w biskupstwj to se uwázali, po Pawlowi a Petrowi ;

nebo prwnj byl Linus, druhý Anaklet, třetj tedy Klemens.

Za cjsaře Trajana, ku konci prwnjho stoletj, byl do moře uwržen, mage kotwici o krk uwázau; tělo pak gehu bylo do Řjma přiwezeno Crhau a Strachotau, apoštolj slowanskými.

Tentýž spisowatel zmjnu činj o dwogjm listu Klementa w knize 3, kap. 34., řka: „Poněwadž nenj možné, abych všecky zegména wyčetl, kterj a kde w cjrkwjch po všem swětě rozptýlených — hned brzo po apoštolech — byli pastýřowé aneb ewangelistowé, z té přčiny těch toliko gména w historii této gsem poznamenal, gegichž učenj apoštolské w spisech a knihách, od nich wydaných, zachowáno gest až do času tohoto, gako Ignáciowo w epistolách napřed dotčených, a Klementowo w epístole gehu ode všech přigaté, a psané gako w osobě celé cjrkwe řjmské k cjrkwi korinthské.“

Opět w též kapitole dokládá Eusebius: „Slušj pak znáti, že i druhá epístola témuž Klementowi se připisuge, ale o té zgewno gest, že nenj gako prwnj za pořádnau přigata, proto že se nenacházj swědectwj, aby gi stařj učitelé kdy w swých spisech gmenowali.“

Powažugjcjm, že Klemens apoštolů byl spolednjkem, w prácech cjrkwjných spoludělnjkem, pak po Anakletu řditelem cjrkwe řjmské až téměř do konce prwnjho stoletj, a protož že dobře znáti musil djlem z vlastnjho cestowánj, djlem z posílaných odginud zpráv, záležitosti negenom cjrkwe

swé materské a sebau zprawowane, nobrž i giných cjrkwj, gako Filipenské: zagisté swědectwj o knihách nowozákonných, z gehu spisů wyňatá, welikau magj wáhu.

List prwnj, gménem cjrkwě řjmské psaný k cjrkwě korinthské geště před zkázau města Jerusalema, tedy před rokem sedmdesátým, prowit gest průpowědmi nowozákonnými co wě nec kwětinami wonnými. Průpowědi ony neywjce gsau wáženy z listů Pawlowých, zwláště k Židům, pak z listu Jakubowa a druhého Petrowa. Co do průpowědj z listu k židům wzatých pjše giž Eusebius takto w knize 3. kap. 34.: „W kteréžto (epištrole prwnj) poněwadž častokrát toho, což se we smyslu s epištolau k židům psanau srownáwá, ano někde i slow samých z nj užjwá: patrně tjm se dokazuje, že ten list nenj nowý, a za nedáwné paměti lidské psaný. Protož také přičten gest ne bez přjčiny k giným epištolám swatého Pawla.

Mimo průpowědi z knih nowozákonných wyňaté odwoláwá se na list prwnj ke Korinthům, w oddjlu 47. takto pjše: „Wezměte list swatého apoštola Pawla do rukau. Co psal wám na počátku swého ewangelium? Oprawdowě od Boha nadechnutý psal wám za přjčinau sebe, Kefa a Apollona w gednom listu, proto že giž tehďáž rozepře a sektárstwj bylo.“

Tolikery a zewrubně wyňaté průpowědi z listů apoštolských, gakěž se w listu Klementowě nacházejg, patrným gsau důkazem, že w rukau gehu

sbjrká neywětšj částky listů Pawlowých — gakož i Jakubowých a Petrowých se nalezala, a co gako biskup cjrkwě w rukau měl, to bylo také cjrkwě podjlem; protož z tohoto listu Klementowa na sbjrkú knih nowozákonných při cjrkwí řjmské uzawjratí můžeme. Pokudž ale i průpowědi z písma swatého co wěc i Korinthským známáuw uwádj, možná se domejšleti, že i w cjrkwí korinthské tytéž knihy w gedno sebrané známy byly, podobně gako při cjrkwí řjmské.

List druhý, gehož authentičnost mnohými důwody dalaby se dokázati, obsahuje mimo průpowědi z listů apoštolských též některé z ewangelium, však bohužel, že genom zlomek z něho nám dochowán.

Zwlastnj wynětj průpowědj nowozákonných z listu prwnjho a druhého děge se neypohodlněgi při celkowitém textu těchto epištol.

(Dokončenj.)

II.

O R á g i.

Od

Františka Wetešnjka,
faráře w Markwaticjch.

ויטע יהוה אלהים בן בערן מקדם:

I. M. II, 8.

Čtenáři, milownj starožitných přjbehůw biblických, rádi gednák dotazugj se na mjsta, kde co gich se přihodilo, gednák i se rozcházegj do swěta, aby očitě spatřowali kraginy, o nichž we swatých psmech byli se dočetli. Mezi neypředněgšjmi děgi těmi stogj útwor Ráge, neboli hmotný obor wšj swětské krásy a pozemnjho blaha, kamž Bůh byl postavil Adama, prwnjho člowěka, aby geg vzdělával a ostrjhal. I. M. II. 8. 15. Také tohoto prwotnjho blaženého sjdla poloha mnohau pilnostj a wěhlasnau saudnostj se wyšetřowala; ale po všem neysnažněgšjm bádánj položenj gehu předce posud w gistotě se newyšetřilo. Čjmž ne w gedněch wzniklo pochybowánj, také-li kdy biblického Ráge skutečně stávalo. Proti té pochybnosti ohlašujeme, že biblická powěst o Rági gesti prawdiwá, ale skaumatelů ohlédánj se po mjstě někdegšjho ráge marné, gešto snad neyspjše dá se pokládati tam, kde nynj prostjrá se indický okeán.

Powěst tu wyprawuge nám Mogžjš ze staro-
dawnjho podánj, a zasluhuge wjru wšecku, gešto od
prwotnjch otců Mogžjšowi snadně gest dochowána,
zamyšleným pjsmem giž před Mogžjšem a snad
před samau potopau zaznamenána, konečně Mogžj-
šowau zběhlostj w zeměpisu a wnitřnj powahau
ugištěna.

Podánj rágské powěsti snadno sáhlo až k šest-
mecjtnému kolenu, w němž stál Mogžjš od ustano-
wenj swěta; nebotě šla z ust do ust prwotnjch otců,
genž při dlauhowěkém žiwotě drahné mjwáwali ob-
cowánj s neyzázšjm potomstwem, zaugjmala paměti
mocně, dotýkala se nehod bolestných, pogila se k
citliwosti zbožné a mjsila se do učenj náboženské-
ho, nemohauc nigak modlárstwjm se przniti.

Podánj neboli tradice dagj se snadně nésti do
přepozdnjch wěků, kde sice mnoho kolen se čjtá,
ale při dlauhowěkosti nenalezá se mnoho prostřed-
njch osob, gimižby se znamenitě mohla pomásti.
Ode stwořenj ráge až do Mogžjše minulo sice ko-
len šestmecjtma; gednák ze přehledu dlauhowěko-
sti patriarchálnj a drahného obcowánj s potomstwem
přewzdáleným zřetelně dáwa se poznati, gak při
nemnohých prostřednjcjch snadně podánj rágské
od Adama neslo se k Lewjmu, Mogžjšowu pradědu,
který gistotně musel giž pjsemně mji gi zazname-
nanau, od něhož Mogžjš ta pjsma dědem Kahatem
a otcem Amramem zdědil a do swých letopisů-bez
proměny wložil.

K usnadněnj přehledu rozwrhneme celý čas ten

we tři doby, předkládající geg we trogých rubrikách, z nichž prwnj wyčjtá Adamo - Setowo potomstwo až po Noacha, druhá Noacho - Semowo potomstwo až po Abraháma, třetj potomstwo z Lewj po Abrahámu až po Mogžjše.

ročen	umřel	star			set			Enos	Kainan	Malaleel	Jared	Enoch	Matusalem	Lamech
			1	930	930	Adam	žil							
1 Adam	1	930	930	Adam	žil									
2 Set	130	1042	912	se	Setem	800								
3 Enos	235	1140	905	s	Enosem	695	807							
4 Kainan	325	1235	910	s	Kainan.	665	717	815						
5 Malaleel	395	1290	895	s	Malal.	535	647	745	840					
6 Jared	460	1422	962	s	Jared.	470	582	680	775	830				
7 Enoch	622	987	365	s	Enoch.	308	420	518	613	668	800			
8 Matusal.	687	1656	969	s	Matus.	243	355	453	548	603	735	300		
9 Lamech	874	1651	777	s	Lamech.	56	168	266	361	416	548	113	782	
10 Noach	1056	2006	950	s	Noachem	—	—	84	179	234	366	—	600	595

Z tohoto sestawenj snadno widěti, kterak Noach a potomci geho snadno wěděti mohli, co bylo se dálo s Adamem, kam byl postawen, odkud wyhnán, slowem, že skutečně ráge stáwalo; neboť nám wykazuje, kdy který prwootec se narodil, kdy umřel, w gakém stárj, a dlauho-li s kterým potomkem obcowal.

Od ustanowenj swěta až do synů Noachowých minulo 16 set let, ale mezi smrtj Adamowau a Noachowým narozenjm minulo let toliko 126. W době té žilo kolen desatero. Wšak desatero to daloby se přiwěsti až na tré s gediným toliko střednjkem. Wygmemeli z osmého kolena Matusalema, Enochowa syna, widjme, že ten s Adamem pobyl za 243, a se wnukem Noachem za 600 let. Nasledowně tu máme w počtu 1656 let tři toliko praotce, spogeny gediným toliko střednictwjm. Za 600 let dá se mnoho dowěděti od děda, genž po 243 let slýchal neystaršjho předka, mluwiwšjho o nehodách swých, a při rozprávěnj takowém aniž dá se mysliti, žeby Adam nebyl často, ano přechoasto mluwjwal o Rági, žeby nebyl geg wypodobňowal, žeby nebyl geho podobu zeměpisně wyobrazowal. Možno-li, aby zpráwy ty byly snadně nedošly Noacha a prwnjch potomků geho, z nichž Jafet swětu předpotopnjmu náležel se stem let, Chám s dewadesáti dewjti léty, Sem s dewadesáti osmi? genž w tom předpotopnjm swětě geště měli obcowánj s otcem Noachem, s dědem Lamechem a s pradědem Matusalemem? gešto gim otec wyprawowáwal, co byl slýchal za půlse-

sta sta let od otce Lamecha, téměř za 600 let od děda Matusalema, za půlčtvrta sta let od praděda Jareda a t. d., anobř málem za 80 let od Enosa ? gešto děd Lamech gim wyprawowal, co za půl sta let, a praděd Matusalem, co za dvě stoletj byl wyslechl z vlastnjch ust Adamowých.

Náše krátkowěké rozumowánj, neboli náš rationalismus zpěčuje se wěřiti o Mogžjšowě předpotopnj dlauhověkosti, nepomnjc, že loktem popotopnjm nesmjme cele měřiti swět předpotopnj. Dále beze wšj nesnáze wjru příkládá millionoleté starobě zemnj, gešto tak některj zpytatelé přjrody a indičtj bramjnowé ze swých swatých wěd to udáwagj. Nuže, což newj, že titěž bramjnowé dle těchže wěd mluwjce o všeobecné potopě, lidem předpotopnjm připisugj žiwot tisjcletý ? a že ginj zpytatelé, rowně tak zběhlj, přes 6000 let trwánj země neodhá-dáwagj ? Bez rozpaků libuge si w tom, co se zdá přináseti podporu geho domněnkám, a zawrhuge zdánj geho důmyslům newhodné. Snad-li spjše uwěřj báhorkám Hesiodowým, kterýž bágj o stoletých nedospělcjch při prsau materských, nežli nábožnému Mogžjši ?

Ze žiwota Noachowa swětu předpotopnjmu náleželo 600, popotopnjmu 349, wěku Abrahámowu 58 let; ze žiwota Semowa onomu 98, druhému 502, tomuto 210 let, čili gak widěti tuto ze druhé rubriky:

Noe žil před potopau 600 po potop. 349

Sem 98 502

Sem s Isákem prožil geště 110 let, a s Jakubem let 50.

Mezi Abraháma a Noacha netřeba wkládati střednjka; neboť s Noachem pobyl Abrahám přes půl sta let, prwé než 75letý stěhowal se z Haranu do Kanánu.

I šla-li powěst rágská od Adama Matusalemem snadně k Noachowým potomkům, i gakžby po Abrahamu Lewjho potomci nebyli o Rági mohli w gistotě známosti nabýwati, o němž i Noachowi gistotné měli zpráwy? Mezi Abrahamem a Lewjm zřjme kolena dvě a střednjka toliko gednoho, buď Isáka, žigjcyjho s Abrahamem 15 let a se wnukem Lewjm let 36, anebo Jakuba žigjcyjho s Abrahamem let 15, a s Lewjm 63. Lewj pak musel to podánj giž pjsemné znáti, gak njže osvědčjme. Snadně tedy mohl Lewj zwěděti, o čem wěděl Abraham, Noach, Matusalem. A Mogžjš užil pjsem, která potomstvu zůstawił Lewj. Wezmeme-li za střednjky Matusalema, Noacha, Abrahama a Isáka až do Lewjho, neboli do sepsánj těchto podánj, gež Mogžjš byl přegal, při třjmecjtmeru, neboli raděgi při šestmecjtmeru kolenj widjme střednjků vlastně toliko čtvero, a čtwerem tjm podánj dala se bez proměny chowati, gak nás w té domněnce utwrdj

a ne 430, ba ani 400. Počet ten nedá se zweyšiti, no-brž spjše zmenšiti, poninjme-li, že Amram měl za manželku Jochabetu, otcowu sestru, swau stryni, a že předce také pobyl několiko let s Kahatem otcem a se synem Mogžjšem. Ostatnj, dāli Bůh, we článku zwláštjnji.

příkladowé z našich vlastnjch tradic njže zpomenutj.

Paměť swěžj, mohútná a držemná snadně chová wěci slyšené, a paměť otců prwotnjch, ač kle-slá, nicméně předce wždy geště zůstáwala čilá, silná a schránliwá; muselat tedy snáze bráti w sebe, pewněgi držeti a potomstwu zdrawěgi odewzdáwati, co buď sama zkaušela, čili od předkůw slýchala, nežli paměť naše zpozdilá, přiučowánjm přeplněná a přeplněnjm walně ochabělá.

Lidé nerádi a těžce zapomjnagj děge, genž daly půwod bolestným nehodám: Otokarůw pád u Hlawy, záwratiwj kalichowé našich praporců a gich mrzký plod na Bjlé Hoře wždy bude strašiti w české paměti. Nuže, gakby lidé před potopau a po potopě byli mohli záhy z paměti pauštěti, kde Adamowa blahost byla zmařena a zplozena strast, giž i on i oni dlužni byli okaušeti bez konce?

Paměť musj býti o mnoho schranliwěgšj, spoguge-li se podánj s nábožným citem. Bylo-li lze zpomjnati na nehodu milowaného Abele a netaužiti Bohu, genž tak přemilostiw býwal w Rági, kde Kainowa neprawost byla vlastně se počala? Rowně tak málo, gako zpomjnati na wzetj Enochowu a newěnowati slzy ctnosti w rági zprzněné. Rág musel wždy stáwati se památněgšjm, gešto i zbožná citliwost den co den pro gehu ztrátu lidskau paměť ostríla.

Pomněme, že podánj ani zapomenuta býti nemohau, mjsj-li se do učenj náboženského. Wjmet,

že každý patriarcha býwal netoliko hlawau, alebrž spolu i knězem swému domu a swé čeledi. Kněžstwj žádné nebylo bez wěd a bez učenj. Gakby patriarchowé byli mohli mluwiti k plodům swým o Bohu, o stwořenj swěta, o učiněnj člowěka, o lidských powinnostech, a newzbuzowati ge ke poslušenstwj wystrahau, kteraké neštěstj postihlo Adama za neposlušnost? Anebo byli-liby mohli mluwiti o nehodě Adamowy neposlušnosti, a neřjci, kde se to dalo? Wizmež tedy, kterak powěst rágská wždy do náboženského učenj i bezděky se mjsila, a proto podánj o Rági zapomjnána býti nemohla.

Nelze toho přjti, že prwotnj tradice mezi potomky Chámowými, Jafetowými a dosti walně i mezi pozdnějšjmi Semowými načitě počaly se mrhati a kaziti nesmyslným modlařenjm, o němž před potopau ani mezi Kainowým potomstwem zmjnkj se neděge. Nemohlytě však býti úplně zmařeny, gesto Bůh powelel Abrahámowi, aby wygda ze vlasti modlárské, totiž z hor Chaldegských, odebral se do gjžnj Syrie neboli do Kanánu, kdež on a syn Isák pobyli za 205 let. W desátém roce po smrti Isákowě, Abrahámůw wnuk, Jakub, wybral se do Egypta, kdež geho potomstwo, silně se množjcej, zůstalo až ge Mogžjš odtud zase wywedl. Gak w Kanánu, tak i w Egyptě Abrahámowi potomkowé šjtjli se modlárstwj, čistým náboženstwjm nemálo se lisjce ode wšech pronárodů. W té okoličnosti prwotnj podánj nemohla wzjti porušenj, a powěst rágská chowala se w čistotě.

Chowánj to neodpírá zkušenosti, gak toho podnes mezi sebau za wšj ochabělostj, při wšj krátkowěkosti můžeme ukázati příklad negeden. Ode smrti newinného Jana Nep. minulo let 450. a plodů tři a třidcetiletých neboli kolen 13, ba takměř 14; předce geště český katoljk každý wj z otce a matere (ne z pjsma, zvlášť německého; z toho by gediné pochytil bjdné rozumowánj a matné pochybnosti), alebrž toliko z pauhé tradice, totiž, že tento, ač njzkorodý, nicméně welikého ducha vlastenec, ode krále Wáclawa, pro powinné tagenj zpowědi králowniny, byl bolestně zmučen, bez pořadu práwa kutagenj královske neprawosti na smrt odsauzen, w Praze nočnj chwjle s mostu do Wltawy swržen a od té doby za Swátého ctěn. Takto zuloženj Božjho i w njzkém rodu odměňugj se ctnosti, gež nádherná učenost, ze prachu nemnoho powyniklá, tjm swého půwodu nepamětlivá, s náboženským záštjm zapjratí usilowala. Od aukladného nečestného usmrcenj blahoslaweného Přemyslowce (sw. Wáclawa) minulo bez mála 900 let, při našj krátkowěkosti wjce, nežli při patriarchálnj dlauhowěkosti mezi Mogžjšem a Adamem, totiž: tři a třidcetiletých wěků neboli kolen 27; ale každá česká katolička po tu dobu dobře wj, neylépe z pauhé tradice, že i we starém Boleslawu se swěta newážně byl zprovozen český Abel od Kaina českého. Tak dlauho se držj a pamatugj podánj při kratičkém žiwobyťj a paměti seslablé: což dlauhowěcj a

proti nám swěžj Patriarchowé byliby méně pama-
towáwali? Odstup nesaudné mámenj! Spjše wy-
znáwáme důwěrně, že powěšť rágská, zkušenosti
neodporugjc, modlárstwjm neporušená, do nábo-
ženského učenj wmjšená, se zbožnau citliwostj
slaučená, poselkyně nehody bolestné, towaryška
paměti mocné, předmět rozprávek dlauhowěkých,
snadně došla Lewjho, anobrž i samého Mogžjše
w koleně dwadcatém šestém.

Mohla-li powěšť rágská austnjm podánjm do-
gjtí Lewjho, zpráva pjsemnj musela tjm spjše do-
bèlnauti Mogžjše; neboť w zamýšleném pjsmě po-
wěsti nabýwagj neymocněgšj ochrany. Poněwadž
děgowé neydůležitěgšj před ginými neyspjše se
zaznamenáwagj a mezi neydůležitěgšj děge bez
odporu náležj propůgčenj a ztráta blaha rágské-
ho; protož ani nelze mysliti, žeby zpráva o tom
prwotnjm blaženém sjdle byla mohla ugjtí pjsem-
njho zaznamenánj.

Mogžjš powěsti rágské neměl toliko z podá-
nj austnjho, alebrž wybraw ge ze spisů staršjch,
wložil do Pentatewchu, slohem sobě neobyčejným.

Lišj-li se sloh gazyčnj chudobau a mluwnickau
powahau ode slohu wěku toho, w němž byl spi-
sowatel žiw, a ode slohu, gjmž myšlénky swé
wlastnj do spisu skládal: musjme uznati za praw-
du, že pjsemnost we slohu podaná, ode slohu spi-
sowateli obyčejného se lišjcjm, musj býti staršj
nad spisy, které spisowatel skládal ze swé hlavy
způsobem psanj swého wěku. Některé částky prw-

nj knihy Mogžjšowy gazyčnj chudobau a mluwnickými vlastnostmi patrně se lišj ode slohu bohatšjho, gakowý wûbec panuge we spisech, obsahujcejch děge, gimž Mogžjš byl přjtomen, gimž mnohým za půwod slaužil, a gež slohem swého nářečj sepsal. Z čehož neneprávě saudj se, že w geho knihách obsaženi gsau spisowé dwogj: ti, které skládal sám ze swé hlawy, a oni, které toliko byl opsal. A poněwadž tito od oněch se lišj gazyčnj chudobau a powahau mluwnickau, neméně gisto gest, že také nad ně musegj býti staršj.

Ke spisům slohem walně se lišjcm náležegj také powěsti rágské, o nichž tehdy směle můžeme wěřiti, že Mogžjš nespisowal ge podlé austnjho podánj, alebrž že ge pogal do swé knihy ze spisů staršjch.

Z kterého wěku pošla pjsma powěsti rágské, gichž Mogžjš užil, určité udati nelze, gešto se newj, kterému wěku wynalezenj pjsma náležj. Poněwadž mezi synem, otcem a dědem gazyk a sloh náhlé a přjlišné změny nemjwá, gakowá mezi slohem, Mogžjši obyčegným, a slohem powěsti rágské se nacházj, nemylně saudj se, anobrž gistotau se twrdj, že Mogžjšůw praděd, Lewj, giž znal z pjsma podánj powěsti rágské. Potomci Jakubowi gistotně znali pjsmo, gešto Juda, Lewjho bratr, Thámaři zastawil pečet. I. Mogž. XXXVIII. 18. 25, a professor Jan, w úwodě k božským knihám starozákonnjm I. 245, we Starobylostech bi-

blických III. 317, tušj, že smlauwa, kterau (I. M. XXIII.) Abrahám učinil s Efronem o trh a kaupi geskyně k pohřbu Sárině, byla pjsemně zhotowena. Z toho gde, že powěsti rágské giž aspoň Jakubu a potomkům geho musely pjsemně býti známy.

Nynějšj učenost wůbec nalezenj pjsma hledá w dobách popotopnjch. Ale gestiť na nemalém omylu, gesto pjsmo musj potopy býti staršj. Nelzeť wěřiti, žeby lidé před potopau nebyli znali pjsma, gelikož wědecká uměnj bez pjsma ledwa dagj se mysliti, a že we wědeckých uměnjch mnohau měli zběhlost, dowodj patrně stawitelský záměr Noachůw, by od všeobecné záhuby

Z lidské rodiny, tak welmi zmnožené,
zbytek celý w auzkém plynul korábu. *)

Záměr ten směle nazýwáme wědeckým, neboť genom uměnjm mohl se takowý koráb wystawěti. Wědecké stawitelstwj potřebuge určité mjry a náležitých rozměrů, kteréž nedagj se mysliti bez měrnjch znakůw? Wše to wede takměř nelibowolně k gakémusi ne-li hned psanj, alespoň k gakémusi kreslenj, z čehož nemylně muselo záhyznikati pjsmo a znenáhla k saustawnému slohu se obrazowati. Wizmež, gaký krátký a gak odměrný rozkaz dán gest Bohem Noachowi ke stawěnj korábu, I. M. VI. 15. 16. „Učiň koráb ze dřjwj obtesaného, přjbytečky vzděláš w korábu a

*) Ztracený Rág I. 252.

wysmoljš geg wnitř i wně smolau, a tak učinjš geg, aby byla 300 loket délka korábu, 50 loket šjřka gehu, a 30 loket wejška gehu. Okno uděláš korábu, a na loket ho saužjš wzhůru, a dvěře korábu na straně postavjš, ponebj spodnj, druhé i třetj učinjš w něm.“ Koráb tehdy trépalubnj. Tohoto rozkazu nic nepochopj diwoch amérikánský, ale umělému Ewropčanu, pjsemně cwičenému stawiteli, netřeba rozsáhlegšjho a podrobněgšjho nařizenj. Dle toho powelenj Noachůw koráb i dnes by se dal zhotowiti. Gesti, gako bychom slyšeli rozkaz některé vlády nyněgšj kłodnjmu stawitelstwu: „Postawjte řadowý čili břehowý koráb, we hřbetě tak a tak dlauhý, pro tolik a tolik děl wrtaný.“ Umělému stawiteli netřeba wjce. Tentř giž učinj náležitě rozměry, saučtuge potřeby a wyprawj zásobenau spaustu na wody.

Noach raubaw stromy rostlé na horách,
počne zděláwati koráb ohromné
welkosti, a loktem dyl i šjř i wýš
wyměrj, a okleguge wůkol klju;
w boku dvěře postavj, a pokrmu
nabraw zásobj i lid i zwěř. *)

Zachowánj rodu lidského dokazuje gasně, že Noe uplně wystihl rozkaz Páně. Nelze pochybowati, že měl k tomu netoliko schopnosti přirozené, alebrž i způsobilosti zásobené, gakowýchž bez pjsemnjho učenj dosjci nelze. Na úplněgšj dokázánj té domněnky newidj se býti potřebj, aby

*) Ztracený Rág II. 251.

chom se dowolávali orientálnj tradice, zachowalé Berosem, pjsjcm, že Xisutrus, král babylonský, dostaw výstrahu o nastáwagjcj potopě, dostal spolu i rozkaz ke stawenj korábu, gjmžby potopy se uchował; dále aby prwé *sepsal* půwod, staw a záhubu wšech tworů, a w Sippara aby zahrabal *pjsmo* to, kteréžby potomstvo zase wyhrabalo. *) Aníž třeba podpjratí gi powěstj Josefowau, genž prawj o Setowých potomejch, že gsauce wystřěžení předpowjdánjm Adamowým, zjskané hwězdárské známosti *wepsali* do dwau slaupů, cihelného a kamenného, by pozdnj rod takto před potopnj záhubau wystřjhali **).

Z nápowědi té dá se sauditi, že potomkové Noachowi giž od Adamových mohli, anobrž museli mjtí přigatau známost pjsma, gjmž buď tito, anebo giž onino rozličné důležitosti zaznamenávali; a poněwadž udělenj a ztráta blaha rágského náležj mezi důležitosti neypředněgšj, gistotně powěsti rágské do prwnjch zápisů byly wloženy. Spisowé ti, anebo gegich opisowé došli až Mogžžše, z nichž nám zeměpisnau známost o rági dochował. Odtud vyplýwá, že, oč délsj gest starodáwnost pjsemných zpráv, o to starodáwnost austnjch tradic se krátj a powěst ze zkrácenj toho nabýwá gistoty tjm wětsj, čjm hlaub pjsma do starobylosti se pohřižugj, kde při někdegšj

*) Stolb. G. D. R. D. I. 311. z Allg. Welth. I. §. 207.

**) Josef Flavius we Starobyl. Židow. I. 3.

dlauihowěkosti za drahným společným obcowánjm předkůw neyprwněgšjch s neypozdněgšjm potomstwem, austnj podánj giž ani porušenj wzjti, ani do nepaměti klesnauti nemohla.

Zechtělo-liby se nám předce geště pochybnosti mjtí o prawdě starobylých těchto tradicj a pjsemnostj, tedy za prawdu rágských powěstj ručj nám dochowatelowa zeměpisnj saudnost a wnitřnj powaha rágského polohopisu.

Gisto gest, že schopný a cwičený zeměpisec, sbjrage starobylé powěsti o kraginských polohách, unj činiti saudný rozdjl mezi nedůwodnými a prawými, a že zná objrati ty s pominutjm oněch. Mogžjš býwal sice stjhan ze mnohé zeměpisné nedůwodnosti; gednák při bedliwěgšjm seznamovánj se s kraginami a pilněgšjm přjrodozpytu znenáhla gasně se osprawedlňuje. Tušjwali gsme, že mylně stawj půwod moře mrtvého do času Abrahámowa, gešto prý moře to východně, gjžně a západně horami gsauc zatarasowáno, musj býti tak staré gako země. Nahlédneme-li wsak do starožitného Abulfedy a porownáme-li geg s nyněgšjm Burghardem, uwidjme, že Mogžjš mluwj prawdu. Audolj Ghor, neboli řečiště Jordána nekoněj se mořem mrtvým, alebrž stegně běžj předce až k záliwu akabskému, wgehož neysewerněgšjm lúně druhdy stáwáwala Aila a Eziougeber. Aníž třeba připauštěti, že moře mrtvé před wywrácenjm Sodomy krylo se korau zemnj, poněwadž řečiště Jordánu i na gjžnjm zámořj se

stopuge. Že audolj to chowalo přemnoho žiwice, gisto gest; tak swěděj Mogžjš, I. XIV. 10, Josef Flavius, dnešnj polohopis a silná podoba na amerikánském ostrowě swaté Trogice. Ale žiwice podzemnj nenj podzemnj woda, nobrž ta může prauditi i přes žiwici, gakož pak i trinidadská žiwice na swém temeni chowá mnohé wodogemy přesné, i zemnj ostrůwky, stromowjm ušlechtilé porostlé, a to při samém wřjdle žiwicném. Mohli bychom gaksi pochybowati o prawdě polohopisu rágského, kdyby skladatel Pentatewchu člověk byl neschopný a wsaudné wědě zeměpisné nezběhlý. Gednák o schopnostech Mogžjšowych nenj pochybnosti, a geho saudnost zeměpisnj pogistuge se tjm, že byl wychowán při dvoře egyptském, kde známosti zeměpisné byly giž rozsáhlé, tak že Egypčané netoliko z popisů, alebrž i z obrazů neboli map učili se geografiu, mezi nimiž Mogžjš nabył široké wědomosti o powrchnosti zemské. Wizme, gak dobře znal Paléstinu, na niž toliko před smrtj se zajordánských hor směl popatřiti. Ač do všech končin, swau rukau popsanych, osobně byl newešel, předce nynj, čjm dále, tjm důwodněgi nahljžj se, že geho zeměpisnj známost nebyla ledagaká. Z čehož dá se sauditi, že Mogžjš, co psal, psal také s dobrým uwáženjm a se zdrowým usudkem, aniž lze mysliti, žeby byl popis ráge přigal do Pentatewchu, kdyby byl o geho polohopisnj prawdě nebył saudně bezpečen a ugištěn. Gednák o prawdě té pochybowati mu ne-

bylo možné, gešto wnitřnj powahau sama sebe ztwrzuge.

Polohopis, genž zobrazuge kraginy znatně tak, že po všech změnách politických wždy geště starobylý gegich staw a obwod dáwá se důwodně wyšlakowati a náležitě rozeznáwati, powahu w sobě chowá prawdomluwnau neboli wnitřnj powahau sám sebe ztwrzuge. Powěšt rágská obrazuge mjsto ráge tak znatně, žeby po sterých změnách politických, by celé týmě zemské ohromným násiljm, gakowé se dalo všeobecnj potopau, nebylo zewrub obráceno, z každé politické směsice dobře mohlo býti wyhledáno. Tu widjme řeku, čteme počet a gména gegjch roztoků, slyšjme o přiležjcjch končinách, opowjdá se i město: dle těch a takých znaků nebylo by lze Edenu a Ráge chybiti, kdyby ho bylo stáwalo tam, kde geg obyčegně, owšem nedůwodně, hledáme. Nicméně za uwáženjm tjmtó předce djme, že powěšt rágská, udáwagjcj znatně polohu ráge wnitřnj powahau sama sebe ztwrzuge. Že nikdo po tu dobu ráge newyhledal, a bohda nikdý newyhledá, tjm prawdu geště netratj náwěštj Mogžjšowo, gešto negen zeměpisnj saudnost Mogžjšowa, ale také celá wnitřnj powaha rágského polohopisu wydáwá důwodné swědectwj, že i pjsemné i austnj podánj o rági musj býti prawdiwé.

Widěli gsme, že tradice ta šestmecjtmerým ko-
lenem snadně mohla gjti k Mogžjšowi, slyšeli gsme,
že Jakobowi, čili Noachowi anebo snad giž před-

potopnj Adamowi potomkové měli gi pjsemně zaznamenanau, poznali gsme, že gi pogištuge dochowatelowa saudnost i wnitřnj powaha, z čehož ze všeho osmělugeme se wynesti usudek, že biblická powěšť o rági gesti prawdiwa.

Prawdu mluwj Pjsma swatá, ale bibličtj zpytatelové rág hledagj marně.

Chceme-li po mnohých dobách vyhledáwati některau věkem ztracenau kraginu, musjme dobře pozor mjti na znaky, sauvěkými spisowateli anebo saudnými tradicemi udávané, gakové gsau moře, hory, řeky a těm podobné, dle nichž poloha zamjnněné kraginy gediné mohlaby wyšlakowána býti. Takto u příkladu, kdyby Čechy po uplynutj mnohých věků do některé všeobecné řjše se ztratily, podle zaznamenaných řek, vycházegjcejch odtud, a dle wypsaných hor po obvodu, wždy dá se wyspati prawdiwý obraz někdegšj té polohy. Při tom však také slušj mjti ohled na přírodnj změny, gimž powrchnost zemnj gest podrobena, a před nimiž ani věkostálj tito znakové nemagj bezpečného úpisu. Krkonoše i Šumawa mohau zmizeti, z njzkých plánj pahorové wystaupiti, labštj i wltawštj praudové přeschnauti, nové řeky se wyprýštit i anebo celé české králowstwj (čehož Bůh uchowey!) do bezedné propasti se zařjtiti. Neměli bychom na toto pozoru, snadně bychom we wyobrazowánj někdegšjch Čech mohli dočiniti se přehrubého omylu, genžby tjm hrubšj gestě musel se státi, kdybychom při hledánj spoléhali se bezpeč-

ně na gediná gména, genžto gednák předmětům se dáwagj, ze předmětů na předměty se odnášegj, anebo cele do negistoty se tratj, gednák stegná rozdjlným předmětům se udělugj. Kdybychom se bezpečili na gediné gméno labské, snadně we šlakowánj Čech mohlby státi se omyl nemalý. We Šwedjch negedna řeka slowe Elwe, to gest Labe, nebotě i Labe znešwařeno w Elbe. Kdyby zpytatel toliko podlé gména labského hledal Čechy ztracené, hruběby mohl chybiti prawdy, klada ge do země šwedské, weden gménem řjěnjm. Omyl ten muselby, se státi o mnoho wětšj, kdybychom w nedostatku potřebných gmen osmělowali se gména starých řek, hor a kragin libowolně přičjtati řekám, horám, kraginám nowěgšjm, nebo bychom takto žádanau polohu tu i onde mohli nalezati.

Mogžjš dáwage zpráwu o rági, wystawuge znaky gehu polohy; spolu ale také dáwá návěštj o udalosti, pro kterau powrchnost zemnj nemalau musela trpěti proměnu. Kdo ze zpytatelů biblických neběře ohled na udalost tu, řjdě se gedno gmény znaků oněch, nemůže leč poblauditi ode prawdy hledané. Toto se dálo zpytatelům neywýborněgšjm.

Wizmež, gakými znaky Mogžjš polohu rágskau wypisuge, kde neywýborněgšj bibličtj zpytatelé, zawedenj některými gmény, po znacjch těch sljdgj, a kam mjsto ráge neshodnau libowolnostj wkládagj; odsauzenjm nedůwodných těch domněnek potwrdj se náš usudek o márném hledánj.

Prwé než se zaběreme do uloženího sobě uwa-
žovánj, slušj podotknauti, že rág biblický gest
dwogj: a) Nadzemský neboli nebeský, wěčné sj-
dlo ctnostných blaženců, gegž u S. Lukáše XXIII,
43. Kristus slibuge lotrowi na křži, řka: „Amen,
prawjm tobě, dnes budeš se mnau w rági.“ A swa-
tý Pawel I. ke Kor. XII, 4. pjše, že zná takowě-
ho člověka, genžto w těle, čili kromě těla wtržen
byl do ráge. Swatému pak Janu, w Apok. II, 7.
zgewiti ráčil Pán, že tomu, kdo zwjtězj, dá gjsti
se dřewa žiwota, kteréž gest u prostřed ráge Bo-
žjho. b) Druhý rág gest edenský, neboli zemský,
do něhož Pán Bůh postavil člověka, aby geg wzdě-
láwal a hljdal. Prwnj náležj učenj wjry se týka-
gjcjmu, druhý wědě zeměpisnj, kterauž práwě
tuto se zabýwáme.

O rági zemském prawj powěst Mogžjšem
dochowaná: „Hospodin Bůh učiniw swět a zemi i
wšecko na nj, stwořil Adama z trupele hljny,
wdechł we twář geho dechnutj žiwota, a byl Adam w
duši žiwaucj. Spolu také štjpil Pán Bůh rág w
Edenu, postavil tam Adama stwořeního, a nechal
pučiti se ze země wšeliké stromowj w nadného po-
hledu a dobré ku pokrmu; we středu pak ráge
umjstil strom žiwota a strom wědy dobra i zla.“—
Powěst to překratičká, z njž ale poznáwáme dosti
obšjrně, že rág musel býti sad utěšený a mladému
nezběhlému člověku ku pohodlnému obýwánj přj-
hodný welmi. Krása rágská wyswjta i z giných
pjsem, pogjmagjcjoh z něho obrazy k wpodobně-

nj předmětů pěkných a welebných, nobrž i hrozných, u př. I. Mogž. XIII. 10. Wšecka rowina jordanická temeništná před wyvráćenjm Sodomy a Hamory býwala gako rág Páně, gako země egypská, až po brány zoarské.“ Joel, II. 3, hroze Israeli, wece: „Byť přede wpádem nepřátelským země judská byla gako rág edenský, však po něm bude paušť přehrozná.“ Ale Isaiáš, LI. 3, těše geg nad přjstj zkázau jerusalémskau, wygáďruge se: „Učijn Hospodin paušť sionskau gako Eden, a pustinu gehu rág od Hospodina štjpený.“ Ezechiel pak XXVIII, 13, hroze a wytýkage králi tyrskému pěkné obýwánj, wolá: „W Edenu a w rági Božjm byl gsi.“ A ginde XXXI. 8. 9. obrazuge welikost a uwelebenj assyrského krále, pjše: „Cedrowé w rági Božjm nebyli wětšj (nad Assura), gedle newrownaly se wrchu gehu, a gaworowé nebyli rowni ratolestem gehu: žádný strom ráge Božjho nenj připodobněn gemu ani kráse gehu. Neb gsem geg krásného učinil množstwjm wětwowj gehu: i záwidělo mu všecko stromowj edenské, kteréž bylo w rági Božjm.“

Takto Pjsma swatá pëgj o rági. Odtud wtipný Milton pogal sličný obraz, gegž wznešený pan Jungman, wždy wděčně zpomjnaný půwod mnohého nám vzdělánj, z anglického gazyka do českého přeložil. Nebude snad nemjstno a čtenářům newhodno přiozdobenj této matné práce pěknau rágskau podobau, wgakowé se ukázal satanu, na zá-

hubu rodu lidského chwátajcemu, genž dobraw
se kaule zemské

„dolůw přikrým letem kwapil wjruge,
ažtě doletěl byl wrchu Nyfatu
nedaleko wrchowiště řeky Tigera. —
Časem na Eden, genž nynj rozkošně
padá vůči, upře smutné oko swé,
časem na nebe a slunce, plným teď
bleskem swjtjčj swé výše polednj.

Potom lkawě zahořekowaw,

s hory — zdvihne se a chwátá nepřjtel
k mezjm Edenu, kde utěšený rág,
w bljzce teď, swým zelenitým obwodem
wěncuge, co polnj twrzi, planité
týmě přikré pustiny; giž srstnaté
boky peřestým a diwým obrostlé
hauštjm, bránj dostupu: a k temeni
pnau se w kolmau výši stjny nádherné
cedrň, gedlj, sosen, rozsochatých palm,
wstupugjce řádně, stjny nad stjny;
čacké lesnj diwadlo! a nad wrchy
gegich strmj náspy ráge zelené:
daleká nás wšechněch otcj wyhljčka
na njžinu panstwj geho okolnj!
Wýše náspů, stála řada okrauhlá
stromů wzácnych, pěkným těžkých owocem,
zlatým owocem i kwětem pospolu,
sličným měňawostj barew žiwaucjch,
na které swé radostněgi lučilo
slunce paprsky, než na zpanilý mrak
západnj, neb mokrý luk, an zemi Bůh
deštěm zrošuge: tak milostnýtě byl
onen krag! Tu za čistěgšjm čistěgšj
powětrj mu wane wstijc, a do srdce
dýše zdárně garnj znik a potěchu,
hodnau k zapuzenj všeho zármutku,
gen ne zaufalosti. Měkej wětrjci,
chwěgjce swá wonná křjdlá, strásagj

zápach kvítkový, a šepcj, odkawad
nabraly té balšámové kořisti. — — —

Nynj pod ten diwoký a strmý chlumu
přišel Satan, rozvláštne a w myšlénkách;
dále nemohl gjtí; hustě spletené;
gako w gednu křowinu tu zrostliny,
chamradj a chrastj, wšecku zamátly
cestu, člowěku i zwěři chodjcej.
Gedna byla brána, slunce na východ,
z druhé strany; kteréž wida Arciwrah
pohrdl vstupem přjslušným, a z potupy,
skokem lehkým, přes wěskeren vysoko
skočil w chlumu, i hradbu náspů neywyššjch,
stanul wrági. — — —

— — — Potom wyletěl w,
na žiwota stromě, stromě u prostřed
ráge, co gich rostlo koli, neywyššjm,
sednul, gako krkawec; — — —

— — — Tu snovým úžasem
wše co smyslům lidským lahoditi můž,
widj w úzkém prostranstwj, sklad přjrody
wěskeré, ha wjce — nebe na zemi!
Byltě rágem Páně blahoslaweným
tento sad, byw na východě Edenu
štjpen od něho. — — —

— — — tu z země plodistwé (Bůh)
kázal růsti štěpům druhů rozličných,
zahýwagjejm i zrak, i ůch i chuť.
U prostřed pak wšech gich stál strom žiwota,
walný, kwětný plodem ambroziowým
z zlata rostlého: a bljzko žiwota
(— za myrtowjm tamto na gednom
mjstě, u studénky, kdež ta skrowná haust
balšámem a myrhau páchnaucj —)
naše smrt, strom wědomosti wyrostal;
wědomosti dobra, draze kaupené
za wědomj zlého! K straně polednj
tekla skrze Eden řeka široká,
běhu neměnjcej, nobrž skrze chlumu
kostřbatý prošla, spodem zhlcená.
Bůh tu horu ohradě své za základ

zvršil bystrým nad praudem; ten z části své
 wsaný ljbau žjzuj kypré od země,
 wystupuge w swjžj pramen, stružkami
 sádek milý zapoguge mnohými;
 potom sgednoté se padá strminau
 toku w náručj, genž teď se z prūdachu
 mráкотného vyskytá, a napotom
 rozdělený w čtyři walná ramena,
 plyne narůzno, a nunohe prochodj
 slawné králowstwj a krage, o nichžto
 nemjstná tu zpráwa; lépe ljčiti,
 (uměnj-li s to) gak z safjrowého
 wrchowiště řeřabaté potůčky
 zlatém po pjsku a perlách východnjch,
 waljce se labyrinty bludnými,
 pod stinnými odry, plynau nektarem,
 nawštěwugj každé křj, a swlažugj
 kwjťj ráge hodné, gež ne uměnj
 hladké we hřádky a kliky titworné,
 nobrž přirozenj dobré naselo
 štěďře wpláni, po wršjch i dolinách,
 či ge rannj slunce prwnjm zahřjwá
 swětlem, w šjřém poli, či ge w poledne
 hustj šerých laubj chladj stjnowé.
 Takowéto bylo mjsto, kragina
 blahá podjwánj rozmanitého;
 háge balšámem a wonnau slzjčj
 ambrau, sady zlatoljčjm owocem
 nawěšené milostně, chuť bawjčjm,
 Hesperické bágky, prawdiwé-li kde,
 prawdiwé tu gedno. Prostřed widěti
 luhy, palauky, a stáda škubjčj
 měkkau tráwu; nebo kopec palmowý,
 nebo kwětné lůno wodné doliny,
 prostjragjčj své wnadné bohatstwj,
 kwjťky každé barwy, růže bez trnj.
 Ginde opět stinná geskyně neb skreyš
 s chladným ústupem, gež réwj záclonné
 brunátnými hrozny míle obkládá,
 wybugnělé: zatjím wody chřestjčj

se přikrých se walj stránj, na různu,
 neb w gezero, kde třepenatý břeh,
 owěncený myrty w křišťálowém se
 zhljďá zrcadle, swé praudy spogugj.
 Pěgj ptactwa kůrowé, a wětřjci,
 garnj wětřjci dchem wonným dýšjce
 s luk a hágů, chwěggjcm se wedau šust
 lpenjm, an zatjm všeobecný Pan,
 s Horami a Graciemi koluge,
 garo wěčné uwádj. — — —

Nebyloby konce, kdybychom z toho kauze-
 dlného spisu vybrali všecko, coby tuto geště stá-
 ti mělo.

Mogžjš wyobraziw rág, wyznačuge geho po-
 lohu: „Reka vycházela z Edenu ke swlažowánj
 ráge, a odtud dělila se we čtvero ramenj. Gméno
 gednoho bylo Pison: toto obcházelo celau ze-
 mi Chawilu, w njž bylo zlato, a zlato země té by-
 lo dobré, tam také se nacházel bdolach a kámen
 šoham; gméno ramene druhého Gichon, kteréž ob-
 cházelo celau zemi Chuš; a gméno ramene třetjho
 Chydekel, to teklo přes Ašurem; a rameno čtvrté
 slaulo Prát. I. M. II. 10 — 14. Adam a Ewa, wy-
 puzenj z ráge, odesli do kraginy východnj. I. M.
 III. 23. 24. Potomstwo zabjralo se geště východ-
 něgi: „Kain ubiw Abele a wzaw zlořečenj od Ho-
 spodina, odesel a bydlel východně od Edenu w
 zemi, Nod řečené — kdež wystawěl město a na-
 zwal ge gménem syna swého Chanoch.“ I. M. IV.
 16. 17.

Mnohé kraginy starého swěta klesnutjm wěd
 upadly do neznámosti; ale když wědy opět se zo-

tawily, zapomenuté ty kraginy wěhlasným bádáním do známosti gsau nawráceny. Což snadně se děge, kde geografové opatrně zaznamenali přirozené znaky, gimiž polohy od poloh se lišj. U Mogžjše w rágském polohopisu wyčjtá se nám řeka bezegmenná, genž přicházegjc ze země edenské, rág protékala a wně pod rágem různila se we čtwerý roztok, z nichž prwnj tu teprw slaul Pišon, druhý Gichon, třetj Chydekel, čtwtý Prát neboli Frat. Končina nadrágská slaula Eden, zarágská Nod, kdež bylo od staršjho Adamowa syna giž založeno město Chanoch. Ze čtvera podrágských pořičj Pišo nowo slaulo zlatonosná Chawila, Gichonowo Chuš, Chydekelowo Ašur, Prátowo zůstalo bezegmenné.

Nuže, zwolá horliwý čjtatel a milownjk starožitnostj biblických, kde se nacházj řeka se čtwerým roztokem dotčených gmen s wygmenowanými končinami, tamť musj aspoň mjsto ráge se naleztí.

Podobá se, gakoby swaté pjsmo samo zpyta tele na východ do Asie wábilo dochowalau powěstj, že Adam a Ewa, po zhřešenj wypowiedzeni z ráge, odešli do země východnj.

Gegich pak syn Kain, odebral se geště východněgi do Nodu. Z toho widno, stávalo-li ráge na nyněgšj suché zemi, žeby dlužno bylo hledatí geg we přednj Asii, gešto se zdá, gakoby tu po něm nacházely se stopy mnohé.

(Pokračovánj.)

III.

O společčenstwj Čechů s Lutherem.

Od

Vincencia Zahradnjka,

faráře w Křešicjch.

Ačkoli byl Jan Hus w Kostnici upálen : gisto nicméně gest, že nezбудil Kališnjků w Čechách, tjm méně pak giných náboženských spolků vlastnjm byl půwodem. Odbognjci katolické cjrke welice mu sice nakloněni byli, abrž zprwopočátku Husité se gmenowali: ale Hus na to, což mu po upálenj geho horké hlavy české přičtali, gistotně ani nepomyslił. Čechowé newymluwnau horliwostj se uchopili kalicha: ale od zpytatelů cjrkewnj historie české úplně wyšetřeno gest, že Hus wečeře Páně nikdy pod obogj způsobau nerozdával, a gak nebožtjk náš professor cjrkewnj historie, Josef Dittrich, w nowě wydané kronice Bjlegowského (w Praze 1816) na stránce 139 poznameňal: „Jan Hus o přigjmánj pod obogj ani nic nekázal.“ Horlil sice na kázanjch swých proti biskupům a kněžjm, ano i papeže hanliwě se dotýkal: proto ale předce žádného roztrženj cjrke katolické neobmýšleł, a nižádné zwláštnj společnosti, od zborné cjrke rozdělené, nezarazil. Po geho smrti vznikla w Čechách gedno tegná nenáwist wjry

katolické, a wjra, katolické protiwná, nebyla geště narozena, nobrž w nespokogených hlavách někte-
rých teprw se počjnala.

Z počátku Husitské wogny w Čechách toliko
dwě strany byly, gmenowitě katoljci, ku papeži
nakloněnj, a ti, genž oltárnj swátost pod obogj
způsobau přigjmali: ale netrvalo to dlauho, an
geště za Žižky se vyskytli mnozj, genž přjčinau
náboženstwj prwnj byli třěštjkowé, anobrž lidé, smy-
slem pominulj. Rokycana a Hawel Čahera, faráro-
wé Teynštj, hágili kalich a stranu pod obogj: ale
za gegich času giž giž w Čechách bylo množstwj
těch, kterjž nepřestáwali na kalichu, nobrž rozu-
my swoge w biblj wnášegjce, nowau chtěli mjtj
wjru, od wjry katoljků a Kalisných podstatně roz-
djlnau. Wyskytla se w Praze tak řečená Malá
Stránka, kteraužto sám Rokycana za něgaký čas
tegně podpjrati se zdál. A však bratřj Malé Strán-
ky této drahný čas sami dobře newěděli, které ná-
boženstwj by w pjsmě swatém bylo obsaženo, a
na čemby se ustanowiti měli. I Rokycana se drah-
ný čas wrtil, a konečně se od tak nazwaných Če-
ských Bratřj zauplna odtrhl.

An gednota bratrská horliwě pracuge, by no-
wau swau wjru wzdělala, a u gistém, určitém wy-
znánj wyřkla: powstal w Němcjch Martin Luther,
který se tudjž s Čechy spřjznil, a učenj swoge
znenáhla tak wprawil w chytlawé hlavy gegich, že
se půwodnj wjra gednoty bratrské podstatně pro-
měnila, a že posléz gako na zřjceninách té bratr-

ské wjry, gakož i na základu kalisnictw Lutherowo náboženstwj čili tak nazwané ewangelictwju nás wystaweno bylo.

Zprwopočátku Čechowé wěděti nemohli, zda liby Luther to čisté ewangelium, kteréž oni, dlouhý čas giž, ač nadarmo, hledali, šťastně byl našel: ale dosti jim bylo na tom, že na papeže hrjmal, že na katolickém učenj nepřestáwal, že tak gako oni lepšjho gakéhos ewangelium byl žádostiw. W nemalých rozpacjch, odpornostech a pŭtkách, kteréž giž dlouho přjčínau wjry trwaly, žádný jim tak w hod přigjti nemohl, gako Luther, kterýž za onoho času široko daleko za welikého gmjn byl apoštola, a množstwj staupenců čjtal. Neyprw se k němu klonila srdce česká, a tudjž i hlawy české k němu se obrátily, gehu swětlem se řjdjce, u něho rady, pomoci a útěchy hledagjce. Nechtě Luther učil cokoli: ljbil se obzwláštně českým bratřim, negistotau a pochybnostmi wnitř, zewnitř pak bičem intolerancj trápeným. Ljbil se jim giž proto, že se gemu neljbil papež, a že na něg byl gako weliké hromobitj; ljbil se jim, že učil něco nowého, něco, wjře katolické odporného; ljbil se jim, že úmysl a wraucj žádost gehu s gegich úmyslem a žádostj výborně se srownáwali, a že s hogným počtem následownjků swých jim za mocnau podporu slaužití mohl.

Že si Čechowé gak kališné tak i bratrské strany na Lutherowi náramně mnoho zakládali, a učení gehu s náružiwau chtiwostj se chápali, tomu na

swědectwj slaužj i pokračowánj w kronikách Přibj-
ka Pulkawy a Beneše z Hořowic. (W Praze u Po-
spjšila 1829). Když se slowutný onen paustennjk,
bratr Matěg, w Praze gal kázati, a lidé obogjho po-
hlawj walně kněmu se hrnuli: welice gim schwa-
lowal učenj Martina Luthera, a protož i přemnozj
w lidu Lutherowo učenj welmi sobě oblibowali.
(St. 436) „Léta 1521 přigel do Čech muž učený,
Němec, od doktora Martina Luthera, M. Tomáš,
mnich sám druhý z Cwikowa, neyprw do Žatče a
odtud do Prahy, rozdával tělo a krew Božj pod
obogj způsobau lidu obecnému obogjho pohlawj,
kázal slowo Božj řečj německau i také latinskau
w Betlémě a u Božjho Těla, a potom ho páni cho-
wali na swůg groš we weliké kollegi mezi mistry.“
(St. 449) Tak i w historii o protiwenstwjch cjr-
kwe české, od Amosa Komenského buď sepsané a
nebo aspoň s předmluwau w Lešně léta 1655 opa-
třené, čteme, že „Čechowé Lutherem gako ze sna
probuzeni byli, a že i někteřj Kališnj čistšj učenj
ewangelické přigjmati, a raděgi do Witenberka než
do Řjma pro swěcenj posjlati umjnili.“ (Kapit. 28).

Ljbila se Lutherowi weliká přjzeň a náklon-
nost Čechů, a protož w dobrém s nimi stál přátel-
stwj, počjnanj Českých bratrj wůbec chwálil, a li-
sty gim psáwal, gakož i Melanchton, Bucer, Ka-
pito a ginj w zemi Německé skrze psanj ge těšili,
a w smyslu gegich potwrzowali. W znamenitém
rukopisu Bartošowě, (Kronika o pozdwiženj a baur-
ce Pražské léta 1524) kterýž nad mnohé giné wy-

tistěnj gest dostogen , i dva listowé , od Luthera do Čech poslanj, se nacházegj. Poněwadž pak obogj list tento s ostatnj zprávau, Luthera se týkagjčj, znamenitý gest přjspěvek k české cirkewnj historii: widělo mi se, z oné kroniky Bartošowy následugjčj wěrný wýtah zde položit.

Z knihy II. kapit. 1.

Hawel Čahera došel w Praze mistrowstwj, a kněžem gsa, wybral se do Witemberka w Saksjch, k mistru Martinowi Lutherowi, učiteli zákona Božjho. Gsa tam, wzał na sebe postawu pokrytce, gakoby welmi horliwě při prawdě zákona Kristowa stál, wymakáwage a wyptáwage se w tom městě při rozličných učiteljch na prawau prawdu, pod falešným, přikrytým úmyslem, kteréhož potom sám na sobě, když se do Prahy wrátil, nezatagil, mluwě, že to gest proto neywjce učinil, trwage při Lutherowi, aby wyzwěděl geho i giných lidj obyčege Pikhartské, a poznage ge, snáže mohl přjstup mjti k zkáze nařčených Pikhartů ; gakož gest potom tak učinil, že gest poljbenjm syna člověka zrazowal. Trwal tam w tom podlé zpráwy lidj wjc než čtwrt léta, a téhož času snažně nabádal a staral Luthera, aby spis a knihu , o ustanowenj a wolenj kněžstwa řečenau, udělal a napsal, a do Čech wydal ; gakož se po nemnohém času tak stalo. Některé artikule sám ze swé hlawy do toho spisu, gménem geho, přidáwal, a Lutherowi to wšeko připsal.

Luther do Čech některým osobám, a zvláště Burianowi z Škornic, doktorowi a kancléři Pražskému, vězni, o tom oznámil, gehožto psaný gest to: „Milost a pokog w Kristu, kterýžto potwrzug úmyslu twého w tom zámutku, můg Buriane. Rychlé přigitj i odgitj tohoto posla do Čech to způsobilo, že sotwa tuto ceduli gsem napsal. Nastogte, milý Kriste, co gá o tom Hawlowi slyšjm, že gest důvěrnost a všecka naše důmněnj zklamal! Když byl poctiwý on za poctiwého u nás gmjn, gak welikým úsiljím mne k tomu přinutil, gak welikau horliwostj a snažnostj nabádal, abych knjžky swé spěšně do Čech poslal. Po tom napomjnánj, cožkoli gesti u mjstech gistých ukázaných w těch knjžkách, to gsem z geho ruky měl. Oně gest přepisowal ty věci, kteréž byl tobě poslal, ale nemohl gsem gich naleznauti. Ty pak nepochybug, poněwadž on netoliko gest půwodem, ale také i trapičem i něgakým katem, že knjžky ty ode mne složeny gsau. Takt gsem gá bjdný oklamán geho newěrau. W těch knjžkách nic nenj mého, gediné toliko to samé naučenj a způsob, i pjsem rozmlauwánj; giné všecko gest Hawlowo. Ale Kristus žiw gest a kraluge. Giným časem wjc o tom psáti budu. Pán Ježjš buď s tebau, Amen.

Dán w Witemberce u wigilgj Šimona a Judy, léta 1524. Martin Luther. — Kristowu vězni, a služebnjku věrnému, Pánu Burianowi z Škornic, sekretáři Pražskému, mému w Pánu Bohu neymi-legšjmu.“

Z knihy II. kap. 2.

Druhý list Martina Luthera k témuž Hawlowi Čaherowi, administratorowi, gest tento : „Milost a pokog w Kristu. Ačkoli, milý Hawle, domnjwám se, že giž přjliš pozdě a nadarmo to bude, abych tebe psanjm swým od začaté věci odwedl, genž gsi dáwno netoliko tagiti se přestal w tom, čjmž gsi nás, gakož znáš, neslušnými běhy zkla-mal : ale že i zgewně útok činjš proti poznalé prawdě, chtěl gsem toho poslednjho geště přátelstwj na tobě koštowati. Obrať se, můg Hawle, dokudž čas gest, a přestaň prchliw býti proti Bohu, a proti pomazanému Kristu geho. Člowěk gsi, krátkého času žiw gsa, a snad této chwjle, kteréž o těch věcech čteš, giné chtě smysli-ti, přigde owšem zkáza twá tjm spjše, a nebudet gj potřebj k sobě dobrowolně potahowati. I co gest tobě, služebnjku Božjmu, do wálek, do mordů a do wězenj, můg Hawle? A zdali netoliko žádného býti Krista našeho, ale ani kterého Bo-ha, kterýžby na tě patřil, a potom i saudil, ne-wěřjš? Twrdo gest tobě, proti ostnu se zpěčowati; nesnadno gest, tolik proti sobě hlasů dobrých lidj přemáhati. Gestli mne uposlechněš : buduť se ra-dowati z bratra narozeného; pakli zatwrdilý gsi : swé tělo sám poneseseš, a gá budu mjti wýmluwu. Aniž pak skutku twého u potomnjch lidj zamlčjm z daru Božjho. Pán Bůh proměň tebe brzo. Amen. Datum w Witemberce w neděli po swatém Marti-nu. Léta 1524. Martin Luther.“

Luther do Čech některým osobám, a zvláště Burianowi z Škornic, doktorowi a kancléři Pražskému, vězni, o tom oznámil, gehožto psaný gest to: „Milost a pokog w Kristu, kterýžto potvruzg úmyslu twého w tom zámutku, můg Buriane. Rychlé přigitj i odgitj tohoto posla do Čech to způsobil, že sotwa tuto ceduli gsem napsal. Nastogte, milý Kriste, co gá o tom Hawlowi slyšjm, že gest důvěrnost a všecka naše důmněnj zklamal! Když byl poctiwý on za poctiwého u nás gmjn, gak welikým úsiljm mne k tomu přinutil, gak welikau horliwostj a snažnostj nabádal, abych knjžky swé spěšně do Čech poslal. Po tom napomjnánj, cožkoli gesti u mjstech gistých ukázaných w těch knjžkách, to gsem z geho ruky měl. Oně gest přepisowal ty věci, kteréž byl tobě poslal, ale nemohl gsem gich naleznauti. Ty pak nepochybug, poněwadž on netoliko gest půwodem, ale také i trapičem i něgakým katem, že knjžky ty ode mne složeny gsau. Takť gsem gá bjdný oklamán geho newěrau. W těch knjžkách nic nenj mého, gediné toliko to samé naučenj a způsob, i pjsem rozmlauwánj; giné všecko gest Hawlowo. Ale Kristus žiw gest a kraluge. Giným časem wjc o tom psáti budu. Pán Ježjš buď s tebau, Amen.

Dán w Witemberce u wigilgj Šimona a Judy, léta 1524. Martin Luther. — Kristowu vězni, a služebnjku wěrnému, Pánu Burianowi z Škornic, sekretáři Pražskému, mému w Pánu Bohu neymilegšjm.

Z knihy II. kap. 2.

Druhý list Martina Luthera k témuž Hawlowi Čaherowi, administratorowi, gest tento : „Milost a pokog w Kristu. Ačkoli, milý Hawle, domnjam se, že giž přjliš pozdě a nadarmo to bude, abych tebe psanjm swým od začaté věci odwedl, genž gsi dáwno netoliko tagiti se přestal w tom, čjmž gsi nás, gakož znáš, neslušnými běhy zklamal : ale že i zgewně útok činjš proti poznalé prawdě, chtěl gsem toho poslednjho geště přátelstwj na tobě koštowati. Obrat se, můg Hawle, dokudž čas gest, a přestaň prchliw býti proti Bohu, a proti pomazanému Kristu gehu. Člowěk gsi, krátkého času žiw gsa, a snad této chwjle, kteréž o těch věcech čteš, giné chtě smyslit, přigde owšem zkáza twá tjm spjše, a nebudeš gj potřebj k sobě dobrowolně potahowati. I co gest tobě, služebnjku Božjmu, do wálek, do mordů a do wězenj, můg Hawle? A zdali netoliko žádného býti Krista našeho, ale ani kterého Boha, kterýžby na tě patřil, a potom i saudil, newěřjš? Twrdo gest tobě, proti ostnu se zpěčowati; nesnadno gest, tolik proti sobě hlasů dobrých lidj přemáhati. Gestli mne uposlechněš : budu se radowati z bratra narozeného; pakli zatwrdilý gsi : swé tělo sám poneseš, a gá budu mjtí wýmluwu. Aniž pak skutku twého u potomnjch lidj zamlčjm z daru Božjho. Pán Bůh proměň tebe brzo. Amen. Datum w Witemberce w neděli po swatém Martinu. Léta 1524. Martin Luther.“

Když se Hawel Cahera z Witemberka do Čech vrátil: tehdy po smrti předešlého administratora mistra Wáclawa Šišmánka tak řečeného, wolen byl sám čtvrtý za administratora časem letnjm roku předešlého 1523. Mezi těmi pak časy na každém téměř kázanj chtěl řjmskau stolici čelem wyraziti, a papeže hlawau dolů a nohama nahoru postawiti, dosti potupně o něm mluwě. Lidj napomjnal, aby za nábožného a swatého doktora, Martina Luthera, Pána Boha prosili, aby w tom dobrém začatém setrwal, a Pán Bůh aby mu ráčil prospěch dáti, to powjdage, že gest Čechům mnoho dobrého učinil tjm dobrým a swatým skutkem, že gest Němce okolnj w známost zákona Božjho a prawdy gehu uwedl, a s Čechy ge srownal. — Gakž brzo se od něho vrátil, gemu nápomocen byl, a geg wyhlašował, srownáwage se snjm a s gehu učenjm, a potupuge cjr-kew řjmskau s gegjm učenjm. Ale potom wida, kam se lid Pražský a k čemu obracuge: mluwil a činil k wůli lidem po wše časy. — Potom stawowé pod obogj způsobau, domnjwagjce se, že bude syn pokoge, a neznagjce pod přikrytjm gedu, potwrdili ho samého za administratora, do kteréhož úřadu se ošemetně a newěrně wplakal. A když giž dokonale ten úřad mu byl puštěn: při-gal také k tomu faru w Teynském kostele. Tu což w něm bylo pokrytého, dále a dále wyléwal, zapjrage wšeho tolio, což gest prwé mluwjwal o Řjmanech, obyčegem Rokycany. Na nařčené Pik-

harty bez gich prowiněnj se obrátil, hromem te-
pa na ně ze všech stran, lež nestydatau a nešle-
chetnau sám sobě a ustům swým dáwage, že gest
bylo čemu se podiwiti proti prwnjmu geho způ-
sobu.

Z knihy II. kap. 16.

Když gest takowého trápenj tak mnoho bez
přestánj přibýwalo: tedy slitowalo se toho a wel-
mi zželelo něgakému bratru Matěgi, paustennjku
tak řečenému. Byl prostého řádu, řemesla ně-
kdy kožišnického, rodem od Žatče, nemage na
hlawě swé pleše řjmského. Před pěti nebo šesti
léty gsa na paušti, několik let žiwot wedl boho-
myslný a nábožný, potom pak nucen gsa wnitřnjm
swědomjm, šel do Prahy, z dobré wůle, žádosti-
wé horliwosti mysli swé a z popuzenj ducha Eli-
ášowa pro mnohé neprawosti lidské. Tu počal
kázati slovo Božj upřjmně, podlé zákona Božjho,
hyzdě hřjchy i všeligaké nešlechtnosti, a zwele-
buge ctnostný, mrawný a swatý žiwot lidem, ně-
kdy po hospodách, a někdy po ostrowjch a po
březjch. Titulowanj kněžj mnohokráte wstupo-
wali na rathauz před Pražany, žádagjce, aby mu
takowá kázanj zastawena byla mocj swětskau po-
tud, pokudby auřadu kněžského řádně od bisku-
pů řjmských též gako oni nedošel. Pražané ač-
koli gsau gemu toho bránili, před sebe ho obsj-
lali, a gednák powolným napomenutjm, gednák s
polhrůžkami k němu mluwili: však tomu nemohli

odolati, proto že gest měl ducha wraucjho, dobrého w sobě. A tak wždy wjc a wjc se geho kázanj po městě rozmáhalo, že giž množstw lidj znamenitých, chudých i bohatých, domácjch i přespoluich k němu se nachylowalo. Wjce-li mu toho bránili, wětšj náchylnost k němu lidé měli.— A když tehdaž gsa w Praze o takowém nátisku a zawedenj lidj zwěděl: nemohl déle snášeti proti swému wnitřnjmu swědomj, ale spis nebo list k administratorowi a geho konsistoři z prawé, upřjmné, horliwé a swaté ljtosti udělal, a do fary Teynské poslal. (Z listu toho obšjrného toliko kausek se zde klade, gmenowitě ten, kterýž se na Luthera wztahuje).

„Powaž toho, mistře Hawle, gakým způsobem a gakau přjčinau přišel gsi w ten úřad administrátorský, upřjmným-li aumyslem a dweřmi prawými skrze Pána Krista, čili podwodně a pod přikrytjm. Wážjt to lidé wěrnj a rozgjmagj. Nedotýkám tuto wěrných pánů ze všech stawů, že gsau tě dobrým úmyslem a dweřmi k tomu auřadu wolili, pod způsobem owějm wlka neznagjce. Byl gsi w Němcjch u Luthera, muže wěrného a učeného w pjsmě swatém. Odtud když gsi se wrátil, často a snad každý den připomjnal gsi po kázanj, aby se lidé Pánu Bohu modlili za doktora Martina, muže oswjceného duchem swatým w učenj zákona Božjho a pjsem swatých, prawě, že gest ho Pán Bůh k spasenj lidem woliti a poslati ráčil, a že znamenitý prospěch w lidu skrze osobu

geho činj. Tam gsi byl w Witemberce na čtwrt léta, wšeco gsi u nich chwálil a welebil; w přj-
tomnosti gich žádných gsi odporů gim nečinil, a-
by zle učili a wedli. A přišed od nich do Čech,
těž gsi učinil; wšeco gsi chwálil a welebil, i to
psanj, kteréž Martin Luther o řizenj kněžstwa do
Čech poslal, prawě, že gest z rady a wůle twé
bylo, a že gsi kněmu rozumy dáwal, nutě k to-
mu Luthera, aby tak psal. Potom ale gsi to i gi-
né učenj geho za bludné a kacjrské položil a od-
saudil. Před tjm přede wšjm když gsi byl sám
čtwrt za administratora wolen, byl gsem u tebe w
Teyně na faře w samotném rozmlauwánj. Tu zwlá-
ště o Martinowi Lutherowi zmjnka byla. Wšeco
gsi schwálil a welebil učenj geho, a zwláště to,
že dobře dělá Luther, weda lidi od papežského,
biskupského a lidského učenj a ustanowenj, a že
na samém zákonu Božjm, prawém ěruntu, lidj sta-
wj, ne na šebřincjch a šermjch antikristowých. A
když gsem gá tě k témuž napomjnal, řka: Pama-
tug se, mistře Hawle, abys lidi stawěl a učil na
ěruntu a prawém základu zákona Božjho a čtenj
Krista Ježjše, a abys měl také rozdjl mezi pod-
statnými a poswátnými i služebnými wěcmi, roz-
děluge chatrné od dobrého, čisté od nečistého,
swaté od proklatého, tak abys nechal ustanowenj
papežských, negistých a zákonu Božjmu odpor-
ných: — wšak gsi mně na ten čas wšeho pŭĝil
i schwálil, toliko do swatého Martina za šest ne-
dělj od toho času bera sobě prodlenj, mluwil gsi,

že wšeccko chceš na prawém ģruntu čtenj swatého stawěti, ustanowenj lidská antikristowa že budeš bořiti a kaziti wšemi obyčegi.“

Z tohoto wýtahu z rukopisu Bartošowa se wi-
dj, že Čestj Bratrj i od Kališnjků, gegichžto administrátorem byl Hawel Čahera, krutě pronásledowáni byli. A wšak to samé pronásledowánj ge k Lutherowi táhlo, poněwadž se nadjti mohli, že přičiněnjm Lutherowým tjm snáze nad odpornými stranami swjtězj, a prawost smyslu swého provedau. An w Čechách přjčinau náboženstwj wšeccko bylo roznjceno, a gedna strana zápasila s druhau: gednák weškeren národ český na Luthera zraky swoge obracel, o Lutherowi se wšude mluwilo, a negeden spis gehu, gakož historie české literatury ukazuje, od horlitelů českých na česko byl přeložen.

Opat Tepelský, Jan Kurz, netoliko mladých žáků a duchownjch premonstrátského řádu swého do Witemberka a do Lipska na vyššj učenj posj-
lal, alebrž i nekatolickým poddaným swým swobodné prowozowánj wjry propůgčil. Luther a Melanchton zpraweni tjm bywše, neměli za giné, než že katolický onen prelát, wystaupiw se swými z cjr-
kwe katolické, k domnělému čistému ewangelium gegich se přiwine. W té naděgi ho zwlaštnjmi listy ke straně swé wábili a táhli, a onby bezpo-
chybně po smyslu gegich byl postaupil, kdyby ho duchownj bratrj a synowé gehu, zwlašť mladšj, s pláčem byli nežádali, by kroku toho nečinil. (Chry-

sost. Pfrogner Einleitung in die Kirchengeschichte. Prag 1805. 2. Theil. S. 184.)

Wýš oznámený kališný administrátor Čahera zpočátku na kázanjch swých Luthera welice chwálil a welebil; když ale za krále Ludwjka wysel rozkaz, aby Pikharté, Čestj Bratrj a všickni Luthera se držcej z Prahy wyhnáni byli: týž Čahera weřegně Luthera tupil. Pozděgi opět Lutherowo učenj chwáliti začal, a proto mnohým se ljbil: ale když welenjm krále Ferdinanda Pikharté a Lutheriáni ze země wypuzeni býti měli, opět hlas swůg proti Lutherowi pozdwihl. Z toho gest zřegmo, že za onoho času Čestj Bratrj bez rozdjlu zvláštnj důwěrnostj k Lutherowi se nesli, a w učenj a w rádech swých wjc a wjce se s njm srownáwali.

Nicméně gisto gest, že Luther od Čechů žád- ného učenj nepřigjmal, nobrž nad nimi i také proto vládu a panstwj obdržel, že utištění byli, a ochrany geho potřebowali. Četl Luther některých spisů Husowých, ale nebyli po smyslu geho, a ten o nich wydál saud, že w nich málo proti katolickému učenj gest obsaženo, neb nic, a že Hus swětlo prawdy teprw rozswěcowati začal. (Fol. II. Jenensi latino p. 308.) Rowně tak Luther všeho, což gednota bratrská za prawé a vlastnj učenj swoge wystawila, nikoli nechwálil, o čemž w gednom swém listu w tento rozum mluwj: „Byli u mne wyslancowé pikhartštj, žádagjce, bych gim přjčinau wjry byl raden. Wše gsem prosto bludu nalezl, a toliko na tom gsem se pozastawil, že mjsto biblických wy-

gádřenj temné gakés a cizj řeči užjwagj. Neljbj se mi tolikéž, že djtek sice křtj, ale křest tento za nepotřebný pokládagj, a že těm, kterjž od nás k nim přecházegj, opět křtu udjly. Tak podobně držj sedm swátostj, a bezženstwj kněžské za dobrau a slušnau wěc pokládagj, ačkoliw každému na wůli necháwagj, chtěl-liby w panickém stawu ostati. Tak se čistého ewangelium wšude we swětě nedostává. Welmi pochybugi, by o wjře a skutcjch právě učili. Toliko při gegich učenj o swaté wěči nic bludného nenacházjm.“ (Joan. Aurifaber Epist. Luth. Tom. 2. p. 78. Epistola scripta 1522 feria sexta post Visitationis festum.)

Wšak ale, gakož gsem giž dotekl, Čestj Bratřj Lutherowi se mistrowati dali, a ačkoliw w negednom kuse podobněgi a spasitedlněgi smeyšleli, nežli on, nicméně weškero učenj swoge gehu saudu podrobili, přigawše wjru od něho utwořenau. Tau přjčinau léta 1532 nowé wyznánj wjry zhotowiwše, gemu ge k posauzenj odeslali, a on ge tudjž léta 1533 wytisknauti dal, a sice s tjm wydaným swědectwj, že Bratřj sice rozdjlných cjrkewnjch obyčegů a řádů, a w učenj swém rozdjlných způsobů mluwenj užjwagj, nicméně s lutherianskau cjrkwj k gednomu a témuž owčinci náležegj. Tak tedy Čechowénekatolické strany s Martinem Lutherem w tak auzké společenstwj wstaučili, že naposledy, téměř nic vlastnjho a swého nedržjce, naprosto se polutherili, gakož pak i nyněgšj nekatoljci w Čechách ku protestantům náležj, gsauce buď Lutherowi anebo Kalwinowi.

IV.

S l o w o o j á h n e ch.

Od

P. Richtera,

professora holomauckého.

Dennjky Pařjžské wypisugj na djle diwadelnj, na djle náboženský obřad, genž w neděli 13. ledna 1833 w Pařži konán byl, a gehož hlawnj účel byl, wogensko-náboženský řád templárský *) zase uwésti. Při tomto obřadu we zvláštnj k tomu zřizené sjni konali tři muži, lewjty (neb diakony) se dělagjce, následugjcj úřady. Geden z nich wstaupil k oltáři, kdež se pulpjt s modlitebnj knjžkau, kropenka, bobková letorost a třjnožec nacházel, na který něco kadidla nasypal. Když welký mistr na řeč od neyvyššjho přewora pronešenau odpowěděw, swé mrawnj, filantropické a náboženské náwrhy a náhledy předložil: čtena byla francauzským gazykem ode třech lewjtů mše, při kteréž křjž, wjno a chléb na oltář položili. Po ewangelium wstaupil

*) Tito znouw powstalj templárowé negsau i podlé swědectwj wyhlášeného Chatele nic giného než frankma-sonowé.

geden rytjř na hlasatelnu, a přednášel obšjrně historii řádu templárského. Po té peněz sbjráno pro chudé, lewjta mši čtaucj poswětil chléb a wjno na oltári ležjcj, rozlomil chléb na mnoho kusů, nalil několik krůpěgj na zemi a přigjmal wečeři Páně pod obogj. Po něm přigjmali welký mistr a ostatnj rytjřowé po sobě poswěceného chleba, a když celé shromážděnj bylo požehnáno, skončil se obřad. — Tu se opowázil swětský člowěk, jáhnem se dělajcj, mši swatau gen od kněžj čtenu býti mohau. cj, w náboženském keykljrstwj odřjkáwati.

Jáhnové činj w kněžské neb cjrkewnj wládě třetj řád, a zastáwali za časů, když se gen po zj-
skaných sobě zásluhách presbyteriát udělowal, u
každého kostela zwláštnj úřad. W našich zemjch
wšak doba mezi udělowánjm jáhenstwj a kněžstwj
(diakonátu a presbyteriátu) nenj tak dlauhá, a ne-
zletilj toliko bohoslowci studia giř odbywsj a řádem
jáhenstwj giř poswěcenj musegj na kněžstwj čekati.
I stáwá se často, že oni obsah auřadu nowým sta-
wem nabytého neznagjce, newědomky do wěcj sá-
hagj, genž toliko od kněžj mohau wykonány býti.
Skladatel toho pagednánj sám o přjběhu wj, že já-
hen u nepřjtomnosti kněze swátost manželstwj ude-
liti se opowázil, kteréžto po uznaném omylu po-
zděgi, by úplné platnosti došlo, od *kněze* musilo
býti obnoweno. I to se přiházjwá, že dnešnjho dne
jáhnové mjsto kněžj těla mrtwá pokropugj a po-
žehnánj při odpolednjch službách Božjch lidu u-

dělugj.*) Pročež nebude zbytečno, vypjše-li stručněgi úřady, gakých konáwali jáhnové w prwnjm wěku křesťanské cirkwe, pak ale i námjtky wywrátjme nowotárů, kterj za swau slepotau jáhny hned biskupům a kněžjm rovné činj, hned ge ze všeho důstogenstwj duchownjho zauwagjce s laiky směšugj. Přjčinu k ustanowenj jáhnů, gichž sw. Jeroným**) lewjтами nazýwá, podala nespokogenost *helenských židů****) reptagjcjch, že gegich wdo- wy a sirotkowé od palestinských židů ugmu trpj. Apoštolé tedy celé množstwj křesťanů swolawše, obrali z gegich prostředku sedm mužů dobré po- věsti a wzkládánjm na ně ruce posvětili ge na *jáhny*, gimž mimo giné služby i péči o chudé, wdo- wy a sirotky swěřili. — Sw. Epifán****) twrdj, že jáhnové z počtu 72ti učedlnjků byli zwoleni. Z řeckých gmen gegich, Stephan (Štěpán), Philipp, Prochor, Nikanor, Timon, Parmenas a Nikolaus (Mikuláš), domyslití gest se snadno, že z počtu Helenistů byli.

*) Constitutiones Apostolorum lib. VIII. c. 28. prawj: Diaconus non benedicat, neque dat benedictionem, sed ipse eam accipit ab Episcopo et presbytero.

**) Hieron. epist. 27.

***) *Helenští židé* nazýwali se Helenisté, kterj za Alexan- dra Welikého ze swých sjdel wyhnanej w Egyptě, Řecku a Italii přebýwali, senátu Alexandrinského gsauce posluš- ni, řecky mluvjce a pjsma swatého ode 72ti tlumočnjků přeloženého užjwagjce, a pro ten nepatrný rozdjl býwali palestinským židům na urážku.

****) Epiphan. Panar. lib. I.

To přivedlo učeného Morheima na důmněnku, že úřad jáhnůw nebyl teprw w té přjčině ustanowen; nobrž že počet giž před tjm uwedených jáhnů *helenskými* toliko byl rozmnožen. Za tau přjčinau pokládal slowa *ιερεος* a *διακονος* za stegná gména, twrdě, že mládencowé, genž těla mrtwá Ananiáše a Safjry wynášeli, *jáhnowé* byli. Ale této důmněnce odpjrá celý kontext skutků apoštolských,*) z nichž patrně poznáváme, že apoštolé netoliko polepsili, co giž bylo, ale i cosi nowého a posud mjsta nemagjcjho uwedli. Že za časů apoštolů nic wjce než sedm nebylo jáhnů, saudjme z nařizenj sněmu cjrkewnjho na počátku čtwtého stoletj držaného w Neocesarei, genž zapowjdá wjce než sedm jáhnů při každém kostele ustanowiti, aby se od ustanowenj apoštolského neuchýlilo. Tjm se stalo, že raděgi menšj řádowné podjáhnů (subdiakonů), akolytů, lektorů, exorcistů a ostiariů byli uwedeni, než aby se wůli apoštolů na přjč gednalo zaraženjm jáhnů, počet sedm přewýšugjcjch. W pozděgšjm wěku giž se odstaupilo od přjsného zachowánj toho počtu, a chrám carohradský (konstantinopolitánský) měl na počátku šestého stoletj za cjsaře Justiniána 100, za cjsaře Heraklia pak 150 jáhnů.

Gen kdo 25 let měl, mohl na jáhenstwj poswěcen býti, gehož služby byly tyto :**)

*) Act. Apost. C. VI. v. 1—6.

**) Concil. Agath. c. 16.

1. Obstaránj widow, sirotků, nemocných, chudých a wěznů, a pročež i mučedlujků w žalárjch lkagjcjch*). Byli spolu i almužnjci biskupů těch, kterj vlastnj gměnj drželi.**)

2. Dohlženj na ačapy.***)

3. Opatrowánj gměnj biskupowa a zádušj.****)

4. Kázali†) s powolenjm biskupowým.††)

5. Wyučowali katechumeny, připrawowali ge ke křtu, obyčegně také stáli gim za kmotry, utjrali nohy pokřtěnců, wedli ge w bjlém rauše k oltáři, a w následugjcjch osmi duech wyučowali ge vyššjm prawdám a článkům náboženstwj.

6. Začasto i křtili s powolenjm biskupowým.†††)

7. Při birmowánj nosili nádoby se swatým křžmem, utjrali bawlnau a obwazowali čelo birmowaného.

8. Ohlašowali lidu, kdy a kde se konati budau služby Božj, posluhowali biskupům a kněžjm při oltáři, čjtali mezi mšj ewangelium,††††) obstupowali biskupa, když kázał, gako ohrada, wléwali mu

*) Optat. Milev. lib.I. Dionys. Alexand. apud Euseb. lib. VII. c. 11.

**) Constit. Apost. lib. II. c. 31 et 32. lib. III. c. 19.

***) Act. Apost. c. 6. v. 1—6.

****) Leonis M. serm. de s. Laurentio diacono; Ambros. de Offic. lib. II. c. 28.

†) Act. Apost. c. 6. v. 8—10. c. 8. v. 5 et 12.

††) Philostorg. lib. III. c. 17.

†††) Act. Apost. c. 8. v. 12 et 13. Tertull. lib. de baptismo c. 17.

††††) Constit. Apost. lib. II. c. 57.

wodu na ruce, *) přijmali dárky přijtomných, a odewzdawše gich kněžjm, čtali gména dárky přinášegjých, **) stáli z obau stran oltáře s plácačkami, aby všeliký hmiz, mauchy a komáry, od chleba a wjna k poswěcenj připraweného odháněli, ***) swáděli křesťany k poljbenj mjru, rozdávali swátost oltářnj přijtomným a donášeli gi k nepřjtomným nemocným a wěžňům. ****)

9. Oni na péči měli, aby se žádný w kostele neslušně nechował, †) řjdili pořádek služeb božjch, napomjnali lid k pobožnosti, ukazugjce, zač a za koho se modliti slušno, pročez i præcones (modlitebnjci) ††) slauli.

10. Při pohřebnjch průwodech napomjnali lid k modlenj, †††) zpjwali žalmy a čtali u přijtomnosti biskupa ona mjsta z pjsma swatého, která se na wjru budaucjho z mrtwých wstánj wztahugj. ††††)

11. Měli moc nižšj žákowstwo (clerus) gako: diakonisty, podjáhny a minoristy wyobcowati. *)

12. Stávali wždycky biskupům a kněžjm po boku a za rozličnými záležitostmi býwali od nich posjláni.

*) S. Cyrill. Catech. mystag. V.

**) Hieron. comment. in Ezech. c. 18. p. 537.

***) Constit. Apost. lib. VIII. c. 12.

****) Justin M. apol. II. p. 97.

†) Constit. Apost. lib. II. c. 56. Chrysost. hom. 24 in act. Apost.

††) Socrat. h. e. lib. II. c. 11.

†††) Constit. Apost. lib. VIII. c. 41.

††††) Viz spis de eccles. hierarch. c. 7. p. 408., kterýžto spis omylem se připisuge Dionysiowi Arcopagitowi.

*) Const. Apost. lib. VIII. c. 28.

13. Zastupowali často při sněmu cjrkwijnm mjesto notářů.

A.

Wyložiw na krátce rozličné úřady jáhnůw, widjm se přinucena přistaupiti k rozbjránj námjtek od oněch učiněných, kterj starého způsobi mluwenj neznagjce jáhny s biskupy na rowný stupeň kladau,

I.

Odwołáwagj se přede wšjm na pjsmo swatě, kdež psáno *): Učedlnjci a apoštolé modlili se k Bohu, aby losein gim zgewil, kterého z dwau, Barabáše čili Matěge na mjesto Jidáše oběsiwšjho se woliti magj, (vulg.) accipere locum ministerii hujus, řecky: λαβειν τον κληρον της διακονιας ταυτης (aby přigal mjesto přisluhowánj tohoto). Dále prawj naši odpornjci, apoštol Pawel **) napomjná Timothea, aby službu swau vykonal την διακονιαν. Poslěz prawj, apoštol nazýwá se sám služebnjkem ewangelium διακονος τε ευαγγελισ. ***)

Z toho tedy uzawjragj, že apoštolstwj, biskupstwj a jáhenstwj gedno a též gest důstogenstwj.

Že wšak gsau na omylu, ukazuge se takto: Při wznikánj cjrkwie křesťanské bylo také slow na cjrkwijnj vládu a liturgii se wztahugjcjch potřebj. Tato slowa byla z počátku libowolná a nestanowe-

*) Act. Apost. c. 1. v. 25.

**) Ad Timoth. c. 4. v. 5.

***) Epist. ad Ephes. c. 3. v. 7.

ná, každým slowem nepoznamenával se wždy gístý ukončitý pogem; nobrž hned w širšjm, lined w užšjm smyslu bylo toho onohože slowa užjwáno. Řecké slowo *διακονος* značj w německém i českém gazyku služebnjka (Diener), *διακονια* službu (Dienst) neb úřad, a w tom rozumu byli apoštolé, biskupowé a lewjté služebnjky (jáhnny, diakony) Kristowými. Powoleno mi buď srownánj gakéhosi zde použiti. Tak u př. státnj ministr, pan kragšký i wesnický sudj (rychtář) gsau služebnjci cjsařowi, a zagisté nenagdeš pošetilce, genžby myslil, že wšickni tři stegnau powyšenosť a důstognosť se stkwj. Rowněž tak apoštolům, biskupům a jáhnům obecne gméno „služebnjk“ bylo dáno, ačkoli rozdjlni od sebe byli důstogenstwjm. Tak zagisté čteme u swatého Zlatousta (Chrysostoma):*) Tunc nomina adhuc erant communia, atque ipse etiam Episcopus vocabatur diaconus.

II.

Giný důwod k swému ohraženj domnjwagj se nalezati w apoštolských ustanowenjch (constitutiones), w nichž jáhnové (diakoni) *mocnostmi cirkewnjmi,**)* *anděly a proroky,***) okem, uchem, usty, srdcem a dušj* swých biskupů se nazýwagj;****) odwoláwagj se i na Tertulliána,†) který

*) Chrysost. hom. I. in Philipp. c. 1.

**) Constit. Apost. lib. VIII. c. 44.

***) Constit. Apost. lib. II. c. 30.

****) Ibid. c. 44.

†) Tertull. lib. de fuga.

jáhny „laicorum duces, pastores ac inspectores gregis Christi“ gmenuge. Tatože gména ukazugj patrně, že jáhnové (diakoni) biskupům w důstojenstwj rowni byli. Neplatnost však toho dowozovánj hned wyswjťá, powážjme-li, že :

Jáhnové (diakoni) byli nazwáni proto *mocnostmi cirkewnjmi*, laicorum duces, pastores ac inspectores gregis Christi, že podjlu brali na wedenj owčiček Kristowých, že, když kněžj se nedostávalo, celé osady farnj zprawowali, nad čistotau mrawů a učenj bděli, prostopášné a nedbalé žákowstwo (nižšj duchowenstwo) wyobcowali, mnoho přj rozsuzowali, žalobnjky a pohnance wyslýchali, w prwnj instancj saud wynášeli a manželům radu poskytowali. We gménu biskupowě slyšeli jáhnové stjžnosti lidu, a pročez slauli *ucho biskupowo*. Biskup sám všemu dohljžeti nemoha, wznesl na jáhny, aby na chowánj křestanů pilný měli pozor,*) oni tedy byli *okem* biskupowým. Oni oznamowali lidu narjzenj biskupowa, we gménu geho mluwili k wěřejm, ku kterýmž od biskupa i do neywzdálenějšjch byli wysjláni kragin; oni tedy byli *usty*, *proroky* a *anděly* biskupowými, totiž poslowé (wyslanci); nebot řecké slovo *αγγελω* znamená tolik co oznámiti, zpráwu dáti a poslati. Konečně měl jáhen pewně k swému biskupu státi, w neyuž-

*) Const. Apost. lib. II. c. 44. „Diaconus de re omni ad episcopum referat; verum quaecumque potest, moderetur per se.

šjm swazku s njm žiw býti, t. on měl s biskupem gednjm *srdcem*, gednau *dušj* býti.*)

III.

Dále se ohražugj starau liturgij u Mabillona, w njž tato se čtau slova: *Diaconus confirmat episcopum et clerum.**)* Takowé rozumowánj zagisté posměchu toliko zasluluge, progewugjc welikau neznámost starožitnostj. Stařj nazýwali podávánj těla Kristowa *communio*, podávánj pak kalichu krwe Kristowy *confirmatio*. W těchto starých liturgijch u Mabillona dowoluge se jáhnowi negenom duchowenstwu, nobrž i biskupu kalich krwe Kristowy plný podávati. — Žeby jáhnowé něgakau přednost nad biskupem neb knězem měli, ani stopy nenagdeš.

IV.

Odpůrcowé naši k swé obraně i letopisy sněmů ejrkewnjch uwozugj, z nichž prý wyswtá, že jáhnowé na powšechných koncilijch i w pořadj biskupů sedávali, hlasy dávali a nálezy podpisovali. Bybych i připustil, že jáhnowé často w koncilijch prwnj mjsto zasedávali: předce křiwý to saud, chtěl-liby kdo z toho uzawjrati, že biskupi a jáhnowé gednoho a téhož gsau důstogenstwj. Jáhnowé sedávali w koncilijch mezi biskupy

*) Biskup nemohl gindy bez jáhna býti. Epiph. haer. 75. Sine diacono Episcopus esse non potest.

**) Mabillon Ordo V. tom. II. Musci ital. p. 69. Ordo I tom. II. p. 20.

gen tehďáž , když co zástupcowé a uplnomocněnj gednatelé we gměnu swých biskupů přicházeli, w kteréžto přjpadnosti ono mjsto zaměstknáwali, gakeby gegich biskup u swé přjtomnosti byl zasedal. Nepřicházeli-li však jáhnové gako plnomocnjci, nobrž toliko gako průwoděj biskupowi, musili w konciliich za nimi (w zadu) státi a nesměli žádného na rokowanj podjlu bráti, ani hlasy dáwati, ani nálezy podpisowati. Genom když welikau učenostj se stkwěli, byli od otců zde shromážděných wybjzeni k sporowanj s kacjři. Oni předkládali swým biskupům předměty k přednášenj, aneb byli gegich notářové, zaznamenáwagjce průchod rokowanj.

V.

Odwoláwagj se též na swatého Jeronýma wyprawugjecjho,*) že giž za swého času jáhny kdosi za vyššj kněžj a biskupů wyhlásil; on že sám wiďel, gak gistý jáhen kněžjm při stole požehnánj dáwal. Než to twrdj swatý Jeroným w listu k Evagriowi, gakýžto list učený Binterim z gistých znaků za podvržený a za wýtvor osmého neb dewátého stoletj pokládá,**) a deyme tomu, že list ten gest prawý, tedy předce swatý Jeroným spjlá tomu „kdosi“ bláznů a wywracuge geho pošetilst. Že snad mnozj jáhnové zpyšnělj přednostj gakýchsi před kněžjmi si osobowali, nikoli gim nepa-

*) Hieron. ep. 85. de Evagrium.

**) Binterims Denkwürdigkeiten 2. Bd. 1. Thl. p. 58 u. 79.

trjcejch rád připauštjm, neboť giž Nicegský sněm prwnj w posezenj osmnáctém na to žehrá, že jáhnowé mezi kněžj zasedati se opowažugj.

VI.

I následugjcj přjběh z 5tého stoletj uwozugj odpůrcowé naši k potvrzenj swého důmněnj. Anatolius patriarcha carohradský učinil Aetia arcijáhna swého patriarchálnjho kostela knězem. Ten čin urazil papeže Lwa Welkého tak welice, že od té doby všhecko dopisowánj mezi papežem a patriarchau přestalo. To přinutilo Anatolia papeži ustaupiti a Aelia zase w předešlé důstogenstwj wsaditi. I bylo tehdy (prý) Aetiowo poswěcenj na kněžstwj za sníženj (degradacj) považowáno; arcijáhen musil tedy kněze vyššjm býti a tudjž — biskupem. Ale i tento úsudek gest křiwý. Aetius byl přjtelem sw. Flawiána, patriarchy carohradského. Gako arcijáhen znamenitau měl moc a wplyw we všecky cjrkewnj záležitosti. Anatolius chtěge ho odstraniti a z moci gehu wyzauti, učinil ho knězem w okolj Carohradu a uprázdněné mjsto gistým Ondřegem, býwalým staupencem Eutychowým osadil, kterýžto Ondřeg mezi žalobnjky a pronásledownjky swatého Flawiána neyukrutněgi si počjnal. Lew Welký ztěžowal si pjsemně u cjsaře Marciána, že patriarcha z tak znamenitého úřadu wypjchl katoljka a na gehu mjsto rozkřičeného kacjře wsadil. Aby tedy papeže udobřil, ssadil Anatolius Ondřege a učinil Aetia, ač giž knězem byl, zase arcijáhmem, totiž on zase w Carohrad ho

usadil. Aetius pak w obogj způsobě co kněz a arcijáhen úřadowal. To gest spolu i prwnj přjklad w cjrkewnj historii, že kněz úřad arcijáhenský zastával.*)

VII.

Posléz se odwoláwagj na list swatého Isidora Sewillského k Ludifredowi, w němžto arcijáhnowi práwo poswěcowánj se připisuge a uwáděgj 23mý kánon cjrkewnjho sněmu Agdeského (z Agde), kdež napsáno: „Archidiaconus ordinationi Ecclesiae praeponatur,“ a wynášegj z toho úsudek, že arcijáhnové práwo měli poswěcowati na kněžstwj, a tudjž že biskupy byli. Ale o práwu poswěcowánj na kněžstwj nestáwá se w uwedených mjstech ani zmjny. Wšeccko to nedorozuměnj powstáwá ze slow „ordinatio, ordinare“ gešto se omylně na poswěcowati slyšj, která nic giného zde neznačj než — poraučeti, rozkazowati, nařizowati; arcijáhen totiž měl práwo nařjdi, co každý z duchowenstwa sobě podrobeného w kostele měl konati, u p. kdo u dwěrj státi, kdo chowánj shromážděného lidu dohljžeti má.

*) Arcijáhen byl neypředněšj mezi jáhny, podle poswěcenj, však byl kněze nižšj; nic však méně neywětšj wplyw na diécesj měl, zwláště za wěku prostřednjho, když biskupové co řjšská knjžata, hrabata a pánowé přjliš swět-skými se zanášeli wěcmi. Obrání k tomu byli kněžj, stáwagjce se pak často nástupci biskupowými.

B.

Daleko množšj gsau střely, gakými proti nám střlj nowotári, důmněnkú wystawugjce, že jáhnové kněžjm w důstogenstwj gsau rowni, aby učenj naše o řádu jáhnů z kořene wywrátili.

I.

Odwołáwagj se na druhý kánon Aneyrského koncilium takto zněgjcj: „Diaconi, qui sacrificaverunt idolis, honorem quidem habeant, cessare vero debent ab omni ministerio, sive a pane, sive a calice offerendo vel prædicando.“ Slowo panem et calicem offerre slyšj oni *na čtenj mše swaté*, a z toho dowozugj, že jáhnové tolik co kněžj byli. —

Ale rokowanj a nálezy toho koncilium gsau řeckým gazykem složeny. W řeckém textě stogj slowo *αναφέρειν*, což latinsky nedobře slowem offerre; nobrž lépe slowem deferre, česky podáwati, udělowati, se překládá. Rozum výše dotčených slow gest tedy tento: Jáhen modlám obětowawšj má se swého úřadu ssazen býti, a wečeři Páně ani pod způsobau chleba, ani pod způsobau wjna lidu nepodáwati. Že slowo „offerre“ zde podáwati swátost oltárnj znamená, ukazuge nám gisté mjsto swatého Cypriana, genž dj in libro de lapsis: „Solemnibus adimpletis, t. po skončených službách Božjch, calicem diaconus offerre præsentibus coepit.“ Ostatně i to připomenauti slušno, že kdykoli swatj Otcowé o mši swaté mluwj, slow: „sacrificare, sacrificium offerre,“ užjwáwagj.

II.

Rowněž tak na prázdno střlegj, uwozugjce 15tý kánon sedmého konciliu Arleského, kde stogj: „de diaconis, quos cognovimus multis locis offerre minime id placuit fieri debere.“ I zde wykládagj slowo offerre za čtenj mše swaté, kdežto w tom kánonu nic giného se neprawj, než: že jáhnům dowoleno nenj, swátost oltárnj w giném kostele, než gemuž gsau předstaweni, udělowati. Tento výklad se potwrzuge 21mým kánonom téhož konciliu, kdež psáno: Placuit, ut eis tantum locis ministrent, quibus præfixi sunt.

III.

Wětšj podporu swé obrany domnjwagj se nalezati u sw. Ambrože de offic. lib. I. c. 14, kde jáhen Laurentius (Wawřinec) sw. papeže Sixta od pohanů na smrt wedeného takto oslawuge: Quo sacerdos s. sine diacono properas? Nunquam sacrificium sine ministro offerre consueveras. Quid in me ergo displicuit Pater? *Cui commisisti Domini sanguinis consecrationem*, cui consummandorum consortium sacramentorum huic consortium tui sanguinis negas? —

Wyznati mi gest, že wětšj nesnadnost nalezám u rozbjránj toho mjsta. Učený kardinál Baronius hleděl tjm usnadniti hádku, že mjsto consecrationem slowo dispensationem položil; ale Mabillon dowodj, že w neystaršjch wydánjch slowo consecratio, nikoli však dispensatio se nalezá. Než předce všeken zmatek takto se wyložiti dá: W staré cjrkwi

křesťanské jáhen podaw wěřcjm tělo Kristowo, wzal kalich swjнем, nalil do něho několik krůpěgj krwe Ježjše Krista z giněho kalicha a podáwal pak to krvj Kristowau smjšené wjno k přigjmánj shromážděným křesťanům, a toto smjšenj slaulo consecratio Dominici sanguinis. Zde tedy nenj řeč o mši swaté. Prawj owšem Cassianus*) o gistém jáhnowi: quod missam celebravit catechumenis. Wyrozumjwá se však skrze missa catechumenorum ona částka služeb božjch, gjžto přjtomnu býti catechumenům se nezbraňowalo, kterážto částka z čjtánj pjsma swatého, (starého i nowého zákona), z výkladu epištoly a z něgaké homilie sestáwala. Že jáhen nemohl čjsti mši swatau, doswědčuje sw. Jeroným wýslowně**) řka: Diaconus eucharistiam conficere non potest.

IV.

Aniž šťastněgj gsau nowotnjci, dowozugjce, že jáhnowé měli moc zpowjdati. K tomu konci odwoláwagj se na 13. psanj sw. Cypriana ke Karthaginskému duchowenstwu, kdežto o kagjcjch, na mučedlnjcjch libellum pacis (ljstek mjru?)**) obgednawšjch, prawj: Si incommodo aliquo et infirmitatis periculo occupati fuerint, non expectata

*) Cassian. lib. XI. institutionum c. 15. vide tom. V. bibli. Patrum P. 2 Fol. 50 adit. Colon.

**) Hieron. lib. adv. Luciferian.

***) *Libelli pacis* byli listowé na poručenau, gimiž na přjmluwu mučedlnjků kagjcjm buď celý trest uložený buď částka se odpauštěla.

præsentia nostra apud presbyterum quemcunque præsentem vel si presbyter inventus non fuerit et urgere exitus cœperit, apud diaconum quoque exemologesin facere delicti sui possint, ut manu eis in poenitentiam imposita veniant ad Dominum cum pace.“ Že to mjsto nesnadné gest k wyloženj, přjčinau gest mnohowýznačné slovo exemologesis. Tak prawj Tertullián^{*)}: „Exemologesis est petitio veniæ, quia qui petit veniam, delictum confitetur.“ Zde se zdá, gakoby Tertullián slowem exemologesis „zpowěd“ rozuměl. Na giném pak mjstě^{**)}: „Exemologesis se prosternendi et humiliandi disciplina est de ipso quoque habitu atque vestitu mandat, sacco et cinere incumbere“ etc. Zde rozumj tjm slowem exemologesis wšecko, co k pokánj náležj. Tak prawj Irenæus^{***)} o diakoničce (jáhnici), která po celý žiwot exemologesin, t. g. pokánj činila. — Swatý Cyprián nemůže w uwedených mjstech slowem exemologesis zpowěd rozuměti; neboť wěřjcy dřjwe, než gim trest k pokánj uložen byl, zpowjdali se ze hrjchů swých biskupowi neb od něho uplnomocněnému *knězi* (zpowědnjkwowi, ministro poenitentiae), kterýto kněz pak ukládal způsob a trwánj trestu. Sw. Cyprián tedy neudělil jáhnowi plnomocenstw j k rozhrěšowánj; neboť sám prawj na giném mjstě: „Claves dia-

*) Tertull. lib. de orat. c. 6.

**) Idem lib. de poenitentia. c. 8.

***) Irenæus lib. adv. hæres. c. 8.

Časopis pro katol. duchow. VII. 2.

coni non habent, non possunt absolvere.“ Mám tedy za to, že swatý Cyprián wuwedeném mjstě, o které zpor se wede, sám wykládá, co zatmělým slowem exemologesin facere wyrozumjwá, dokládá ge slowa: „ut manu eis in poenitentiam imposita veniant ad Dominum cum pace.“ Swatý Cyprián tedy udělil jáhnům plnomocenstw, aby umjragj-cjch neb na smrt stonagjcjch křesťanů kagjcjch, nechť celý trest neb částku pokánj wytrpěli, wzkládánjm na ně rukau w obcowánj wěřjcjch zase uwozowali a swátost oltárnj na věčnosť se ubjragjcjm udělowali. Tento smysl se potwřzuge i 32tým kánonem Elwírského konciliu takto znějcjm: „Apud presbyterum si quis gravi lapsu in ruinas mortis inciderit; placuit poenitentiam agere non debere, sed potius apud episcopum: cogente tamen infirmitate necesse est presbyterum communionem pręstare debere et diaconum, si ei jusserit sacerdos.“ Zde tedy wýslovně se prawj, že když něgaká náказа se rozmáhala, každý kněz, a na rozkaz geho jáhen, kagjcjho w obcowánj s křesťany zase přigjti a připustiti má k přigjmánj těla Kristowa.

V.

Důležitý důwod swé obrany znamenagj w listu konciliu římského k biskupům francauzským, kdež i to mjsto se čte*): „Paschę tempore pres-

*) Ten list nalezá se w Harduin. collect. concil. tom. I. p. 1035.

byter et diaconus per parochias dare remissionem peccatorum et ministerium implere consueverunt.“ — K rozbjránj toho mjsta přede wšjm připomenauti slušj, že jáhnové služebnjky kněžj byli.*) Jáhen tedy musil knězi, když o welkonoci mnohé osady, vlastnjho zpráwce duchownjho nemagjcj, procházjwal, w zápětj kráčeti, „et tunc consueverunt presbyter dare remissionem peccatorum, diaconus vero ministerium suum implere.“ Tento smysl že gest prawý, ukazuge cjrkw, stále učjc, že jáhnům kljče gako kněžjm k zawjránj a otwjránj od Boha dány negsau, a proto nikdý gim nedowolugjc zpowědnický úřad konati.

VI.

Některj gestě dále kráčegj, učjce, že u jáhnů byla moc swátost poslednjho pomazánj udělowati, která podlé učenj apoštola Jakuba**) gen od kněžj mohla býti udělowána. Uwozugj přjklad ze žiwota sw. Germana, biskupa pařjžského, o němž u Mabillona se wyprawuge, že jáhna se swatým olegem poslal do města Nantes k nemocnému. — Než odpowjdáme: W této rozpráwce nepowjda se, že jáhen nemocného pomazal. Mohl-li jáhen welebnau swátost nositi, proč ne i swatý oleg? By-

*) Mnohá nařizenj cjrkewnj sněmownj prawj: „presbyter sine diacono nomen habet, officium non habet.“ Až podnes býwagj missionáři w sewernj Americe na swých cestách od jáhnů sprowázení, kteřj (jáhnové) také kagjcjch k zpowědi a k přigjmánj připrawugj.

**) Epist. S. Jacob. c. 5. v. 14.

li-liby gen o několik řádků dolegi četli, oč žeby byli poznali ničemnau býti důmněnků swau, neboť životopisec prawj: „Altera die exoratus ipse sacerdos accedit, ac debilem infirmum oleo benedicto perunxit;“ tedy kněz sám mazal nemocného swatým olegem. Tjm negen nádoba se swatým olegem, nobrž i nádoba s ostatky rozuměti se může.

VII.

Aby důmněnků swau, stegného že gsau kněžj a jáhnové důstogenstwj, dokázali, odwołáwagj se také na opata Milewitána,*) který jáhny *sacerdotes* a úřad gegich *sacerdotium* gmenuge; pak na sw. Augustina,**) který gistého Præsidia, o němž swatý Jeroným prawj, že jáhnem gest,***) nazýwá spoluknězem, *compresbyter*. — Optatus Milevitanus pokládá kněžstwj (*sacerdotium*) za swatý duchownj úřad, w němž trogj stupen aneb řád rozeznáwá. Biskupové gsau podlé něho in primo sacerdotio v. in apice sacerdotii, kněžj in secundo sacerdotio, a jáhnové in tertio sacerdotio constituti. — Co se druhého mjsta dotýče, negsme posud na pevném, že Præsidius, genuž swatý Augustin pjše, týž gest, o němž swatý Jeroným mluwj. Nenj-li pak wjce li-dj, gichžto gména gsau tatáž? — Nemůže-li list

*) Optat. Milev. lib. I. contra Donatist. p. 39.

**) S. Augustini epist. 95 ad Præsidium, čti w S. Hieron. oper. ib. tom. II. p. 324.

**) St. Hieron. opera tom. II. epist. 98 ad S. Aug. p. 331 edit. Antverp. de an. 1578.

swatého Jeronýma, ač w sbrce pozděgi stogj, dřj-
we onoho swatého Augustina býti sepsán? Datum
nemá, aniž odpověď na něgaké psanj gest. Ne-
mohl-li Præsidius tehdaž, když sw. Augustin gemu
psal, giž na kněžstwj býti posvěcen?

VIII.

Poslěz se odwoláwagj na swatého Pawla, který
wlastnosti udáwá, gaké biskup a jáhen do sebe
mjti magj,*) o wlastnostech kněze ani zmjny ne-
čině. Z toho tedy saudj, že kněžj a jáhnové ge-
dnoho a téhož gsau důstogenstwj. Odtud doklá-
dagj dále: za prwnjho wěku křestanstwj častěgi se
přiházelo, že jáhnové, nebywše ani na kněžstwj po-
swěceni, hned biskupstwj aneb papežstwj docháze-
li. — Swatý Pawel kněžjm obzwláštnjho neuděluje
naučenj, dobře wěda, že kněz gako biskup sličný-
mi se stkwjti má wlastnostmi, a proto co biskupů
se dotýče i o kněžjch platj, oba gsau kněžj s tjm
toliko rozdjlem, že biskup complementum sacerdo-
tii aneb summus sacerdos a princeps sacerdotum
gest. Byl-liby kněz a jáhen sobě rowní, načby byl
swatý Pawel o kněžjch zwláštnj na rozličných mj-
stech učinil zmjнку?**) Bibliothekář Anastasius
wyprawuge nám w žiwotě papežů, že léta 767ho
gakýsi Konstantin na stolici papežskau dosedl, a
gsa swětským (lagem) od Řehoře neyprwé na kle-
rikáctwj (duchowenstwj), druhého dne na podjáhen-

*) Epist. ad Timoth. c. 3. v. 2—12.

**) Epist. I. ad Tim. c. 5. v. 1, 17 et 19; epist.

stwj a jáhenstwj, w neděli pak nad to na papežstwj byl posvěcen. I Mabillon*) se domýšlj, že pro kněze a jáhna, genž na papežstwj měl powýšen býti, gedna a táž ordinacj byla předeptsána, a že léta 827 a 828 Valentin a Mikuláš I. se stali papeži, nebywše ani na kněžstwj posvěceni. Celé to domněnj pocházj z toho, že bibliothekář o gich posvěcenj na kněžstwj mlěj, snad náhodau tuto okolnost připomenauti zapomněw. Wždyť se z následugjcjch příkladů dá dokázati, že jáhnowé, kterj na tom byli, papežstwj dosáhnutí, drjwe na kněžstwj byli posvěceni. Tak byl léta 1073. arcijáhen Hildebrand, genž gako papež Řehoř VII. se gmenowal, prwe na kněžstwj posvěcen. Tak došel léta 1118. jáhen Jan Kajetán prwe posvěcenj kněžstwa, než za papeže Gelasia II. konsekrowán byl. Zákony cjrkwj (canones) zapowj dali někoho přeskokem (per saltum) posvěcowati. Stalo-li se wšak to předce s papeži Valentinem a Mikulášem (Konstantin totiž nikdy za prawého papeže nebyl uznán); tedy w skutku gakési přeskočenj (saltus) mělo mjsto a sice podlé domejšlenj, že w pontifikátu presbyteriát co částka w celku obsažen gest. Že ostatně biskupowé, kněžj a jáhnowé tři od sebe rozdjlnj byli gsau řadowé, doswědčuje swatý Klement Alexandrinský, pomocnjk swatého Petra, řka**): „Summo quisque

*) Mabillon c. 18. Comment. in ordinem Roman. tom. II. Musci Italici p. 117—119.

**) Clem. Rom. epist. ad Corinth.

sacerdoti sua munera tributa sunt, sacerdotibus locus proprius assignatus est et levitis sua ministeria incumbunt.“ I swatý Ignác, učedlník apoštolůw, napomjná*): „Laici diaconis subjičiantur, diaconi presbyteris, presbyteri episcopo, episcopus Christo, ut ipse Patri,“ a Tertullián prawj**): „Dandi quidem baptismum habet jus summus sacerdos, dehinc presbyteri et diaconi, non tamen sine episcopi auctoritate.“ Konečně gistj Origenes***): „Episcopis super presbyteros et diaconos commissum esse regimen et principatum.“ Že jáhnové kněžj nižšj byli, poznáwáme z prwnjho konciliu Nicegského, gešto k. 18. jáhny „Episcopi ministros, presbyteris minores“ gmenuge. I čtwrté konciliu Karthaginské prawj: k. 4. „Diaconus non ad sacerdotium, sed ad ministerium consecratur“ a 37. „Diaconus ita se presbyteri ut episcopi ministrum agnoscat.“

C.

Gsaut nowotáři, kdož jáhny na mnohem nižšj stupeň, než na kterém stogj, stawj.

I.

Předstjragj třetj kánon konciliu Vasenského, prawěcj, že jáhnům gest dowoleno, když kněžj gsau nemocni, homilie swatých Otců w kostele lidu předčjtati; jáhnové tedy nic giného negsau než čtenáři — Lectores.

*) S. Ignat. Mart. epist. ad Smyrnenses.

**) Tert. lib. de baptismo c. 17.

***) Orig. homil. 2da in prophetam Jeremiam.

Otcové toho koncilio znamenagje, že jáhnům, kteří w té kragině se nalezali, se nedostává potřebných známostí k vyhotowenj sličných homilij, nařídili, aby jáhnové roznemocnj-li se kněz, někakau homilii ze swatých Otců lidu předčtali.

II.

Odwoławagj se též předně na Eusebia,*) genž mučedlnjka Romana jáhna kostela Cæsaregského nazývá exorcistau, pak i na apoštolské konstitucj, (apostolorum constitutiones)***) uwodjce, že jáhnové zastávali úřad ostiariů (fortněrů, wrátných). Z toho tedy saudj, že jáhnové k minoristům byli počtáni. — Poněwadž jáhnové přjliš byli zaneprázdnění, chtěla jim cjrkeu ulehčiti ustanowenjm nižšjch posvěcenj. Dřjwe než to bylo ustanoweno, musili jáhnové všeco to konati, co pozděgi podjáhni, akolyté, lectores, exorcisté a ostiarové konali, ba i po uwedenj těchto menšjch řádů musili jáhnové za nedostatkem nižšjch duchownjch (žáků) prwotnj služby úplně konati. Tak tedy mohl Eusebius mučedlnjka Romana jáhnem a exorcistau cæsaregského kostela nazwati, a konstitucj apoštolské jáhna ostiariem za tau přjčinau, že takowau službu konali u nepřjtomnosti exorcistů a ostiariů.

D.

Některj daleko wjce se wpaustěgj w zlehčowánj jáhnů, gich nikoli do řádu kněžstwa, ale k laikům

*) Euseb. lib. de martyr. Palest. c. 2.

**) Constit. Apost. lib. I. 8, 11.

připočtagj, tomu chtěgjce, že jáhnowé podlé swého ustanowenj gen almužnjci byli; neboť apoštolé prawili: „Nenj slušné,*) abychom my opustili slo-wo Božj a přisluhowali stolům.“ Za tau přjčinau, prý, gmenuge ge swatý Jeroným**) mensarum et viduarum ministros, a koncilium Trullanské že též (concil. Trullanum seu Quinisextum can. 16.) nařizuge: že jáhnowé toliko sluhové gsau, nic pak oltáře — —

Byli-liby jáhnowé podlé založenj swého genom almužnjci, načby bylo k gich zwolenj tolik přjpra-wy potřebj? k čemuby byli apoštolé vyhledá-wali na takowý úřad mužů dobré powěsti, prawdo-mluwných a plných ducha swatého? k čemuby byli apoštolé ruce na ně wzkládali a gich poswěcugjce tak wraucně se modlili? Zdaž-li nám neukazugj Štěpán***) a Filip,****) že jáhnowé se nezanášeli paubým almužnictwjm? — Že list swatého Jeronýma na Evagria podwržen gest, giž gednau gsem se zmj-nil, a gen to mi gest doložiti, že swatý Jeroným we swých prawých spisech jáhny k audům cjrkw-uj vlády — k wůdcům křesťanského lidu, přičjtá.†) Koncilium Trullanské aneb Quinisextum, držané léta 684. w Carohradu, nazwáno gest od Pawla jáhna††)

*) Act. Apost. c. 6. v. 2.

**) S. Hieron. epist. ad Evagrium.

***) Act. Apost. c. 6. v. 8—10.

****) Act. Apost. c. 8. v. 5 et 12.

†) S. Hieron. comment. in Mich. VII.

††) Paulus Diac. de gestis Longob. lib. VI. c. 11.

synodum erraticum, a Labbe*) conciabulum pseudosextum universale reprobatum. Obsahuge 102 článků, z nichž však mnohé pro bludnost od řjmského papeže nikdy nebyly schwáleny a za dobré uznány. Proto i ten blud nás nikoli nezarážj, čteme-li, že jáhnové genom sluhové stolu, ne však oltáře byli. Sněm cjrkewnj si předewzal, jáhnům křjdlá odraziti, kterj si owšem před kněžmi mjsto osobowali,**) k tomu tedy konci 16. kánon složen, w němž k prwotnjmu pořádku se směřowalo. Že však výrazem výše dotčeným tak se nemjnilo, z giných mjst wyswjtá. Tak zapowjdá sněm tento jáhnům, aby se neženili, tjm na rozum dáwage, že k swatému řádu náležegj. Zapowjdá, aby žádný 25 let wěku swého nemage, na jáhenstwj nebyl poswěcen, a nazýwá (k. 15) jáhenstwj sacerdotii gradum. Zapowjdá jáhnům (k. 23), aby za podáwánj swátosti oltárnj od lidj peněz nežádali. Tjm tedy vyhlašuge tento sněm, že jáhnové netoliko gsau sluhové stolu, ale i oltáře. Poslěz nařizuge (k. 31), aby zákowé (clerici), genž bez dowolenj biskupowa po domech panských křtj, ze swého důstogenstwj byli ssazeni. Bez pochyby gsau obecným gménem *žákowé* (clerici) také jáhnové obsaženi. Nemohlby 16. kánon ginými mjsty býti wyswětlen, museloby se řjci, že to partikulárnj konciliu w blud upadlo, a že nad ně má přednost výrok swátého

*) Labbe collect. concil. tom. XII. p. 46.

**) Concil. Trull. c. 7.

Ignáce, učedlnjka apoštolowa, takto zněgjcj *):
 „Non enim ciborum et potuum, sed veræ ecclesiæ
 Dei sunt ministri.“ — „Quibus **) concreditum est
 ministerium Jesu Christi.“

V.

*Dwa listy pana Bohuslawa z Lobkowic a na
 Hasišteyně.*

Z latiny přeložil

K a r e l W i n a ř i c k ý,
 farář Kowaňský.

1.

Janu, příteli swému.

O powolánj k stawu kněžskému.

Několikráte gsem giž slyšel, že knězem býti chceš.
 Posud úmyslu twého nehanjm, ani nechwáljm, geli-
 kož buď pochwala buď hana této věci z následků
 teprwé vyplýwá. Owšem powedeš-li čistý, sprawe-
 dliwý a bohabogný žiwot, a nespustjš-li se ctnosti a
 poctiwosti, za hodného tě budu mjti gména i důsto-
 genstwj kněžského: měl-liby se však oddati lakotě
 a smilstwu, widěl bych raděgi, abys we swětě zů-
 stal, poněwadž u člověka obecného poklésky tako-
 wé se spjše co křehkosti lidské považugj, a tak

*) S. Ignatii epist. ad Trull.

**) Ejusdem epist. ad Magnesios.

přjsně se neposuzugj. Důstogenstwj kněžské wzácné zagisté gest, a každému žádaucj : a předce sw. Marek ewangelista se ho tak oddalowal, že aby se knězem státi nemohl, palec prý sobě uťal. Nynj ale trau se mnozj k tomu, a čeho ctnostj dogjti nemohau, hanebným auplatkem dosjci hledj. Děge se wěru tak, a že nelhu, Bůh i lidé gsau mi swědkowé, a tak úřad ustanowený ke spasenj osjdlem se stáwá. Než řekl by někdo, že tupjm otce duchownj. Netupjm. Pán sám prawj : Kdobykoli wložil ruku na pluh, a ohlžel se zpět, nenj schopen ke zprávě Božj. Mnoho mládenců we swětě žilo tak strjzliwě, čistě a zdrženliwě, že wzorem stydliwosti a swatosti býti se zdáli : po wyswěcenj ale kypěli hněwem, wřeli lakomstwj, nadýmali se pýchau, a žádostem swým howěli tak, že se wjce lidem nepodobali, a negen sebe samých, ale i nesmjrné množstwj giných ke zkáze přiwáděli ; co však neyhoršj bylo, nechťeli se napomjnati dáti, a pokáral-li kdo přewrácené žiwobyty gegich, za auhlawnjho nepřjtele ho měli. I nelahod sobě, že nynj o zbožj nedbáš, a chlipného zápalu u sebe necjtjš. Těm také, o kterých gsem zde zmjnk učinil, tak se zdálo : však neypewněgi státi se domýšlegjce, klesli. Neb takowé gsau wraha lidského zálohy, auskoky a podwody : na čas tagj zbraně swé, aby na nás tjm mocněgi uhodil ; nemučj lakotau, nepálj chlipnostj, ano byl-liby w powaze našj k tomu zárod, dījwe geg dusj a krotj, i k řeholnjmu a duchownjmu stawu ponauká : pak teprwé, když

se bezpečnými býti domnjáme, mimo nadánj a se wšj mocj nás přepadá, a gestli dŕjwe kradmo, nynj zgewně na nás autokem žene. Předstjrá očjm půwaby swěta, k nimž se nawrátiti wjce nelze; předkládá nepohodu chudoby, aby k lakomstwj ponaukal; láká wnadami ženské krásy, když k manželstwj přistaupiti giž nenj wolno. Odtud wzniká neklid mysli, tesknost a posléze zaufánj, když nemožno wjce udusiti, ani skrotiti, ani ukogiti wášnj swých; odtud pocházj časté wjry odpadánj, Bohem a lidmi pohrdánj a páchánj skutků neyohawnějšjch, tak že by takowým lépe bylo, kdyby se byli na hospodárstwj oddali, ženu pogali, o děti péči měli, a neskotné chtjče swé w mezech lože manželského ukogjwali.

Nepjsi toho však, abych tě od stawu duchownjho odstrašowal: okazugi toliko nehody na cestě, kterau nastaupiti hodláš, abys po nj opatrněgi kráčel, a sjlu swau dŕjwe zkaušel, postačuge-li k pauti takowé. I wjm co se mi zde namjtati může, že totiž nikdo na sebe samého, ale na Boha spoléhati má, který důvěřugjcjch se mu neopauštj a pokorným propŕgčuge milost. Wšak sám také w ewangelium mluwě o panicjch, kterj dobrowolně zůstali panici pro králowstwj Božj, dokládá: „Slovo to nechápaj všickni, gediné kterým dáno od Otce.“ Pročež obáwám se, aby nepokaušel Boha, kdoby, ač mu dle slowa Páně nebylo dáno od Otce, předce nastaupil tuto cestu. Také neradjm tobě, abys nynj hněd w manželstwj wstaupil; neb ten staw mnoho

objtjž a nepohodlj má. Wšak ten i onen staw zwo-
lili sobě mužowé welicj, tak že kdybys přjkladû k
následowánj ode mne žádal, počet ženatých i ne-
ženatých skoro stegný by byl. Opatrnému ale při-
slušj všeho cjl a konec ohledati a před oči si sta-
wěti, aby, gak Cicero dj, řjci někdy nemusel:
„Nenadál gsem se toho!“ Zdráv buď!

2.

Janowi z Domaslawic.

Pan Bohuslaw omlauwá swé smýšlenj o důstogenstwjch cjr-
kewnjch. (r. 1497 ?)

Žehráš, prý, na zadánj biskupstw Olomuckého,
z lásky, tušjm, ke mně, za nehodu pokládage, že se
mimo nadánj a domněnj všech ginému dostala sto-
lice ta. I snad se obáwáš také obogetných po-
mluw mezi lidmi. Každý owšem dle smyslu swého
bude si to wykládati; onen winiti mne z negapnosti,
že gsem po celý čas tak žiw byl, gakoby mi Pán
Bůh we snách všeco ustrogiti měl; giný mau
hrdost walchowati, že gsem, gen u sebe samého
maudrosti pohledáwage, proti obyčegi mnoha zna-
menitých a slawných mužů weliké štěstj z ruky
wypustil; ostatnjm se widěti bude, gakobych přj-
buzným swým, geštoby rádi w rodu swém biskupa
měli, na poctiwosti byl ugmu učinil; a newjm co
všeco wtip gednomu každému wjee naskytne.
Pomluwami takowými skoro bych podlé mi wroze-
né powahy pohrdati měl, ani se pak očišťowati lági
porušené, která, cokoliw se obyčegům gegjm ne-

podobá, i byľby sebe lepšj bylo, k mysli nikdy nepřipauštj; však ale, že i 'Ty, přjteli mi wysoce wážený, nad tjm se zastawugeš, wygewjm Tobě smýslenj swé, a na ten způsob snad i giným dosti učinjm, kterýmž se poněkud zneljbilo gednánj mé.

Domýšľjm se do poctiwosti 'Twé, že, ačkoli powýšenj mé taužebně žádaš, nechtělbys předce, abych se čehosi wášniwého, neprawého neboli nestydatého dopustil: alebrž ceně sám nad všeliké zboží a důstogenstwj ctnost, která gediná dle uznánj neymaudřegšjch mužů život lidský opravdu blažj, zagisté také očekáwáš, abych se i gá tak zachowáwal. Neukazuget samostatného ducha, kdož se na gediné pokynutj nezkušené láge, která málo kdy přjmý a neporušený o věcech vydáwá saud, od prawidel počestnosti uchyluge.

Gestliže tomu tak, giž mi za wyhranau dáš. Neb čeho medle gsem se dočinil, coby mi práwě za zlé položeno býti mělo? Ať wystaupj tito utrhači mogi, a weřegně pronesau, co pokautně a pošepmo kuknagj, aby mi nebylo odňato práwo k hágenj a očišťenj sebe. Arciž měl gsem všady obcházeti, u nohau se pljžiti, paty ľjbat, slibowati všem hory, doly, a čeho zachowalostj žiwota dosjci nemožno, úplatky o to se pokaušeti. Ay, kdybys 'Ty mne k takowým hanebnostem pobjzel, na wěky bych se s Tebau rozlaučil, ano wýhost dal přátelstwj Twému, genž toliko mezi dobrými a ctnosti milownými ostati může. Však ukážeš-li mi na weliký počet těch, kteří se gednák po přjmých,

gednák po křiwých cestách k cjrkewnjm důstojenstwjm dotjragj: odpowjm, že neznám cesty giné, kromě weřegné a zgewné; že wedlé rady Pythagoregských, ano wedlé rady Páně za bezpečnějšj mám, následowati těch, kdož se w cjrkwí našj co hwězdy gakési stkwěgj, a z nichž se nikdo do úřadu biskupského newlichotil, ani wetřel, anobřž každý se geg co těžkého břemena ostýchal. W starém zákoně dj Mogžjš: „Kdo gsem gá, abych šel k Faraonowi, a abych wywedl syny Israelské z Egypta?“ — A Jeremiáš: „Ach panownjče Hospodine, ay neumjm mluwiti.“ — Na počátku cjrkwě ewangelista Marek palec prý sobě uřal, aby knězem učiněn býti nemohl. Rehoř Nasianský, i Ambrož za biskupy zwoleni bywše, na autěk se dali, a tento druhý dal, podlé swědectwj Paulina biskupa Nolanského, do domu swého uwésti podezřelé ženiny, aby tjm năwist lidu Mediolánského od sebe odwřatil. Augustin i Gregorius Romanus taužj, že se gim násilj stalo; Bernardin Senenský opowrhnuł biskupstwj po třikráte mu podáwané, a nedáwno gestě nesmjrným důchodům biskupstwj Waradinského kněz Jan poklid klášternj předložil. Za těmito wůdci gá raděgi zblauditi woljm, než abych se snášel s těmi, kdož swětské zbožj nad nebeské stawj; ačkoliw nenj do mne té nestydatosti, abych se k oněm přirownáwal. Neb gestliže tito takořka z kolébky wybranj bogownjci Páně úřadů takowých se ostýchali: čeho ode mne se năljti bylo, an gsem ani ku prwotinám stawu duchownjho nedospěl?

Mohl bych zde také připomenauti žalostného skonánj nesčejslných biskupůw, kteří ne dwěřmi, alebrž oknem wstaupili do owěince Páně: než gediným toliko přjkladem, a sice domácjm spokogjm se. Stratikwas, bratr knjžete Boleslawa, pohrdal drjwe biskupstwjm pražským, pozděgi ale tak dychtiwě o ně se ucházal, až geho žádost bratrowau přjznj byla vyplněna. Když ale při swěcenj mezi dwěma biskupoma ležel, zachwácen zlým duchem duši wypustil. Ay pošetilé byloby po činu stegném neděsiti se stegného konce.

Než pozorug, gak stálj gsau męgi káratelé. Kdyby ode mne někdo žádal, abych mu buď mramorowau sochu wytesal, aneb cosi z kowu ulil, gá pak, že negsem sošnjk ani sléwač, gemu odpowědel: chwáli-liby mne všickni, že čeho neumjm, neuměti še wyznáwám; nynj však, že gsem se k úřadu biskupskému, k uměnj ze všech neywyššjmu a neytežšjmu nedostatečným býti prohlásil, zemi a moře powykem naplňugj, a Bůh wj z gakeho přečiněnj mne winj. Od pacholetstwj, dj, objráš se wědami; snadnos tedy mohl se naučiti zastáwati úřad biskupůw, k čemuž podlé rozdjlu prowiniých potřebj, gednák wljdnau, gednák přjsnau bráti na sebe twář, práwě gako lékařowé podlé powahy neduhůw nemocným léky předpisugj. Což medlé giného odpowjm na to, leč, že čjtage všech téměř národu kroniky, dobře sice wjm, gakými chytrostmi wogwodowé zaháněli wogska nepřátelská, gakými nástrogi dobýwali měst, gakými lahodnými

řečmi skrotjwali zbauřených bogownjkůw : než kdyby mne král w čelo wogska postavil, kdožby bogowal pod mým ředitelstwjm ? kdožby se muě newysmjwal ? kdožby mne nepřipodobnil onomu Formionowi, který newjdage bogiště, ni táborů, Hannibala, wogwodu neyzkušněgšjho, pravidlům wogenským učiti chtěl ? — Giž tedy nenabýwá-li se uměnj wálečné ze knih, alebrž ze zkušenj a cwičenj : kterak medle se opowážugj snižowati a zamjitati zpráwu duchownj, gakoby se beze všeho přičiněnj a bděnj we stjnu a we snách někomu dostati mohla; leč žeby snad nepřjteli newiditelnému, tisjcerým způsobem škoditi mohaucjmu, snáze bylo oddolati, než člowěku smrtdelnému; aneb žeby horšj bylo poraženj wogska, nežli věčná záhuba welikého počtu dušj. Mnohem maudřegi smýslel Pythagoras, an k uměnj o zprávě zemské naposledy wedl žáky swé we všech giných wědách dokonale giž wycwičené. Spatřowalť welemaudrý muž tam takowých nebezpečenstwj, že neradil nikomu wrhnauti se do nich, leč mužům ku přemoženj gich dostatečným. A což rozpomenem-li se, že biskupowé za dnů těch skoro žádné wážnosti nemagj u nás ? Neb může-li co wáženo býti w takowé mrawů porušenosti ? Bludy u wjře každodenně se rozmáhagj, cjrkwí statky se odtrhugj; lichwa weřegně se páše; w cizoložstwu dopadeni zprawugj obce; a to vše nedá se ani ztrpěti bez pohromy duše, ani kárati bez popuzenj na sebe všech. K tomu všemu gsau biskupowé zanešení tak rozličnými wěcmi, že se nikdy swým

pastýrským powinnostem swobodně oddati nemohau. Neb giž tak daleko došlo, že duchownjch péčj giným swěrugj, wěcj swětských sami sobě zůstawugje. Hledjt swěho hospodárstwj, docházegj ke dworu knjžat, žigj w ustawičném hluku a nepokogi, ano i zbrog nosjwagj. Nad čjmž bych se opravdu neurážel, kdyby to ku prospěchu gakémukoli směřowalo. Wjmt sice, že po mnoha starostech do králowstwj nebeského přicházeti máme, a že nikdo za wjtěze uznán nebýwá, leč kdo udatně byl bogowal : ale wjm také, že wšecko takowé pachtowánj samo se mařj a k ničemuž newede. Daremným ale a až do zemdlenj se namáhánjm ploditi sobě zášťj, gest, gak prawj někdo, neywětšj pošetilost. Sám Pláto zdráhal se Cirenegským založiti zákony, domujwage se, žeby gich pro porušenost mrawů swých nikdý nešetřili, a stoický mudrc Zeno neradj uwázati se we zpráwu zemskau w časech nebezpečných; i gsau, kdož doličugj, že sám Spasitel náš zázrak učiniti odepřel, kdeby bez prospěchu byl ostal.

Ale dj mi někdo : „Ty-li důstogenstwj takowé a biskupy samé hyzditi, a takau neprawostj poskwrňowati se smjš?“ Nikoliw ! alebrž za neyweyš ctihodné gich pokládám, wěda, že gsau duchownj otcowé naši, a náměstkowé apoštolůw. Neb i Pawel biskupstwj wýbornau wěcj nazýwá. Ostatně čige-li kdo do sebe, coby od biskupa požadowal, nezrazugi, ano pobjzjm geg, aby moha býti mnohým ku spasenj, úřad ten na sebe přigal. Gá ale, křehkosti sobě powědom, neynižšj staw za neybez-

pečnějšj pokládám, rozpomjnage se na toho mládence, který se, dle zpráwy Hieronymowy, starci, gehožto radau se od biskupského úřadu odstrašiti dal, po smrti zgewil, a djky vzdával, dokládage, žeby zagisté byl odsauzen, kdyby ono biskupstwj byl na sebe přigal. Táže-li se ale někdo, proč hned na počátku gsem se neodřekl této okluzké hodnosti? I wěz, že po celý ten čas nenagde se u mne neymenšj stopy dychtiwého o nj se ucházenj, čehož mi všickni známj mogi dosvědčj; že gsem se gi ale hned zprwu newyhýbal, stalo se gediné zwûle staršjch. A však gestli že Isaiáš, wolán Hospodinem, řjci směl: „Ay posli mne;“ gestli že Jonáš trestu zaslaužil, k Niniwetským, kam weleno mu, odegjti meškage: i gá nepokládám si ani za nečest, ani za poklések, a čjtage, kterak i Káto druhdy s práždnuu odešel, a kterak i za našeho wěku mnoho králůw a knjžat po rozšjřenj řjše swé dychtjcejch naděge oklamala: nezdá se mi na zlehčenj mé, že se ginému dostala stolice Olomucká. Zléby owšem bylo, kdyby Morawa na mně gediném spoléhala: než gá těšjm a radugi se, že nalezen zpráwce, kterýby se vydal na to wlnobitné moře, po němž se lid onen zmjta, gakož se i Pedaretus radował, že vlast geho tři sta giných sebe lepšjch wychowala; a wolno-li mi swobodně se wygádríti: woljm raděgi, aby se potomstwo diwilo, proč se Bohuslawu nedostalo biskupstwj, nežli proč se mnohému dostává. Zdráv buď.

VI.

*Wychowánj mládeže, zvláštnj pramen nená-
božnosti nynějšho věku.*

Od

Jeronyma Zeidlera,

doktora a c. k. professora.

(Skončenj.)

Zewrubná vzdělanost a láska k swému předmětu gest wůbec též tak všeobecnj, gakož i spravedliwá vlastnost, které se na každém wychowateli bez rozdjlu pohledáwá; a w nižádném oddělenj literárnjho uměnj nebyli bychom s takowým učitelem spokogeni, pozorugjce na něm prostřednj gen hlawu a srdce. W samém toliko náboženstwj widjmeť giný obyčeg, an práwě tu, kde neywjce swědomitosti a opatrnosti potřebj, obého neyméně lze nagjti. S gakausi až k wjře nepodobnau lehkowážnostj odkazuge se cwičenj náboženské častokráte mladému začátečnjku, genž ledwa z djtěcjhо věku sám wystaupá, a o prawdách náboženských skoro wj tolik, gako samo djtě, které do učenj přigjmá. An w každé giné záležitosti na neywytečnějšho učitele zřetel se obracj, z druhé strany tak řjkage zaumyslně zapomjná se na to, že náboženstwj gest gako střed weškerého žiwobytu, a že toliko při důwodném náboženském smýšlenj wšeliké ostatnj uměnj lidstwu blaho při-

nášj; a gak mile toho se w náboženstwj opomjgij, i také w každém giném wyučowánj žádaucjho cjle dosjci možná nenj. Wúbec swěruge se wyučowánj náboženské bez dlauhého rozmyslu tomu, kdož neydržjwe přigde. K tomu též zpauzj se náramně nyněgšj duch času proti témuž a všemu wyučowánj, kteréž se státi má duchownjmi.*)

Protož, prawda-li, že náboženstwj prwnj a neyswětěgšj gest člowěka péče: zapjrati též nelze, že tjm samým i každé w něm wyučowánj, má-li s prospěchem uděleno býti, neytěžšj předmět gest z weškerého wychowatelského uměnj; a zde budiž otázka na přjhodném mjstě: kdož giný, leč genom duchownj může k tomu býti neyzpůsobněgšj, gesto zwlášť k tomu byl powolán, wychowán a wzdlán? Čehož pak se nadjti můžeme, pakli práwě duchownj odstraněn, a na mjstě geho méně způ-

*) Co asi geště wyljhne náš tak nazwaný welikočinný wěk? — genž owšem w mnohém ohledu až přjliš malicherný se okazuge. — Giž na tom gest, že se i kněžj wylučugj z theologických učitelských stolic, a wedenj těch, genž od cjrkwě wyslání býti magj, oněm se swěruge; genž sami žádného wyslání a poswěcenj od cjrkwě nepřigali. Do Marburku měli dwa laici za professory na katolicko-theologický ústaw býti powoláni; ba gedem z nich giž dřjwe we Freyburku učil wýkladu na pjsmo swatě. W prawdě, nenj to potěšitedlný úkaz našeho času, který zagisté náš pozornosti zasluhugé. Wiz: Benkerts kirchenhistorischen Bemerkungen im Religionsfreunde; Dezember 1831, pag. 532—558; a pak srowney: Paradoxen der Zeit; Vorwort pag. III. Frankfurt am Main 1831.

sobný, světský učitel, mnohdykráté bez ducha a srdce, se paustj, který snad sám náboženstw se štjtj, a co duchownj o něm hlásagj, bez ostýchánj za podwod vykládá; čehož, prawjm, tu se naděgame, než toho, což každodennj zkušenost oswědčuje, že oblažugcej prawdy náboženské ani rozumem chápány, nobrž gen na neyweyš do paměti wecpány býwagj, srdce však naproti tomu wlažné ostává, mladistwau mysl žádný wyššj cit nepogjmá, a tudjž i také ožiwugcej moc křesťanského učenj o spáse docela na zmar přicházj.

Obyčegně zde namjtagj, žeby welmi těžko bylo, k takowému wyučowánj náboženskému scho-pného nagjti učitele. Že námjtka ta gen pauze marná gest wýmluwa, nepotřebj déle dowozowati, an duchowenstwo zagisté mnohé nábožné, učené a zkušené muže počjtá, kterjby wšj wážnosti zasluhowali. Kdo gich gen nagjti chce, zagisté nagde. Ale budiž, ačkoliw odpjráme, žeby tak wýtečný muž skutečně w duchownjm stawu zrjodka byl k nalezenj, protož sama potřeba káže, žeby i slabšj rodičemi a ostatnjmi učiteli tjm silněgi podpjrán býti měl, aby od swých wychowanců žádné newšjmawosti zakaušeti nemusel, ani aby gehu nedostatečnost před nimi odkrýwala se, gelikožby se tjmto způsobem newyhnutedlně ono dobročinné wyučowánj, kterýmžto předce každý i sprostý a domněnliwě méně vzdělaný duchownj swým důstogným stawem a učenj neyswětěgšjho hlásánjm na djtěcj nepokaženau mysl působiti mů-

že, docela w niweč uwedlo, a všelikému dobrému, kteréž takovým vyučováním zjskáno býti může, weliká překážka učinila.

Nesmíjet zde gestě ničeho mlčením pominouti, že totiž w obyčej uwedeno gest, všeco wychování mládeže w cizině hledati, a wychowatele i vychowatelkyně z cizích zemj přiwáděti, gakoby se všeco dobré dařilo toliko na cizj půdě, z kteréby všeco teprw w naši zem přesazeno a mládeži takorčka wštěpowáno býti muselo. W prawdě se s wychowatelstwím u vyšších stawů gako s oděwem nakládá. Ten wychowatel wždy býwá neyvwzácnějšj a neymilejšj, který zřízený gest podlé poslednjho journálu a neynowějšjho kroge.

Wzdálen gsem welmi, abych snad cizj wáženosti odpjral, ale tázati se smím předce: Prawda-li také, že w cizině wzdělanost na vyššj stupeň wystaupila, než w našem středu? A nenj-li to k swé vlastnj newzdělanosti s hanbau se přiznawati; nenj-li to trestu hodné snižování a hanění vlasti, která w skutku takowé nešetnosti nezasluhuge, kdykoliw mysljme, žebychom se we všem neydrjwe k cizincům utjkati museli? Nestáwá-li se častěgi, že neydražšj klenot celé rodiny, gedinké djtě plné rozkošné naděge, člověku na cwičenau se dáwá, kterýžto sám gsa planého ducha a škaredé duše, tentýž neduh, který samého swjrá, wychowanci swému wdechá, a mjstocoby geg měl wychowati, gen zpotwořj a zkazj.

Než ale, budiž žeby to málo kdy a zřídka se přihodilo: nicméně prawdau přede zůstane, že se při wolenj oněch z počjtáren předeepsaných wychowatelů žádného ohledu neběře na náboženstwj, an giž rodičowé mnozj tjm dosti učiniti se domýšlegj, pakli gen pro náboženské cwičenj zwláštnjho učitele nagmau. A tak ne zřídka býwá, že wychowatel neb wychowatelkyně k cjrkwí se přiznawagj, ku které djtě nepatřj, gehožto wychowánj na se přigjmagj. Byřbychom se w poctiwosti i takowých osob důwěřowati směli, že ony nigakž skutkem proti katolickému náboženstwju nastáwati nebudau: nicméně přede gisto gest, že též ničjm prospěšny nebudau, aby mladistwau mysl k milowánj téhož náboženstwju roznjtili, aneb na wyššj stupeň pozdwišli; a tudjž neučinj-li aspoň nerownau cestau welikau škodu? — Neboť, poněwadž se wyučowánj náboženskému toliko dvě a neb neywjce tři hodiny týhodně wykážj, a wychowanec nasledowně ostatnj čas buď zcela aneb z wětšj částky w společnosti wychowatele swého stráwj, proto samo obljbj sobě i geho smýšlenj, a onu lhostegnost k učenj katolickému a k cjrkwijnm obřadům, kterau na něm ustawičně spatrůge. To nastane tjm gistěgi, gelikož se bez toho wyučowánj náboženské a s njm náboženstwju samo djtěti w gakémsi podržzeném stawu okazuge. Zde se wšeccko několika hodinami, a to někdy dosti neporádně odbýwá. Naproti tomu wšak, an učitel reysownický, tanečnj, šermjř každý den

přigjti musj, a každá nedbanliwost přjsně se wy-
žtá: nemůžet djtě ginák sauditi, leč že na nábo-
ženstwj tak mnoho nezáležj, gako na oněch titě-
rách; samo pak se newyhnutedlně wlažné a k
wšeliké nábožnosti lhostegné stává. Tjm též způ-
sobem tagno ho nebude ono ustawičné, přjmé i
nepřjmé wzdorowánj proti duchowenstwu, gakéz
giž wšudy nalezáme, a které nic menšjho za aučel
nemá, než wážnost duchownjch snjžiti a gich pũ-
sobenj ztenčiti.

Pustil-li giž takowý kaukol kořeny w mysli
djtěcj, hlediž gen, kdož ho opět wypleti můžeš?
'Tudjž z gedné strany ona lehkowážnost, kterau
semotam spatřugeme, z druhé pak ona ukrutná
nepokognost swědomj, ozýwagjcej se w pozdějšjm
wěku, gižto ničjm a nikdež zastawiti nelze. To
wše rozumj se o mládeži oběho pohlawj. Což
teprw očekáwati můžeme od dcerušky, která w
tomto stawu k dospělosti dozrawši, manželkau a
matkau má se státi? Gak medlé může k lepšjmu
náboženskému wychowánj budaucjch djtek swých
přispjwati, negsauc sama w náboženstwj dosti cwi-
čena? A powážjme-li, že základ celého wycho-
wánj vlastně od matky vycházj, aneb aspoň při-
rozeným během vycházeti musj, a djtě že se
neywjce gj spravugjc giž na tu giž na ginau
stranu pozděgi se nakloňuge: gak špatnau naděgi
mohau nám lahoditi budaucj časowé!

Owšem prawda gest, že co se mužského po-
hlawj týče, studugjcej negen w gymnasiálnjch a fi-

losofických školách, nýbrž nyní dokonce ještě u vyšších studiích neustále vyučován náboženského účastní býwagj, gesto gim kromě předepsaného filosofického učení w náboženstwj zvláštnj kazatel na universitě wykázán gest. Než, gaký pak užitek wydati může i neylepšj ustanowenj, gak mile hned w prwnjm zárodku pochybeno, a ginoch ne-wyhnutedlně potřebnau wážnost a lásku k náboženstwj giž z otcowského přjbytku nepřinášj. Přestává-li domácí wychowánj býti štěpnicj srdečné wjry a ochráncem opravdowé bohomyšlnosti, může-li něgaké nastáwagjcj, ze školy teprw nabýwané vyučowánj opět všecko naprawiti, co giž záhy na zkázu přišlo, a mnohdykráté pohoršliwým příkladem rodičůw samých gak w slowu tak w skutku, aneb aspoň gich náramnau neopatrnostj a obogetnostj u přjtomnosti djtek každým okamženjm horšjm se stáwá? Necht napotom s ne-wýmluwnau snažnostj umdléwagj i neywytěčnėšj učitelowé duchownj, nemohau předce buď nic buď málo gen změnitj, pokud záhubné působenj domácí zničeno, a pramen všeho zlého u prostřed každé rodiny zastawen nenj.

Mnohý ginoch nastupuge akademické studie giž co opravdiwé děcko, hned w třináctém aneb čtrnáctém roce, neschopný gsa skoro maudrého rozwáženj, a k tomu z kořen giž zkažený a ne-cwičený, bez chuti a náklonnosti ke všemu, co se náboženstwj týká, a s nenáwistj proti všem, ano i proti neywážnėšjm učitelům. Poněwadž

swým náboženským vyučowánjím chleba sobě dobýwati nehodlá, protož ono gen powrchně od něho přigato býwá, a to tjm spjše, an geho po wystaupenj z otcowské kázně bugněgi ozýwagjcy se smyslnosti nemalau uzdu připjná, gakážto takowému panáčku chutnati nechce, který bez toho sám sebau wládnauti a nikomu podrobeným nebýti, se domnjwá. Každé obmezenj gehu náklonnosti, každé spautánj gehu samowolnosti, všeliká od něho se žádagjcy poslušnost, každá podrženost cizjmu rozkazu widj se mu býti ubljženjím práwu samobytnosti, a rušenjím gehu giž dobyté swobody. Podle swého zdánj gestiť swým pánem, který sobě sám rozkazowati a zákony tworiti může; pročby měl tedy geště cizj poručenstw j přigjmati, gehožto obtjžných paut nedáwno teprw se sprostil? *)

Protož býwá-li aučasten gemu protiwného cwičenj náboženského: to giž s nechutj a mrzutě odbýwá, a gen potud, pokudby tak z ohledu náboženského wyswědčenj potřebj bylo; aneb, aby se s námjtkami a odwody některé prawdy seznámil, kterých si gen proto dobře pamatuge, aby gich po skončených studi jch bez překážky užjwati,

*) O takowém mezi mladjky našimi welmi se rozmáhajcjm swobodenstw j viz: Rede des Studienrektors Mittermaier zu Aschaffenburg, gehalten bei der feierlichen Preisvertheilung am 31. August 1831. Benkert's Religions- und Kirchenfreund. 1831. Novemberheft, pag. 1483 — 1493.

aneb dokonce gich pomocj wšecko zgewenj tjm gistégi w pochybnost bráti mohl.

Tudjž diwu nenj, že také přjprawě bohoslowců nastawagjcjch wšecken zárodek na zmar přicházj. Neboť ta gest hlawnj přjčina, že mezi těmi, gesto duchownj staw zwolugjce, sami giž časem učiteli náboženstwj býti magj, tak zřjodka nábožnau mysl a lásku k náboženstwj, spjše wšak z druhé strany častokráte zřegmau odwráčenost, aneb aspoň náramnau nalezáme lhostegnost! — Odkud magj tedy do theologie přigjti dosti způsobjn čekanci, kterýmžto budaucj powolánj milé a wážné býti musj, pakli že duše hned w autlé mládi w křiwau stranu obracena býwala? — Nelze tuto mlčenjm pomjgeti, co pan Oberthür welmi důwtipně nawrhuge we swé theologické encyklopedii,^{*)} kdež prawj, že w lidském žiwobytu wšecko, gako články něgakého řetěze, w neyužšjm se nacházj spogenj; kde gedna doba druhau ustanowuge, a přjtomnost powždy přjsně z minulosti vycházj, gakož i zárodek spolu budaucnosti w sobě chowá. — Nastupuge tedy ginoch také theologické studie s těmi náklonnostmi, city, žádostmi a obyčegi, gaké mu giž z mládi wštjpeny, a postupugjcjm wěkem geste wjce wkořeněny býwaly; nynj hlásj se k stawu, který Bůh wj z gakých přjčin zwoliti přinucena se widj; k gakémuž ale ani dosti málo powolán a wychowán, a tjm méně geste přjprawen byl. Gakož mu hned

^{*)} Augsburg 1828. 1. Band, pag. 148.

w autlém wěku všecko swaté podezřelé býwalo, tak odcizená gest a zůstává mysl gehu i nynj, a on nemá srdečněgšj žádosti, leč aby se gen theologický školnj běh brzy skončil, a on tak opět školnj prach z obuwi shodil. Z toho přirozeným během nasledowati musj, že on sám náboženské vyučowánj tak chladně a nechutně podáwati bude, gako ge sám někdy přigjmal. Gakož tedy w každém giném stawu, rowněž tak musj theolog hned záhy cwičen, a z mládi giž vzděláwán býti k swému budaucjmu powolánj, má-li takowému ze všech stran dostáti. Zde gest takowáto časná, hned w mládi nastáwagjcj, netoliko wědecká, alebrž spjše mrawno-náboženská přjprawa tjm potřebněgšj, gelikož duchownj staw prwnj gest a neydůležitěgšj, a tudjž i neyobtjžněgšj, který za aučel má vzděláwánj neydůstogněgšjch záležitostj člowěčenstwa, a na všecky poměry žiwota neydůtkliwěgi působiti musj, k čemuž ke všemu potřebj gest neobyčegného sebe samého zapřenj, a náramné molutnosti ducha, gakež w pozděgšjch létech ne tak snadno dosjci možná. Gak z tohoto ohledu býwá nesprawedliwá žaloba, s kterauž mnozj proti duchownjm wystupugj, gakoby oni sami toliko winni byli nedostatkem nábožného smeyslenj; neboť wšjm právem můžeme se ptáti: Odkud powstaly všecky ty wady w duchownjm stawu? — Owšem nedá se zapřjti, že z mnohého ohledu prawdu magj všickni ti, gesto nyněgšjho času tak hlučný powyk dělaj, stěžugjce sobě na ty, kleřj podlé wýpowědi pjjsma

swětlo swěta a síl země býti magj, (Mat. 5, 13) gak buď málo vzdělanosti a náramné neumělosti do sebe gewj, neboli z druhé strany powinnosti úřadu swěho za způsobem řemeslnjků, gen gako z roboty, s protiwnau lhostegnostj, aneb swéwolnau čerstwostj odbýwagj, která gim ani času nepopřege, aby nábožné konánj swé s onau náležitostj a zewnitřnj vážnostj zřjdili, kterau swatému zaměstknánj zagiště powinni gsau. Mnohým skoro na očjch a lj-cjch, i na postavě těla gest widěti, gak málo gim na odbýwánj služeb Božjch záleženo. A co wjce, negsau-li duchownj, gesto zapomenauce se stawu swěho, beze všeho ostýchánj w různé společnosti wcházegj, obogetnjch wyraženj se zúčastňugj, ba i někdy na swau ruku hanebné obchody provozugj, nehodné zagisté gich důstognosti, a tudjž zřegmě mysl wěřjcjch, kteréby sobě nakloniti měli, wždy wjce od sebe odrážegj? — Než ale, budiž žeby semotam mezi duchownjmi něgaké spráwy potřebj bylo, a že to všecko samo na ugmu býwá samému náboženstwj: předceby i tato škoda nebyla tak weliká, gakož gest, kdyby mnozj lidé z nepochopitedlné swéwolnosti, aneb z křiwého a nerozważeného horlenj o všeobecnj dobré, zpozorugjce někde na duchownjch takowé wady, sami gich geště nezvyšowali a všudy neroztrušowali. Obyčegně však hanu, kterauž gednoho duchownjho stjhgaj, wzta-hugj we swé slepé horliwosti na celý staw, na gehu důstognost, na celý úřad, ba i na samo učenj. Owšem že přičinliwému a hodnému duchownjmu,

kterýžto úřad swůg důstogně zastává, přjslušnau wážnost odepřjti nechťj, ale zde owšem ctj w něm toliko geho osobu, a ne úřad a staw, ku kterému patřj, gakož se nynj obyčegně každý ne podlé swěho úřadu, leč genom dle osobnj ceny posuzuge. Při tom nepomnj žádný na to, gak ne-wyhnutedlně potřebj gest, aby celý staw a celá společnost u wážnosti se měla, gegjžto gednotliwj audowé na wzdělanost a zlepšenj weškerého lidu welmi působiti magj, a že nižádná oswjcenost, nižádná wědecká a mrawnj wzdělawatedlnost onen aučinek wynahraditi nemůže, kterýžto učitelowé náboženstwj w srdecjh lidských zjškati musegj, nemá-li sice wsecken cit dobrého zmařen, a konečně cwičenj ctnosti opowrženo býti, srdce pak a wůle naše i při neywyčtečněgšj wzdělanosti a bohatstwj ducha gako auhorem ležeti.

Přjčiny wůbec ochabugjecj wážnosti duchowenstwa a samého náboženstwj ginde kdesi hledány býti musegj. Byloby méně nezdařených duchownjch, kdyby také lepšj mládeže bylo. Hlawnj zlé tedy tuto se nacházj, a w prwněgšjm čase hledati se má. Nechť se zlepšuge náboženské wychowánj mládeže hned domácně; nechť se dobrým přjkladem w řeči i w skutku předcházj, a tak nábožněgšj mládež pěstuge; budeť také wjce dobrých theologů,*) a nebude nauze o hodné učitele nábo-

*) Srowney: Oberthürs theolog. Encyclop. 1. Band, pag. 170 — 173.

ženstwj a zbožné oswjcené kněžj, kterj swaté swatě zastáwati budau. Napotom nepřihodj se také, gakož výborně napsal pan Hägelsperger, aby mladjci wystupugjce z poslucháren theologických se zářj oswjceného rozumu, ale studeného srdce, i až k newěře ustydlj hned na začátku swého úřadu sami ducha cjrkwě a křesťanstwj nepoznawali, a tjmž způsobem gestliže ne weřegně a z ohledu na učenj, kteréž rozhlašugj, aspoň z ohledu konánj liturgických powinnostj a spráwy dušj, a z ohledu na swoge žiwobyťj se přihlašowali k odpůrcům Kristowým a gehu cjrkwě. A tak stane se rowněž, že duchowenstwo nebude se zanášeti mnohým neslušným obchodem, ale spjše tjm se objrati bude, co k gehu gediné směřuge úřadu. Konečně nepřihodj se také, aby se nepřátelům cjrkwě katolické od gegjch vlastnjch služebnjků zbraně do ruky dávaly, kterýmiby swatyni Hospodinowu dobýwali.*)

Pakliže giž lehkowážná, špatně vychovaná, na duši a srdci zpustlá mládež, bez wnitřnjho powolánj a lásky k Bohu, bez náležité přjprawy, a k tomu geště toliko z časného ohledu a zisku brzkého zaopatřenj dosti nuceně přes prah theologických studij kráčj; diwu-li, an mnohý nenj, čjmbj dle powolánj swého býti měl? A gakbychom si naděgi dělali, že snad za těch několik

*) Benkerts Religionsfreund, 1831. Juniheft pag. 724.

let theologického kursu neduh ten zewrub uléčen bude, gehožto zžragjcj zárodek giž materským mlékem wsat byl, a kterýžto rozšřiti duch našeho wěku neustále se snažj. Zeby ale snad nápotomnj, theologické studie prowodjcj čtenj nábožných spisů mysl mladých duchownjch zjaskalo, a zastaralau škodu napravilo; to wše očekáwati bylaby marná naděge, s kterauby sobě genom krátkozraký lahoditi mohl.

Ať nedjm o tom, gak těžko nynj z tolika mnohotwárných spisů nagjti dobrého zrnka, i to zde podotknauti třeba, gak mládež naše práwě mrawoučných spisů welmi nemiluge, kterjžto se gj galowé býti widj, a titěrnému wkusu našeho wěku negsau po ljlosti. Tuto odwráčenost giž z prwněgšjch let mnohý nastáwagjcj bohoslowec s sebau přinášj. Nelze též zapřjti, že také weliká škoda w lepšjm poznáwánj křestánského učenj z onoho nadutého a těžkého sestawenj vyniká, w gakémžto sobě nyněgšj i katoličtj spisowatelé libugj. Mnohé spisy gednagj sice o prawdách našeho náboženstwj s náramnau učenostj, předce ale swá pogednánj tak nesrozumitedlnau řečj zahrnugj, že i zběhlegšjmu za těžko bywá z takowé tkaniny se wywinauti, a což praweno bylo, gen poněkud dokonale pochopiti. Takowá wýčítka může se zwláště mnohým pogednánjm w nyněgšjch časopisech učiniti, an práwě takowé listy podlé swého vlastnjho záměru daleko se roznášegj a čjtagj, a proto samo wábec pochopitedlné a srozumitedlné býti magj. Nechtě

gsau čtenáři dosti milovní nábožných spisů, nicméně taková nadřečená pagednánj předce gim w délsjm sebe samých zdokonalenj překážeti budau. Mrzutě pohodj knihau, která gim na mjstě pokladu wjry křestanské, toliko hromadu slow wyseypá, které sice materským gazykem psané, pro ně dočista však beze smyslu zůstati musej. A předce řjci se může: blaze gim, pakli nic horšjho gim se nedostane; nebudau-li gen, na mjstě utwrzenj se a oswjcenj u wjře, w nj snad docela w zmatek přiwedeni, aneb od nj odvráćeni.

Naproti tomu gsau, kdož náboženstwj tjm něgakau zwláštnj službu prokázati se domýšlegjce, pagednánj swá řečj plnau obrazů a kwjtků přiodjwagj a se domnjwagj, že tjmto způsobem co neywyborněgi srdce lidská swému předmětu zjskati mohau. Gsaut mnozj owšem, gesto spisy takowé s obljbjenjm čjtagj; než ale s gakým se pak užitkem takowé čtenj potkati může? Mnohý gen chce býti powyražen; a kromě toho nic giněho w čtenj newyhledáwage, zapomjná na hlawnj záměr čteny každé, kterážto vlastně rozum o prawdě náboženstwj důwodně přeswědčiti, a srdce pak k němu láskau roznjtiti musj. Náboženstwj křestanské nebogj se sice žádné wědecké formy, gelikož také přehogonau látku neywznešeněgšjch poněťj do sebe chowá; ale bludná myšlénka gesti wěřiti, gakoby ono snad k swému schwálenj něgaké uměle setkané saustawy, wtipně wymyšlených aneb znowa ukowa-

ných slow a formulj, aneb pracně hledané řečnické ozdoby potřebj mělo.

Gsauc nade všeco vyššj plod nebes, stogj n prostřed nás w swrchowané gasnosti, a činj se ljbezným gediné samo sebau, an z druhé strany gest plno prostoty a srdečnosti. Žádné náboženstwj nemůže se honositi takowau přednostj, žeby wnitřního člověka tak mocně zanjmalo, leč gediné naše křesťanské, kteréž netoliko rozumu neyplatněgšjho přesvědčenj poskytuje, nobrž i srdce opoguge neyautlegšjm citem lásky k swému stwořiteli, gehožto nám gakožto pramen všelikého dobra, wšj swatosti a dokonalosti zgewuge. Gakož prosté a srdečné: rowněž tak gest vážné a důstogné náboženstwj samo w sobě, a gakožto takowé chce učeno býti, a čjm sprostěgšj a nenuceněgšj mluwau se pronášj, tjm účinniwěgi a gistěgi pohne i srdcem. W této prosté, srdečné, ale spolu též vážné řeči, genž se pro všechny wůbec, učené i neučené, wysoké i njzké, básnjky a řečnjky hodj, musegj naučenj Ježjšowa giným srozumitedlně podána býti, nechceme-li cjle náboženského wyučowánj a vzdělánj pochybiti, a mysl od wjry a cjrkwě odtrhnauti. S tjm se nikoliwěk nedowozuge, by se na udělowánj náboženských cwičenj, buď psaných buď ústnjch žádné pilnosti a práce newynakládalo; nikoliw, gen ono *přjliš mnohé* gest, gakož všudy, tak rowně i zde záhubné a marné, které sprawedliwe hany zasluhuge.

Gakož ale wady duchowenstwa w prwnjch časch hledány býti magj: rowněž tak gest i z ohledu ostatnjch stawů, u kterých takowé nedostatky tjm zřegměgi se gewj, an se bez ustánj na Boha a powinnosti swé nepřipomjnagj, gakož se u duchownjho stáwá, genž za přjčinau stawu swého a gehu powinnostj s náboženstwjm a gehu prawdami se zabýwá, a newyhnutedlně také, ba i bezděčně gehu hlasu a nabjdnutj w mysli swé slyšeti musj. Odtud pocházegj také wšecká poblauzenj a nedostatky wěku našeho, kteréžby zagisté tak wolného průchodu nenalezly, kdyby náboženstwj hned záhy wštipeno bylo do srdce lidského. *Čemu se zmládi nenaučjš, w stárj nenagdeš*, prawj staré přjslowj, a nikdež takowé platnosti nemá, gako z ohledu náboženstwj. Kdož tedy hned w autlém wěku Boha znáti a gehu báti se nenaučil, tomuž w pozděgšjm čase nelze k poznánj gehu přigjti a w bázni Božj se ustanowiti. Gako čerw z kořene prožjrá se celým kmenem až do neyautlegšjch wětwj a ljsstků: tak prodjrá se wada z nedostatku opravdowě křesťanského wychowánj, powstawagjej skrze weškerý žiwot člověka, a do každého stawu snjm wstaupj, tak že se w celém gednánj gehu witedledně zgewugje, přjčinu podává k mnohým wýstupkům, kterýchžto ctnosti miláček bez zármutku pomnjti nemůže. Zagisté nenastáwá gakási potřeba tuto uwáděti gestě přjkladů, kterých každý sám dosti sobě powědom gest, a každodennj zkušenost gestě wjce důwodů k tomu poskytuje.

Má-li se tedy konečně nenábožnosti věku našeho opravdově přjtrž učiniti, wjra pak a bázeň Božj dogjti prwotnjho práwa, a přebýwati mezi námi: nebudeť zagisté ničehož tak newyhnutedlně potřebj, leč s djtkami začátek učiniti, aby hned w autlém věku na Boha, nesmrtedlnost a odplatu mysliti zwykaly, a toho znáti, milowati a báti se naučily, w gehožto gménu gediné všeliké tělo lidské spásy věčné dosáhnauti může. Bez unawenj a trdně pečuge se o pozemské wycwičenj a opatřenj djtěte; čjm ochotněgi mělibychom cjtití w sobě tu powinnost, djtě giž záhy a co neydrjwe wzdělawati k geho duchownjmu powolánj, kteréžto maličko trwagjcy wezdegšj žiwot přesáhagjc člowěka k oné věčnosti sprowázj, na gegjmžto začátku geho neskončený se rozhodne osud. Ani se mi newidj potřeba o způsobu a mjře wychowánj mnohých zde šjriti řeči; dosti na té wědomosti býti může, že ono náboženské býti musj, a že wychowánj bez Boha a náboženstwj, wychowánjm, aspoň prozřeteldným wychowánjm nazwáno býti nesmj, kteréžto pro samau péči o tělo, anděla w člowěku pohřešuge, a tjm působj, že připodobněnj se Bohu wjc a wjce mizj a lidi od stwořitele odwáděgjc, ge w záhubu a w samoswognost zawádj. Pročež budiž bázeň Božj gediný základ všelikému wychowánj; na ni budiž všecken zřetel obrácen; neb všecko dobré, všecko požehnánj přicházj s hůry, a začátek wšj maudrosti gest bázeň Božj, dokládá sama věčná neomylná prawda.

VII.

Słowa swatého pjsma: „že Bůh se hněwá,“ a „že láska gest,“ sobě na odpor negsau.

Otázka w konkursu uložená,

a zodpowjdaná od

Arnolda Šindeláře,

kněze řádu premonstratského, katechety na gymnasium
Plzeňském.

Na nesčjslných mjstech swatého pjsma se negen řeč o hněwu Božjm uwádj, nobrž i hognost zgewných skutků téhož hněwu gest nalezti. Wseliký naproti tomu žiwočich, od zeměplazu nepatrného až ke tworů neywznešenějšimu: „*Bůh láska, dobrotá gest!*“ gednjm hlasem prozpěwuge. Toť nebesa nad námi zwěstugj, toť přjroda kol nás ohlašuge, toť duch w nás gewj. Ano tohože swatého pjsma gediný aučel gest, swrchowané lásce a milosti Božj w spáse swěta, skrz Krista, ponaučiti; k čemuž obsah celého zákona gedno směřuge, ga-kož swatý apoštol Pawel k milému Timotheowi (II. 3, 15.) dokládá: „*Od dětinstwj swatá pjsma znáš, kteráž mohau tě naučiti k spasenj skrz wjru, gešto gest w Kristu Ježjši.*“

Gak se ale láska s hněwem slučuje? neboť *láska* (I. Kor. 13, 5.) *se nezpauzj*; a pakli (I. Jan 4, 18.) *w lásce* (synowské) *nenj bázně, ale láska dokonalá bázeň vyhánj*; tedy w lásce (otcowě) ne-

můžez býti hněwu, gešto dokonalá láska hněwu nezná. Pakli Bůh láska gest, k hněwu, lásce dokonce odporugjcjmu, chýliti se nemůžez; neboť dle slow kráľowského zpěwce (Žalm 101, 28.) a apoštola (Jak. 1, 17.) bez proměny tentýž powždy zůstáwá. Gak tedy slowa swatého pjsma o hněwu Božjm a gehož skutejch swědčjcj s láskau a milostj se srownawagj?

Zřegmo sice gest, že slowa: hněw, prchliwost, pomsta Hospodina w swatém pjsmě nazwjce buď swatost Božj, neprawost nenáwidjcj, buď sprawedlnost, hrjch trestagjcj, wyznamenawagj. Tjm usrozuměnjm se zdá, gakoby giž slaučenj mezi w čele postawěnými slowy dowedeno bylo, pokud swatost a sprawedlnost k podstatě božské tak, gako láska, přináležegj; láska tedy tato swatá a sprawedliwá že neprawost nenáwiděti a trestati musj, ano tjm samým že se gewj; neboť (Přjsl. 13, 24.) „*kárá otec syna, gehož miluge*.“ Nicméně ale odporu mezi slowy oněmi tjm wyhowěno nenj. Na různu totiž w swatém pjsmě skutkové Božj se nalezagj, gešto za aučinky káragjcj lásky tak snadno uwažowati nelze, gešto wjce od hněwu praudného plynauti se zdagj. Záhuba pokolenj lidského potopau swěta (I. Mogž. 7.), strašné wyhlazenj patera měst na pobřezj Jordánském (I. Mogž. 19.), hrozně utonutj četného egypského pluku (II. Mogž. 14.), wyhrožowánj a prchliwost hněwu, a pobitj na 3000 mužů za geden den (II. Mogž. 32, 10.), rána na lid weliká náramně po prwnjm nasycenj pokrmem masitým

s nebes popřáným (II. Mogž. 11, 33.), pohlcenj dwau set a padesáte mužů od rozšklebeného chřtánu země, spogených s odpůrcem Chórem a geho dvěma společnjkoma (IV. Mogž. 16,), zachwácenj množstwj lidu, uštknutého od hadů (IV. Mogž. 21,), kruté poraženj pětmečjtma tisjc mužů bogowných, a wyvrácenj města a celého pokolenj Benjaminowa až na šest set dušj wypleněj (Saudc. 20,), přjsné obořenj se na Uzu, archu nachylugjcj se od swrženj chránjcjho (II. Král. 6,), strašliwá pomsta, njž za pyšné lidu sečtenj Dawidowo sedmdesáte tisjců žiwých morem wyhlazeno (II. Král. 24.): tito a podobnj skutkové Božj powrchně uwáženj, zdagj-li se hlásati lásku swatau a sprawedliwau; nebo-li wyce hněw a pomstu? Což otcowa láska, káragjcj syna, ho zabj? neb dokonce s njm množstwj bratrěj uchwátj?

Nadwrženému tedy důvodu, pakli statečný býti má, wyswětlenj zapotřebj, kteréby přjěj se nesnáze tyto wywrátilo.

Gest zahodno přede wšjm ponawrhnauti, že řeč o hněwu Božjm a o skutejcch téhož hněwu w starém zákoně mnohem častěji, než w nowém se uwádj, ano že od prwnj knihy Mogžjšowy až k druhé knize Machabegské strašné aučinky geho poslaupně njgj, gako sněhy a ledy s temnostj zimnj ku přjštj gara, gešto zatjm lásce se přjstup otwjrá, tak že w nowém zákoně gasné a teplé papršky této lásky wšecko krásně osloňugj, gedwa že zmjnjka o hněwu pozůstává, podobně záři slunce letnjho

weškerau přjrodu blažjcj, gelikože semotamo w černé lano hwozdů proraziti nemůže.

Což Bůh za prwnjch časů starého zákona swau lásku negewil? Tato otázka se sama zodpowj u-
wážiwsjm, gak se Bůh chowal k pobožnému Heno-
chowi, k wystřjhagjcjm se všeobecné pokaže-
nosti Noé, k wěrnému Abrahámu, a k geho synům
a potomkům, ano k weškerému Israeli. Tohoť to-
lik důwodů, což stránek swatého pjsma. Kdo o
zgewné této lásce se přesvědčiti chce, wiz po-
psánj, gakowé opravdu gen zpěwci, duchem
Páně nadšenému, se podařiti mohlo w tato slowa:
(Isai. 43,) „*Hle nynj takto prawj Hospodin, two-
řitel twůg, o Jákobe, a učinitel twůg, o Israeli!
Nebog se, neboť vykoupil gsem tě, a powołal
gsem tě gménem twým, (kterěz gest) Můg gsi
ty! Když půgdeš přes wody, s tebau budu,
pakli přes řeky, nepřikrygj tě, půgdeš-li přes
ohně, nespáljš se, ani plamen chytj se tebe;
nebo gá Hospodin, Bůh twůg swatý israelský
gsem spasitel twůg. Dal gsem za wýplatu za
tebe Egypt, zemi mauřeninskau, a Sábú. Pročež
drahým učiněn gsi před očima mýma, a zwe-
leben. Milowal gsem tě, dám lidi za tebe, a
národy za život twůg. Nebogž se, neboť gá s
tebau gsem. Od wýchodu přiwedu sjmě twé,
a od západu shromáždj m tě. Dj m seweru:
Nawrať! a gi hu: Nezbraňug! Přiwed' syny mé
zdaleka, a dcerky mé od končin země.“ . . .*

Proč Bůh, gsa neyswrchowaněgšj a nepromě-
nitedlná láska sám do sebe, a gewiw tuže lásku giž
od počátku swěta slowy i skutky, proč *a*) mnoho-
kráte takau přjsnostj, hněwu wjce než lásce podob-
nau, lid swůg káral ? a proč *b*) tatáž přjsnost,
bywši za prwnjch časů hrozněgšj a kárněgšj w au-
činku swém, napotom k lásce se wjc a wjce chýlila,
čjm bljže k časům nowého zákona postaupáno ?

Powažugjce Boha za mrawnjho wychowatele
weškerého člowěčenstwa, nesmjme zřetel bráti ge-
diné na některé prostředky, kterých za těch neb
oněch časů užjwal, nobrž předně a zwláště na hla-
wnj aučel, a pak na prostředky, gimiž onoho dosjci
se snažil, nahljžeti slušj ; z čehož usudek k odpo-
wěděnj na prwnj otázku vyplýwati bude.

Blažená swatost, čili ctnost s přjměrenau bla-
ženostj, tot cjl, gegž Bůh člowěku určil, potřeb-
nými opatři w ho mocnostmi, gichžto wycwičenj a
ušlechtěnj laskawě podporowal. Člowěk ale hře-
šiw, negen nestatna učinil sebe a celé potomstwo k
dosazeňj onoho cjle, ale i nemilost Božj na weškeré
člowěčenstwo uwrhl. Tjm ale určenj půwodnj změ-
něno nikoliw ; nebot mocnosti kleslého tyže pozů-
staly, ačkoliw (wlastnj winau) porušené. Nadswr-
chowané ale milosrdenstwj ugawši se bjdného člo-
wěčenstwa, spásu gehu a obnowenj skrz Krista w
čase přjštjm usmyslilo, a Bůh wychowatelstwj swé
neopustil, nobrž přjprawy k spáse se strany člowě-
čenstwa potřebné otcowskau pečliwostj chystati po-
čal, sesjlage muže, kterjžto wzýwagjce gméno Ho-

spodinowo, swých bratrj cwičiti, a naděgi w přjstj zasljbeného spasitele zachowati se snažili, gakož byli : Set, Enos, Henoč, Noé. Nezbednostj ale lidskau, vzdorugjej všemu ponaučenj ducha, a lpjej gediné na žádostech těla, poznánj Boha, gakožto základ vzdělánj, kwapně mjgelo, a zlost se tjm takměř rozmohla, že weškerá země (I. Mogž. 6, 11.) porušena byla před Hospodinem, a naplněna nepravostj. Nemožné tudy se stalo člowěčenstwa mravnj wychowánj, nemožná tjm i každá přjprawa k usmyslené spáse. Wyhlazenj lidstwa potopau světa nebyl gediné aučinek sprawedlnosti Božj, nepravost káragjej, nobrž potřebnost gakási pro potomstwo k mravnjmu wychowánj a ku přjprawám k budaucj spáse světa. Což tedy w strašné této zkáze lidské nepravosti wjce nahljžeti, přjsný a zuřiwý hněw, čili otcowskau lásku, která časný žiwot nepravého syna nasazuje, by tjm žiwot mnohých časný i věčný uchován byl.

Ačkoliw Noé prawé poznánj Boha a uctu gemu přjslušnau, gakož i naděgi w spasitele u swých potomků zachowati pjil, ačkoliw strašliwá památka trestu od podobného pokaženj na čas uwarowala: opět brzce ono poznánj s bohabognostj mjgeti počalo; neboť člowěk, tělo gsa, co božského, nepochopiw, po tom dychtěl, co tělesného. Tuť zaslepenost rozumu pošetilé modlárstwj zplodila, působjc sobě bohy, djlo rukau swých, o nichž prorok prawj, že magjce usta, nemluwj, a oči magjce, newidj (Žalm 113, 4. 5.), a náružiwost, nerozdjlná dru-

žina zaslepenosti, ohyzdnau uctu bohům utwořeným vynalezla. Tjm naděge w spasitele, gediné na základu wjry w prawého Boha se wznášegjcej, wywrácena. Abraham wěrný wywolen, by w geho potomstwu tato wjra, a gj zasnaubená naděge se uchowala, ažby člowěčenstwo k onomu stupni vzdělanosti, ku přjstj wykupitele potřebné, dospělo. Načež když ohled běreme, posuzugjce nakládánj Páně s lidem Israelským, gistě že nižádný skutek geho za výraz hněwu a prchliwosti, nobrž gedno za potřebnau přjsnost lásky uznáme, celé člowěčenstwo pěstugjcej ku spáse. Uvažmež u př, onen trest, kde (II. Mogž. 32,) Hospodin, dle slow sw. pjsma, w prchliwosti hněwu Mogžjšowi rozkázal, wyhladiti množstwj lidu, tak že meč synů Léwj w gedem den tři tisjce mužů pohltil. Přjsné toť káránj! Což ale, pakli naprotiw přirownáme prowiněnj a následky z něho se přýštjcej, kdyby nezdárnj židé přjsného trestu byli ušli? Patrněgšjch důkazů na swědectwj lásky a ochrany Páně, mocněgšjch pohnůtek k zachowánj wjry w prawého Boha židům nikoliw poskytowáno býti nemohlo, gakož u wyswobozenj z krutých okowů egypské poroby, a zázračného zachowánj a wedenj na paušti se stalo — mimo to, nedáwno u gewenj sláwy a moci, gako-
wau Bůh gim přikázanj zwěstowal, strachem a hrůzau se chwěli, u náramné bázni Mogžjše žádagjce, by s nimi mluwil, nikoli ale Bůh, by snad nezemřeli, spatřiwsě sláwu geho — (tak o geho bytosti přesvědčeni byli!) — prwnj přikázanj k uwarowánj

modlárstwj a k zachowánj wjry w Hospodina, ga-
kožto k základu spásy, čelilo — slyšeli, třesauce se,
hlas Páně w tato slova: (II. Mogž. 20,) „*Gát
gsem Hospodin, Bůh twůg, kterýž gsem tě wy-
wedl ze země Egypské z domu služby. Nebudeš
mjti bohů giných přede mnau, neučinjš sobě
rytiny, ani gakého podobenstwj, kteréž gest na
nebi swrchu, ani kteréž gest na zemi dole, ani
těch wěcj, které gsau u wodách. Nebudeš se
jim klaněti, ani gich ctjti. Gá gsem Hospodin,
Bůh twůg silný, horliwý, nawštěwugjcj nepra-
wost otců na synech do třetjho i čtwtřého poko-
lenj těch, kterj nendawiděgj mne, a činjcj milo-
srdenstwj nad tisjci těmi, kterjž mne milugj a
ostrjhagj přikázanj mých*“ — zkusili, widěli,
slyšeli: a ay, po kratičkém čase utwořiwsě sobě
boha čtwerneho, obnaženj klaněli mu se, a obě-
towali mu, řkauce: (II. Mogž. 32,) „*Tito gsau
bohowé twogi Israeli, kterjž tě wywedli ze země
Egypské!*“ Kamžby prominěnj této pošetilosti bylo
wedlo? Nebylaby modloslužbau bludnostem po-
hanstwj gednjm rázem cesta prokleštěna? Neby-
lyby podpory naděge w přjštjho wykupitele pod-
wráceny? a přjprawy, od nichž spása swěta záwi-
sela, zcela zničeny? — Což tedy w přjsném poká-
ránj nezdárné pošetilosti twrdošjgných urputnjků
wjce nahljžeti, zuřiwsý hněw prchliwosti, nebo-li
lásku otcowu, která potrestala nezbednost spásu
swěta kazjcj, by tjm milosrdenstwj wěčné člowě-
čenstwu bylo uchowáno? —

Tjm způsobem i u všech ostatnjch káránj láska nad hněw se dokáže. Zgewna též tjnto uvažovánj odpověď na prwnj swrchu nawrženau otázku, a pozůstává odpověděnj na druhau.

Bůh, powždy tatáž swrchowaná láska, u swém vychowáwánj gen tam, a gen toliko přjsnosti užjwal, kde a dokud mjrnost k dosaženj cje dostatečna nebyla. Wětšj neb menšj přjsnost záwisela wždy od vzdělanosti ducha a srdce schowancůw. Odtud vyplývá, proč přjsnost za prwnějšjch časů hroznějšj, napotom lásce wje a wjece postaupala. Negen u káránj, ale i u gewenj sebe, swých vlastnostj a swé wůle se Bůh dle schopnosti a vzdělanosti řjdl. Gaký to rozdjl mezi tresty, o nichž knihy Mogžjšowy, pak knihy Královske a posléz knihy Machabegske wyprawugj! Prwnj zwěstugj strašné, množstwj lidu zachwacugjcj tresty, gakowé gen — a tyto mnohokráte na krátký čas — aučinkowaly: potopu na weškeré lidstwo, s nebes oheň na patero měst, mor na množstwj četné, gedowaté hady, pobitj iněcem, pohlcenj od chřtánu země! Láska, gjž Bůh národ newděčný k sobě pautati chtěl, odpůrcům gen přjčinau k odwážliwosti w hřjšjch! Druhé (královske knihy) za modlárstwj, hanebnost, newěru a neprawost též rozličného káránj uwáděgj, gakož: nepřátely, nemoc, neaurodu, hlad, zagetj, smrt; tentě ale trest mnohem mjrnějšj u srownánj s oným w knihách Mogžjšowých, an pokračugjcj gjž vzdělanost tak přjsného nakládánj wje nepotřebowala; neboť lid lásky schopnějšjim stáwati se

počjnál. Třetj (knihy Ezdrášowy a Machabegské) nazwjce wyprawugj gen o dobrotě, milosti a lásce Páně, o ochraně proti nátiskům nepřátelským, o wyswobozenj z rukau gegich, o sesjlenj u wjře a pronásledowánj, o statném hrdinstwj, gjmž duch wůdců i wogska nadšen, tak že gen zřjčka o hněwu a trestu zmjnká se činj. Zbořenj swatého města a chrámu, vzdálenost od poswátné země, překážky u wjře a náboženstwj, u plněnj zákona namjtané — toť gim za důtkliwý trest. Též gewenj sebe a swých vlastnostj Bůh vzdělanosti lidu swého přiměřil. Gak hrozné gewenj gehu na hoře Sinai Mogžjšowi a lidu (II. Mogž. 20,) w strašliwém hřměnj, blesku a zemětřesenj — a gak ljbě naprotiw Eliášowi: (III. Král. 19, 11–13.) „*Ay, Hospodin šel tudy, a wjtr welký a silný, podwracugjcj hory, a rozrážegjcj skály před Hospodinem, ale nebyl w tom wětru Hospodin; a po wětru zemětřesenj, ale nebyl w tom zemětřesenj Hospodin; a za třesenjm země oheň, ale nebyl w ohni Hospodin; a za ohněm wánj wětrjka tiché a temné — a z wánj wětrjka ticho-temného mluwil Hospodin!*“ —

W nowém posléz zákoně láska nad neygasnějšj záře se wyslunila, zapudiwši i stjn hněwu a prchliwosti. — Sám do sebe tedy Bůh tatáž swrchowaná láska, gežto se powždy gewila dle schopnosti tworů. Wstup na nebe, anebo wezmi křjďla záře gitřnj a zaletíž k neydálsjmu moři, poznáš, že *Bůh láska gest*, pohřiž se w dáwnowěkost časů minulých, poznáš, že *Bůh láska byl*, wznes se w duchu do budoucích časů a poznáš, že *Bůh láska bude!* —

II. Oznamowatel.

A) Literatura.

1. Patrologie verbunden mit Patristik, bearbeitet für Theologen von F. W. Goldwitzer. 1. Bd. Von 1. bis zum 4. Jahrhunderte. Nürnberg 1834. Bei Johann Adam Stein.

Známost patristiky gest zagisté gednomu každému theologu welmi důležitá a prospěšná. Z nj učj se znáti muže, kteříž po spisowateljch knih nowozákonnjch o zwelebenj křestanského náboženstwj w prwnjch stoletjch neywětšjch zásluh sobě dobyli; z nj dozwdá se gak pamětných přjbehů gich žiwota, tak i spisů gegich, w nichž swé náboženské mjněj gsau zaznamenali. Užitek tohoto studium nebylby owšem walný, kdyby bohoslowec toliko na pauhé gmenownj známosti swatých Otců a gegich spisů přestáwal, gj k wyššjmu prospěchu neužjwage. Než, wědomost patristiky má mu prawowati cestu k Patrologii, a s učenjm geg také seznámiti, kteréž Otcowé swatj w knihách swých složili. Gak důležitá tato známost gest, padá gednomu každému do oěj. Giž z toho důwodu musegj nám paměti hodni býti cjrkewnj Otcowé, poněwadž wěku Kristowu a gehu apoštolů tak bljzcj byli. Někteřj z nich byli gsau uředlnjci swatých

apoštolů, ginj opět byli uředlnjci těch, kteřj učenj křesťanské neprostředečně od apoštolů přigali. W gakém smyslu se oni o náboženských prawdách pronášej, w témž se nepochybně i swatj apoštolé pronášeli; výklad, gakého nám oni podáwagj o učenj wjry a mrawů, prawdě podobno, za prwnjho wěku cjrkwe panugjcj byl. Shledá-li tedy bohslowec pomocj patrologie, že učenj swatých otců s dnešnjm cjrkewnjm učenjm dokonale a sauhlasně se srownáwá, a že žádného článku w katolickém učenj se nenacházj, genžby giž za prwnjch stolecť křesťanstwa aspoň podotčen nebyl, toť owšem w přesvědčenj geho na wýsost geg musj potwrditi a wjru geho upewniti.*) A ge-li giž prwé sám dostatečně upokogen a upewněn, gakan ostrážilostj hágiti bude potom swaté náboženstwj! Gak wjtězně bude moci bogowati proti těm, genž katolictwj, gakéhož za našich dnů stáwá, za nálezek střednjho wěku, za plod powěrečnosti wyhlašugj, a wýtwwry swého vlastnjho mozku za opravdowé a půwodnj apoštolské učenj — za prwo-křesťanstwj prowláwagj. Nenjť tedy pochybnosti, že wědomost patrologická nad mjru užitečna gest. Než, práwě toto pole patrologie a patristiky welmi málo se wzděláwá. Za našich dnů se sice zde i onde něco wtom započalo, u př. wydánjm patrologie doktora Wintra, w Mnichowě 1814; toto ale djlo nesáhá ani za druhé stolecť; gešto tradicj katolická, gak Goldwitzer w předmluwě swé prawj, skrze wšeccka stolecť gde. Mimo to gest u Wintra wěro- a mrawo-učenj swatých otců náramně chudo a hubeno. —

Poněwadž přjtomný spis od Goldwitzeru za aučel si uložil, negen tuto nynj dotčenau práždnuu

*) Wiz psanj sw. Polykarpa w přjštjm třetjm swazku Časop.

mezeru vyplniti, nobrž i s cjrkewnjmi učiteli všech wěků čtenáře seznámiti: tedy nemůžeme opominauti, bychom tak důležité djlo gednomu každému katolickému duchownjmu neporaučili. Nalezne tuto každého cjrkewnjho otce krátký žiwotopis, wyznamenánj geho spisů, i kde a kým gsau wydány, a spolu také neyznamenitějšj učenj gednoho každého z nich. To gediné litugeme, že spisowatel na rozličných mjstech, kde wyčjtati měl djla některého swatého otce, na swau bibliografii se odwolává; geštoby mjstněgi býwalo, kdyby ge zde, kamž vlastně patj, byl uwedl; tjmto obyčegem uwedl se gen do podezřenj, gakoby odběratele tohoto spisu také k zgednánj swé bibliografie přinutiti obmýšlel.

Přihonský.

2. Wanderungen eines irländischen Edelmanns zur Entdeckung einer Religion. Mit Noten und Erläuterungen. Aus dem Englischen des Thomas Moore. Zweiter Band. 2te Auflage. Köln am Rhein bei M. du Mont-Schauberg 1834.

Oznámiwše prwnj swazek těchto pautj, ukázali gsme, kterak tento irský šlechtic vlastnjm skaumnám k tomu důležitému přesvědčenj gest přišel, že to, což nynj papežnictwjm nazýwá, w prawdě nic giného nenj, než auplná a opravdowá wjra prwnjch křesťanů. Při tom gsme ale také poukázali, že tento šlechtic pozděgi shledal, kterak tato prawda dlaho před njm od samých protestantů, bezděčně a proti wůli gegich zřetedlně wyznána byla. K doljčenj toho uwodj na začátku tohoto druhého djlu geště některá swědectwj slowutných anglických theologů. Tak se doktor Middleton zvláště nucena býti widj k té podiwnné wýpowědi, „že cjrkew w prwnjch stoletjch nejméně čista byla;“ tau přjčinau

zawrhuge také všecku wážnost swatých otců, neboť tito, prawj, přjmo do katolické cjrkwě wedau.

Dobromyslný Ir nemjnj však proto předce od wyhledáwanj důwodů pro prawdu protestantstwa upustiti. Neboť pewně domnjwá se býti přesvědčen, (str. 11) že se w powaze protestantské cjrkwě předce geště něco giného, než co posud shledal, nalezati musj; a sice něco, z čehožby se wyswětliti dalo, proč se ona tak dlauho a u tak welikého množstwj křesťanů, ačkoliw od mnohých článků prawotnj cjrkwě odpadla, předce udržuge. K wyhledánj toho, pokládá za potřebné do Německa se wyprawiti; neboť zde, gakožto w rodině protestantstwa musj se toho neyspjše dopátrati. Což zamyslił, také wykonal. Přiraziw do Hamburka znamenal negednoho pohoršliwého aučinku protestantstwj; mezi ginými onu historii Anny M. Širmanowé a ctitele gegjho Labadie, genž ono zlopowěstné učenj wynesł, „že Bůh klamati může i také chce, a že také giž skutečně několikráte lidi gest oklamal.“ Po nedlauhém meškánj w Hamburce ubjrá se náš pautnjk do Ğotinku, kamž některá poručenj obdržel, a skrze ně s Scrntchenbachem,*) přednjm professorem w theologii (str. 23) se seznámil. Umysl gehu, že k protestantstwj přestaupili mjnj, shledá-li učenj toto takowé býti, žeby mu swědomj k gehu přigetj radilo, welmi laskawě byl přigat. Pan professor sám se mu nabjdl, že mu wešken přjtomný staw protestantstwj a wýhledy gehu w německé řjši w známost uwede, a že i weškeré přjběhy mu wyswětlj, za kterýmiž křesťanské náboženstwj, w těchto poslednjch 50 létech od starých škwár wyčišćeno, této prostočistě a rozumné

*) Tak psáno — kdo může, nechať wyslowj! —

podoby nabylo, w kteréž ge nynj neyoswjcenějšj protestanti němečtj přigali. Wýklady, které mu Scrntchenbach w tomto ohledu držj, gsau na str. 25—83, a mohau se právem za mistrné djlo pokládati, gjmž Tomáš Moore wýtečný dar swůg we wystawowánj dogjmawém osvědčil. Čtenář, nenj-li předpogat předsudkem, musj zde patrně widěti záblady protestantstwa, vycházegjcej z hlawnjch základů prwnjch protestantských reformátorů: „že totiž náboženstwj w poddanosti rozumu státi musj, a že saudnost gednoho každého křesťana gediným rozeznawatelem a cesty ukazowatelem gest we wjře. Neb ačkoli z počátku toto prawidlo gen na to neb ono tagemstwj od reformátorů upotřebeno bylo, postupem však času bylo na weškeré křesťanské učenj wyloženo, a tudy racionalismu we wjře brány do kořen otewřeny. Že se tu zdrawý a nábožný smysl tohoto Ira na Scrntchenbachowých wýkladech nehrubě wzdělal, snadno se domysliiti. Náboženský staw, gak geg professor S. w zemjch německých wypsal, zdál se našemu pautnjku přjliš přepiatě wyljčen, a prawdě nepodoben, protož (str. 84) sobě umjnil, o prawdiwosti těchto prawdě nepodobných zpráv sám osobně se přesvědčiti. W tomto aumyslu wydal se nynj na čjtánj a rozgjmánj knih racionalistických, a hle, shledal gest skutečně, (95) že tento wýpis nynějšjch německých cjrkwj nikoliw nenj přjlišný, nobrž téměř geště mdlý a neauplný, an mu wjce než polowici bezbožnostj, z racionalismu pocházegjcejch, byl zamlčel, které se nynj weřegně z kazatedlnic i z učitelských stolic přednášegj a rozšiřugj. Toto wšecko pohnulo konečně našeho irského šlechtice, že we swém prwnjm náboženstwj setrwati uzawřel, a wjře protestantské

na wždy wýhost dal (str. 112). Nynj ubjrá se nazpět do swé vlasti. Gen několik měsjećů zdržuge se geště w Anglicku, aby se i zde se stawem a historij protestantstwa poněkud seznámil; nikoliw ale, gakoby gen stjn něgaké pochybnosti měl o prawdě swých resultátů, kterých posud nabył, no- brž poněwadž sobě uložil, wšezhled čili panorama protestantstwj připogenjm přjběhů anglické cirkwe auplný učiniti. Po roce nawrátil se opět do swé vlasti, a sice co mnohem lepšj a upřjmnějšj katoljk, nežli když z domowa byl wyšel.

Co spisowatel (str. 146) o nepostačitedlnosti pjsem swatých co gediného pramene wjry uwodj, gest owšem dosti powědomo, gehu důwody gsau nazwjce z gich zatmělosti a mnohosmyslnosti wza- ty; ale i zde umj Moore čtenáře zanjmati. Tak u př. wyprawuge, že před koncem 16. stoletj o slo- wech: „Totoť gest tělo mé,“ nic méně než 200 rozličných wýkladů na swětlo wyšlo. Dwadcatero rozličných wyswětlenj wyneslo se tohož času o zadosti učiněnj; šestnácte rozdjlných mjněnj pano- walo o hřjchu dědičném, a o swátostech roznášelo se tolikero náhledů, kolikero bylo sekt!!

On okazuge, gak zpozdiłe gednagj, kdož tak důležitau wěc, gako gest spasenj naše, na změnite- dlném, tak snadnému porušenj podrobeném textu zakládagj, kde začasťe gediná čárka, znamenj otáz- ky, kteréž se přehljdnutjm opisowatele buď polo- žilo buď wypustilo, prwotný smysl giž proměňu- ge, a začasťe práwě na opak přewracuge.

Gak mnohem pewnějšj gsau naproti tomu zá- klady, na nichž učenj katoljků ustaweno gest! An geště tuto wýpowěď (str. 154) před oči stawj, za- wjrá ducha plné djlo swé s tauto krásnau apostro-

fau na katolickau cirkew: „Sláwa tobě, gediná a gediné prawá cirkwi! Tys gediná cesta žiwota; stánek twůg gediná záštita před tjmto zatměnjm gazyků. W stjnu swatých tagemstw twých odpocíh sobě nynj duše má; rowně vzdálená gak od newěrců gegich temnostem se posmjwagjých, tak i od nesmyslných wěřjých, hlubiny tagemné prohlédnauti nadarmo se pokaušegjých; obogjm slowy swatého Augustina prawjm: Rozumugte si, gá žásnu; skaumeyte, gá wěřjm; welikost moci božské widjm, w hlubinu ale nepronikám.“

Přihonský.

B) Rozličnosti.

Cirkewnj zpráwy.

Z Řjma. Dne 17. prosince 1833 drženo bylo přjprawné shromážděnj na wyšetřenj ctnostj a zásluh ctihod. služeb. Bož. Petra Canisia,*) kněze z towaryšstwa Ježjšowa, k wyhlášenj za swatého, pod wrchnj správau kardinála Pedicini. P. Augustin de la Croix předložil we gměnu swého řádu předměty k témuž wyšetřowánj. Diario di Roma Nro. 103. obsahuge obšjrnau o tom zpráwu, podáwagje také při této přjležitosti nápis náhrobnj, kterýž Canisiowi w kollegiálnjm chrámu swatého Mikuláše we Fryburce položen, pozděgi však do jesuitského chrámu přenešen byl. Obsahuget w krátkosti celý žiwotopis geho, a znj takto: D. O. M. Venerandus in Christo P. Petrus Canisius Theologus, Noviomagi natus, Societatem Jesu tertio a confirmatione illius anno

*) Od kteréhož nás školnj katechismus pochůzj.

ingressus, ac sacerdotio insignatus, ob magni simul et placidi animi præstantiam a Coloniensi ecclesia ad Carolum V. Imperatorem, ab Othone Cardinali Augustano ad Concilium Tridentinum, a Carolo V. Imperatore Wormatiam contra Melancthonem hæreticum, a Pio IV. Pontifice Maximo ad principes Germaniæ in fide confirmandos missus, postquam Romæ, in Siciliæ et Germaniæ Academiis docuisset, diu apud Ferdinandum Imperatorem et passim summa cum laude verbum Dei prædicasset, Primus Provincialis Societati eidem in Germania ab ipso Societatis auctore P. Ignatio datus fuisset, scriptisque fidem catholicam egregie illustrasset, auspiciis Rmi. D. Joannis Francisci Episcopi Vercellensis Nuncii Apostolici Fryburgum sexagenarius venit, collegii Societatis fundamenta jecit, multa præclara documenta dedit, et quasi quidam Fryburgensium Patronus ecclesiæ per Helvetiam Patriarcha, religionis catholicæ sui temporis columna, toto christiano orbe notissimus, fide, scientia, indefesso scribendi labore, abstinencia perenni, morum puritate, animi gravitate, flagrantissimo Dei amore, multaque sanctitate, clarissimus migravit ad Christum festo S. Thomæ Apostoli anno 1597 ætatis 77.“

Z Rus. Ruské listy podávající zprávy o nově založené akademii pro římské katolické duchovenstvo ve Vilně. Dle základních pravidel za účel ustaweno gest této akademii vyšší vzdělání oněch duchovních, kteří k vznešenějším úřadům římské katolické církve v Rusii povýšeni býti mají. Do této akademie přijímáni budou nejvýtečnější z oněch žáků, kteří ve Vilensku aneb v jiných římsko-katolických biskupských seminářích kurs theologický skončili, a mezi nimi má 40 ze

zemských důchodů vychováváno býti. Mimo tyto z fondu vychovávané žáky mohauť však předce-
gak do akademie, tak i do obau s nj spogených
učilišť také i ti žáci přijmáni býti, kteříby za usta-
nowený plat buď w témž samém ústawu, anebo z
powolenj kromě něho přebýwati mjuili.

Z Berljna dne 27. Března. Na kráľowské
poručenj má we wyzdwizeném klášteře „Rág“ na-
zwaném, w Poznaňském kragi w pruském Polsku,
druhý katolický seminář pro kněžstwo založen
býti. Dále nařjdl Jeho Milost král, k rozšjřenj
ústawu pro katolické duchowenstwo: 1) Zwláštnj
katolické gymnasium w Třemešně pro 30 theologů.
2) Poznaňské gymnasium ráčil we dvě třídy roz-
dělit, a druhé oddělenj pro 60 katolických alumnů
odhodlati. 3) Aby se akademické studie katolické-
ho duchowenstwa zwelebily, ráčil pro konvikt ka-
tolických theologů welkowéwodstwj poznaňského
při vysokých školách Wratislawských 16,500 do-
larů wykázati.

W Manšestru, slawném obchodnjm městě
anĝlickém, položen byl letos, při sběhu náramného
počtu lidj, základnj kámen ku wystawenj katoli-
ckého kláštera pro wychowánj 500 chudých panen,
který čtyrem geptiškám řehole swatého Františka
Salesiánského swěřen bude. — Znamenitá gest tato
udalost; kde geště před nedáwnými léty o wyhu-
benj weškerého katolictwa se usilowalo: tam se nynj
negenom stawenj katolických kostelů rozmnožuge,
nobraž i kláštery zase se zakládagj! —

Z Konstantinopole. Sultán, cjsař turecký,
dowolil armenským katoljkům na předměstj Galatě
patriarchálnj kostel sobě wystawěti. Nákladem 2
millionů piastrů po dwauleté práci stogj w Kon-

stantinopoli nynj ten neykrásnějšj křesťanský chrám Páně, o lonských wánocjch wyswěcený.

Ministrowi třjdy náboženstwj w Nauplii, w králowstwj řeckém, dodán byl nowě nalezený rukopis sw. ewangelij, který w roce 480. po Kristu Pánu psán byl. Počítá tedy znamenitá kniha tato giž 1354 let.

Charlestonský katolický biskup w sewernj Americe, doktor Engeland, byl od Geho Swatosti Papežské za kardinála zwolen. To gest prwnj Hyberňan, který této vysoké důstognosti došel.

Z Prahy. Dne 23. Kwětna t. r. držel we welké sjni Karlo-Ferdinandské university swau disputacj ze wšech theologických předmětů důstogný kněz řehole sw. Benedikta z kláštera swaté Markéty w Břewnowě, a domácj bibliothekář, pan Ignác Rotter, který na to 27. t. m. při slawnosti uwedenj nowého knjžete arcibiskupa, neydůstognějšjho pána, pana Ondřege Aloysia z hrabat Ankwič-Skarbků z Poslawice, gakožto kancléře university, pod presidium Geho arcibiskupské knjžecj Milosti theologický doktorát slawně přigal.

Redaktor časopisu: „*Religions - und Kirchenfreund*,“ pjše w II. swazku 7mého ročnjho běhu str. 208: „Gistý wážný kněz oznamuge nám z Řjma, že Geho Swatost Papežská Řehoř XVI. tiskem wydané spisy w Bonně zemřelého professora doktora Hermesa wyšetřiti nařjdiiti ráčil, a že následkem toho cjrkwenj censura na ně wydána bude.“ Tato zpráwa wzbudila welikau pozornost, gelikož se očekáwá, že ona učená půtka z ohledu zásad Hermesiánských, která se giž za několik let mezi německými theology wedla, nálezem neb wýrokem řjmské stolice rozhodnuta bude.

W Au^gs^pur^ku žige patriarcha 59ti jubilantů,
P. František Xaver Zacherer, narozen 20ho Srpna
1741, nynj tedy giž 93 let stár, který geště každé-
ho dne w chrámu Páně swatého Křjže oběť mše
swaté wykonává.

Z Pet^ro^hra^du. Ukaz od 31. čerwence 1830
zapowjdá duchowenstwu ženichů pod 18tý a newěst
pod 16tý rok oddáwati.

Ú m r t j.

Dne 31. Března t, r. zatruchlil Sion, premonstrát-
ská kanonie na Strahowě w Praze, pro žalostnau ztrá-
tu wysoce důstogného opata swého, Benedikta Jana
Nepomuka Pfeiffera, který celé žiwobyty swé wědám,
náboženstwj a řeholi swé tak obětował, že se s
maudrým Syrachem o něm řjci může, že památka
geho w požehnánj zůstává; což slawný průwod
geho, dne 2. Dubna držaný, wjtězosláwě wjce po-
dobný, osvědčował. — Z přjčiny, že pro Časopis
obšjrný žiwotopis obdržeti daušáme, dálšj zprá-
wu o tomto slowutném muži na přjštj swazky od-
kládáme.

Zpráva o dědictwji Swatojanském.

Ohlášenj ústawu dědictwji sw. Jana Nepomu-
ckého k rozšiřowánj w lewné ceně dobrých ka-
tolických knih roznjtilo a powzbudilo ctihodného
kaplana we Mšeně, P. Wáclawa Žitka, že k zwýšenj
peněžitého zákładu ústawu tohoto, pod názvem:
„Odměna mrawným a pilným djtkám ku wzdlánj
a wyraženj“ od něho wydané knihy 500 wýtisků
arcibiskupské konsistoři darem podal. — Tato 8
archů silná knjžka, neydůstognějšmu panu bisku-

powi Františkowi Pištěkowi dedikowaná, obsahuje mravné přiběhy, písne s osmi rytými melodiemi, a wtipné biblické hádanky, gsauc ke školnjm odplatám welice přiměřená.

Dar tento přigala arcibiskupská konsistoř s welikau spokogenostj, a schwálila tento šlechetný aumysl nadřečeného ctihodného kněze we zvláštnjmu odeslaném psanj.

Redakcj časopisu zowe tjmto wšecky, kteřj si založenj dědictwj swatojanského libugj, by k prospěchu téhož vlastenského ústawu knjžku tu w lewné ceně 10 kr. odkupowali. Oblibiž sobě každý w arcidiocesj skrze swůg důstogný wikařiátnj úřad, a wenkowšj skrze swé wysoce důstogné konsistoře, s přiloženau cenau, kolik by wýtisků žádali, nás zprawiti.

K welikému potěšenj doslýcháme, že mnozj z welebného duchowenstwa k gednotě wzdělawatelů tohoto ústawu i peněžitými přjspěwky přistaupili hodlagj, gen žeby se dřjwe rádi dowěděli, gak welikau summau by přispěti měli. — By ale každému wolněgi bylo, zanecháwá se (dle ustanowenj zakladatelowa) štědrosti každého zcela na wůli, gak welikým darem ku wzniku této dobré věci napomáhati chce. Podlé welikosti přjspěwku podá se pak počet wydáwaných knih z uznalosti každému darem. — Při konci každého roku gména dárců a welikost přjspěwků gich (pakli si to zřetedlně nezapowědj,) w časopisu tomto oznámjme.

Pastýrský list,

Olomucké diocesi vydaný na rok 1834.

FERDINAND MARIA HRABĚ CHOTEK z CHOTKOWA a WOGNJNA, z Boží a Stolice Apoštolské milosti arcibiskup Olomucký, wýwoda, knjže a kráľowské kaply České hrabě atd. atd.

Welebným panům arcipřystům, děkanům, farářům, kooperátorům, gakož i weškerému duchowenstvu swětskému i řeholnjmu diocesi Olomucké pozdrawenj od Boha!

Na konci roku, gehož gsme s Boží milostj nynj dočkali, s direktářem služby Boží přigmate opět, synowé neymilegšj! některá napomenulj, kteráž dáli *mně se zugisté nesteyště, wám pak*, a wěřjcjm, gešto se námi pasete, gestli *ne potřebné*,*) owšem užitečné gest.

Neyprwé djky wzdáwáme Bohu našemu skrze Ježše Krista, že u prostřed téměř wlnjcjch se wšady národnjch bauřek, nám pod otcowským panowánjm neylaskawěgšjho zeměpána, pokog a štěstj udělowati posawád nepřestal. Potom chwálu činjme Pánu dle možnosti, že apoštolské cestowánj, kteréž gsme tohoto roku po diocesi našj konali, nám mnoho potěšenj wzbudilo. Neboť we wšech mjstech, kdežto *znamenali gsme a záwdawek Ducha swatého dávali w srdce wěřjcjch*,**) wšichni w ney-

*) Filip. 3, 1.

**) II. Kor. 1, 22.

pěknějším pořádku a s patrnou nábožností přistupovali k welebné této swátosti, i ačkoliw weliké odewšad scházelo se lidu množstw, nicméně všechno slušně a podle řádu se dalo.*) Mjlo nám to obzwláště proto, že napomenutj námi giž co sufragánem dáwaná i od pastýřů dušj i od wěrného stáda činěna býti gsme poznali. Mimo to neljčené pobožnosti w lidu, a upřjmné snažnosti w duchowenstwu postawiti wšelikého člowěka dokonalého w Kristu Ježšzi,**) spatřowati nemohli gsme, aby radostj welikau neplesalo srdce Naše.

Protož bratřj neymilegšj a přežádaucj, radosti a koruno naše,***) pokračugte po cestě, kterau gsle nastaupili. Pilně se snažugte wydati sebe samy Bohu přjgemně dělňjky, práwě se objragjce se slowem prawdy.****) — Budte přjkladem wěřjccjch, w slobu, w obcowánj, w lásce, u wjře, w čistotě, a chodte, gakož choditi máte a ljbiti se Bohu.*****) Pamatugte ale synowé neymilegšj! že wšeliká ctnost w neustálém prospjwánj záležj, tak že, kdo nekráčj ku předu, kráčj nazpět. Což gestliže týká se wšelikého člowěka, tjm wjce týká se nás, kterým tak wznešený aukol uložil Otec nebeský, nás, prawjm, kterj powoláni a ustanoweni gsme ku poswěcenj těch, za něž sám gednorozený Syn Otce swého w člowěka wtěliti se a muky na křjži podstaupiti ráčil. Aby tedy milost Božj byla počátkem, láska Božj wnuknutjm, wůle Božj prawidlem, přjtomnost Božj o-

*) 1. Kor. 14, 40.

**) Kolos. 1, 28.

***) Filíp. 4, 1.

****) 2. Tim. 2, 15.

*****) 1. Tes. 4, 1.

chranau, a sláwa Božj záměrem všemu, což činj
wěřej, to s pomocj Božj způsobili gest úřad náš.
Ten zastati moci, budiž gediné snaženstwj naše,
budiž radost i sláwa naše.

Aby gste pak w běhu k tak wznešenému ejli,
pokud dáno gest člowěku, *dokonalj a celj w ničemž
nemagjce netlostatku,**) učiněni byli a setrwati mohli,
synowé neymilegšj! My nad modlitbu mocněgšjho
neznáme prostředku. Pročež wám mimo wážné
powolánj wašeho práce modlitbu ustawičnau opět
a opět poraučjme. Užitečné gest čtenj, užitečné
uměnj, ale mnohem wjce pomazánj, a to gen mo-
dlitby pokrmem žiwj se. — Chcete nastaupiti ce-
stu spasenj? modlete se! *chcete setrwati w dobrých
skutcjch až do konce?***) modlete se. Neboť *modlit-
ba*, gakož uěj swatý Basilius, *počjnagjcjm gest prw-
nj základ, prospjwagjcjm wzrůst, dokonalým pevné
utwřenj.* — *Upadnete-li w pokušenj*, modlitba udělj
wám wjtězstwj, *trpjte-li sauzenj*, udělj potěchy, *ne-
wjte-li sobě rady a pomoci*, udělj maudrosti, gestliže
*wšecky wěci, kteréž činiti budete, šťastně se wám po-
wědau*, modlitba, aby gste nezpýchali, udělj pro-
středku. Nám pak, kteřj gsme kněžj Boha, geště
giná gest potřeba neunaweným duchem na mo-
dlitbách bdjti; neboť *postaweni gsme w těch wěcech,*
kteréž gsau Božj, za lidi, a protož za ně bez ustá-
nj modliti se máme. Neymilegšj! slyšte slowa
Naše: *Amalech bogowal proti Israelowi, a když po-
zdwihowal Mogžjš na hoře rukau swých, přemáhal
Israel: pakli maličko opauštěl, přemáhal Amalech.****)

*) Jak. 1, 4.

**) Mat. 10, 22.

***) 2. Mog. 17, 8. 11.

Když oheň s nebe pro reptánj lidu sěstaupiw, *hubil množstwj synů Israelských, Aaron stoge mezi mrtwými a živými, za lid se modlil, a rána přestala.*)* Synowé neymilegšj! *Toto wšěcko u fiğure dđlo se gim, a napsáno gest k wýstraze našj.**)* Co tedy w tom k naučenj gest rozgjněyte. My aspoň důwěřugeme se k Bohu našemu, že i lid náš *proti duchownjm zlostem w powěťřj***)* swjtězj, gestliže *čistých rukau****)* zaň pozdwihowati na modlitbě nepřestaneme. A protož swatá máti cjrkw, nechťje, aby kněžj delšj času prostranstwj bez modlitby zůstawali, denně sedmero hodin kanonických k modlitbě ustanowila. Modlitba tedy vycházeg s wámi z domu, modlitba prowázeg wás po městě, modlitba putug s wámi, modlitba domů wás uwáděg, s wámi léhey a wstáwey, a wšěcko, což po-
-ciťugete, činjte a chcete, budiž počátkem, wřdkynj a pomocj.

K tomu, synowé neymilegšj! něco maličko o swátostech křtu, pokánj a manželstwj, co přidáme, poslyšte, a slowa naše tjm, kterýmž pronášjna gsau, duchem přigměte. *Neboť ne proto, abych wás zahanbil, pjši toto, ale ku potvrzenj srdcj waších, w swatosti před Bohem a Otcem našjm.****)* Kterak důležitá gest swátost wstupugjejch nám, kteříž wěřjme, sami znáte. Skrze nj rodjme se znova a obnoweni býwáme w duchu swatém, a bywše prwé synowé hněwu, učiněni býwáme newinnj, neposkurněni,

*) 4. Mog. 16, 48.

**) 1. Kor. 10, 11.

***) Efes. 6, 12.

****) 1. Tim. 2, 8.

*****) 1. Kor. 4, 14. ; 1. Tesal. 3, 13.

čistj, neškodnj a Bohu milj, dědicowé Božj, spoludědicowé Ježjše Krista.**) Z toho, synowé neymilegšj! kterak swatě a wážně swátost tuto udělowati náležj, pozorugte. Slušj-li zachowati čistý chrám Božj, slušj tjm wjce zachowati ony věci, kteréž se swátosti k očišlowánj lidj ustanowené týkagj. Protož nemohu wám dosti se naporaučeti, aby křtitedlnice, nádoby křestné drhnuté a čisté byly a wjnekn onen, genžto znamenjm gest nabyté newinnosti, co neyčistěgi wždy chowán byl.***) Potom, co při samém udělowánj křtu swatého řjkáte neb činjte, staň se s takowau wážnostj, pobožnostj, slušnostj, aby i ti, kteřj všemu nerozuměgj, wzdělali se, a gasně srozuměli, gak mnoho na tom záležj, wgiti w cjrkew Božj, a aučastnu býti pokladůw gegjch. Pro hogněgšj ale užitek duchownj gedny každé obřady a ceremonie, gakož napomjná sněm Tridentinský,***) we školách a u wyučowánj křestanském častěgi wyswětlugte. —

A wšak budau snad mnozj domnjwati se, že zimnjho času z ohledu na děťátko posluhowánj to prawenau swátostj spěšněgi odbýwati se může bez hany; než mylně to gest, synowé neymilegšj! Neboť wodu křticj w teplém mjstě farnjho domu chowati zagisté powoleno gest; a kdyby někdy nemluwnátku slabšjmu od zimy w prawdě žiwota nebezpečenstwj hrozilo, křest *w domu farnjm*, w zatopené a slušně k tomu připrawené swětnici uděliti

*) Sněm Trident. Sez. V. k. 5.

**) O to by we wšech kosteljch katolického křestanstwa dbáno býti mělo. Sem a tam, i we wětšjch městech, bába gen ručnjk dost špinawý k tomu podává. Čistý wjnekn přinesti ulož každé duchownj otec za powinnost. Red.

***) Sněm Trident. Sez. 24. k. 7.

listem přítomným powoługeme. Neyswětějšj Spasi-
tel náš, který w swátosti oltářnj každého i ney-
sprostějšjho nemocného na lůžku gehu nawštěwuge,
zagisté i nemluwně, kterémuž podobná překážka do
kostela gji zbraňuje, mimo chrám Páně *obmytjm*
wody skrze slowo žiwota očistiti ráčj. Pročež také,
aby, kde wesnice od kostela vzdálené gsau, w do-
tčeném případu křest do dne třetjho odložen býti
mohl, tjm spolu babám, kteréž každému drob-
slabšjmu djtěti bez nuzné potřeby křest udělujj,
zlé toho užjwánj zamezili chtějice, powoługeme, a
gim tento náš úmysl oznámiti rozkazugeme.

Připomenauti zde musjme i giný w městech
powstalý zlý obyčeg, šestinedělky po porodu w
domjch uwáděti. Ačkoliw způsob ten auvodu ze
zákona Mogžjšowa w cjrkew Kristowu přešel, a w
Kristu Ježjši *nenj rozdžku mezi Židem a Řekem, a či-
stým wšecko gest čisté*,*) nicméně nábožný gest a
welmi chwalitebný. Neboť chwalitebné gest, aby
položnice, ozdrawěwši, prwnj swé kroky w dům
Páně obrátila, tam weřegně Bohu za zachowánj
sebe a djtěte swého děkowala, a slib wýslownj u-
činila, že djtě, kteréž *obmyté a posvěcené***) z pra-
mene swatého obdržela, od wšeliké poskwrny
hřjchu zachowá; aniž méně chwalitebné gest, že
slib ten od cjrkwe požehnánjm gako pečetj se
stwrzuge. Poněwadž ale způsob ten žádá, aby
roditelka do samého kostela přišla, odbude-li se
doma, pěkný swůg smysl potratj: zwlastě tenkrátě,
když položnice geště nebezpečenstwj žiwota ne-
znikla. Pročež úwod šestinedělek w pokogi ge-

*) Řjm. 10, 12.; Tim. 1, 15.

**) 1. Kor. 6, 11.

gich zapowjdáme, a nechceme, aby budaucně gaká učiněna byla wýmjnka; wám ostatně přikazugje, aby gste lid o tom w čas potřeby poučili.

Od swátosti wstupugjcej ku swátosti opět powstáwagjcej zřetel obrátiwše, pro krátkost toliko o případech zadrženyjch promluwjme, hogněgi o swátostech wůbec, a o pokánj zwláště, gestli nás Bůh při zdrawj zachowá, ginau dobau mluwiti obmýšlegje.

Gíž nebud' wás tagno, že gsme sobě rozhřešenyj mnohých hřjchůw gen proto zůstawili, abychom i w tom ohledu k hogněgšjmu wěřjcejch spasenj, což na nás gest, přispěli. Wšak ale marná byla by naděge naše, kdyby nám vaše snažnost pomocna nebyla. Kterak tedy ohyzdnj a ukrutnj gsau hřjchowé ti, gíž z toho wyznatele gich poučte, že rozhřešiti ge wám ani nedána gest mocnost; a poněwadž, gakož učj swatý Augustin, *daremné gest pokánj, kteréž následugjcej wina poskwrňuje, a nič neprospjwagj nářekowé, gestliže opětuğj se hřjchowé, aby gste ge zjškali Kristu, a uwedli na cestu spasenj, wšechnu pilnost a práci přičiňte. Nestýskeyte sobě potiti se, s plůčem napomjnati,*^o) s metlau, s láskau a s duchem tichosti,**^o) až owci blaudjcej ku pastýři a biskupu dušj wašich***^o) Kristu přiwedete. Pamatugte, gaká radost gest w nebesjch nad gednjm hřjšnjkem pokánj činjcjm;****^o) – a že ten, kdožby odwrátil hřjšnjka od bludu cesty geho, přikryge množstwj hřjchů.†^o)* Potom, poněwadž dle swědectwj otců tridentin-

^o) Skut. 20, 31.

^o) 1. Kor. 4, 21.

^o) 1. Pet. 2, 25.

^o) Luk. 15, 7.

^o) Jak. 5, 20.

ských wtěchto případech kromě náhody smrti, co se týká rozhrěšenj, nižádné moci nemáte, když se znáte, že upřímně se pokagj, k Nám, bychom wás k rozhrěšenj zmocnili, se uchylte. Wšecku ale přičiňte snažnost, aby tagemstwj swátosti se žádným nebezpečenstwjm se nepotkalo. Protož zasnaubené při samé gich zkaušce napomeňte, že gsau hřjchowé, kterýchž rozhrěšiti nenj we wašj moci, a kdež toho opatrnost žádá, kterak dobře gest časně se zpowjdati, wyrozuměti deyte. Kdyby gste pak před samými ohlášenými oddawky něco takowého na gednom ze zasnaubených shledali, naděgame se, že opatrnost waše wzýwánjm Ducha swatého w okolnostech zasnaubenců nalezne, coby za přčinu odloženého sňatku swatebnjho giným udáno býti mohlo. A však aby wěc ta gistěgi se zdařila, zasnaubených w den sňatku manželského nezpowj-deyte;*) což i sám Tridentinský sněm prikazuje.**)

Co se týče samého manželstwa, giž skrze konsistoř Naši napomenuli gsme wás, kterak pro gistotu manželstwa a pro uspokogenj swědomj wěřjcej mnoho na tom záležj, aby we wšech překážkách kanonických cjrkewnj hledalo se oswobozenj. To-lik nynj opět uwádjme, magjce za nepotřebné, wyčjtati wám překážky každé zwláště, ano wám z práw kanonických známy gsau; gedno však, totiž nestegnost wyznánj, mlčenjm pominauti nemůžeme. Wjte, synowé neymilegšj! že manželstwj mezi katoljky a nekatoljky našjm městským zákonem se

*) Který nezpůsob sem tam w dobu před samými oddawkami se stává; což gen na gistau hřjsnau pohodlnost ukazuje.

Red.

**) Sněm Trident. Sez. 24. k. 1.

nezbraňuje. Ale rovně známo bude wám, což prawj apoštol, *ne wše, co slušj, prospjwá.**) A zagisté mnohé z wás naučila zkušenost, kterak záhubná pobožnosti a dušj spasenj gsau smjšená, zwláště u sedlského lidu, manželstwa. Nepéče o rozdjl w náboženstwj, zanedbané wychowánj djtek, swáry ustawičné, haněnj katolického náboženstwj, aneb dokonce *odpadlstwj strany katolické* gsau přechašné následky. Aniž diwno, že nenj tam swornosti, kde o samé wjře, bez kteréž *nemožné gest ljbiti se Bohu*, a která *gest wšj sprawedlnosti kořen a počátek*, rozdjlné gsau smysly. Dále, manželstwa katolického ten gest hlawnj základ, aby podlé obrazu Krista a cjrkwě, geden druhého we swatém vzdělánj všemožně podporowal. Že pak to se dji nemůže tam, kdež neuznawagj se ty samé poswěcugjcj prostředky, kdož toho newidj? Posledně gaka žalost matce nábožné cjrkwě katolické, ano synowé gegj, z kterých ona Bohu odpowjdati powinnu se uznawá, u wjře katolické se newychowawagj! — Gakož tedy starostliwý otec syna od manželstwa gemu neprospěšného, radau všemožně odwodj, a gen tenkrátě, když wšecko bez platnosti bylo, ustaupj; tak i wy, synowé neymilegšj! měgte se wté, o kteréž mluwjme, zprávě. Radau odwozugte, střezte, proste, nebezpečenstwj ukazgte, gestliže kdo z wašich w takowé manželstwj wstupowati mnj, obzwláště, když ženich nekato-ljk gest. Neslyšj-li wás, dopusťte sice, aby k nám o oswobozenj přistaupili, ale snažte se alespoň djtek spasenj wychowánjm a bedliwostj swau z nebezpečenstwj wywěsti. Bude-li láska k dušjm, za

*) 1. Kor. 6, 12.

které Kristus umřel, pohnútkau prácj wašich, spase-
senj gegich bude odplatau wašj.

To gest, synowé neymilegšj! což gsem wám
dnes řjci umjnil. Deyž to nebeský Bůh, aby gste
*něgaký užitek z toho měli,**) w rozmnoženj Božj,**)
*k wzdělánj těla Kristowa.****) Ostatně nepřestáwáme
klaněti se Otci Pána našeho Ježjše Krista, prosjce,
aby wám dal podlé bohatstwj sláwy swé mocj posil-
něnu býti na wnitřnjm člověku,†) tak, aby činjce
prawdu, w lásce rostli††) gste den co den wjce we
wšelikém dobrém skutku. Ale i wy *pomáheyte mně*
na swých modlitbách za mne k Bohu,†††) aby mi dal
stolic swých přjstogjcj *maudrost,**) kterážby s Námi
byla, a s Námi pracowala. Tak dá Bůh, že, což
gest *ljbého před njm, učinjme.***) — *Milost Pána na-*
*šeho Ježjše Krista budiž se wšemi wdmi.****) Tjm po-
žehnánj swé arcibiskupské wám stále udělugeme.

Dali gsme w Olomauci w residencj

Našj arcibiskupské ten den před
narozenjm Páně, roku 1833.

*) Řjm. 1, 13.

**) Kolos. 2, 19.

***) Efez. 4, 12.

†) Tamž. 3, 16.

††) Tamž. 4, 15.

†††) Řjm. 15, 30.

*) Maud. 9, 4.

**) 1. Jan. 3, 22.

***) 2. Tes. 3, 18.

Předplacenj

na wýbor přježitných kázanj Františka Wambery, býwalého faráře Zbislawského, biskupského notáře a zpráwce biskupského vikariátu Kutnohorského, k tisku podaný od Jana Trnky, kněze cjrkewnjho w Králowé Hradci.

Wlast naše zagisté každého času chowá w lůně swém negednoho duchownjho zpráwce, genž s wýbornými dary ducha také prawau apoštolskau horliwost sgednocuge, a gehož práce gak na kazatedlně tak i we škole wšj zásluhau za wzor wystaweny býti mohau. Než obyčegně se při těchto oswjcených mužjch takowá pokora a skromnost spatřuge, že gen w tichosti — gako wčeličky — na winici Páně pracugj, a kromě swé osady a některých okolnjch kněžj a bližšjch předstawených zcela neznámi býwagj; tjm se nezřjdka stává, že tak mnohé plody kazatelské i katechetické wýmlownosti zároweň s těmito muži umjragj a na zmar přicházegj; neboť se za žiwa nižádnými důwody pohnauti nedali, by práce swé u weřegnau známost uwedli. Gak prospěšno by bylo, kdyby budto známj duchownj anebo předstawenj okrsku, gimž schopnosti a zásluhy podrjzeného kněžstwa powědomy gsau, po smrti takowých učených pastýřů w gich pjsemné pozůstalé práce bedliwost swau obraceli, ge náležitě prohlédali, a pakliby co z nich za užitečné a hodné tisku uznali, budto sami wydánj těchto spisů obstarali, aneb k redakcj tohoto časopisu aneb některému knihtlačitelstwj k wydánj zaslali. Gak mnohá, snad i klassická práce bylahy tjmto obyčegem od zkázy zachowána,

a zásluhy spisowatele k prospěchu náboženstw i literatury bylyby tudy zwěčněny. Kdo z nás by nežádal, by byly duchownj řeči slowutného někdy kazatele w hlawnjm chrámu Páně Teynském, p. Rokosa, anebo katechetické práce páně scholastika metropolitského Lenharda a giných, k tisku podány a zachowány byly? Zdali pozůstalj přátelé anebo dědicowé, co lidé i co křesťané, wděčnosť zawázání negsau, všemožně o to se postarati, by přičiněnj zemřelého přítele nebo dobrodince také geště po smrti užitek přinášelo?

Za tauto přjčínau s mnohými djkami přigala redakcj tohoto časopisu swrchu oznámenau sbjrkú *kazatelských, nazwijce přjležitých swatořečj po zesnulém p. Františkowi Wamberowi*, k wydánj tiskem gj obětowanau. Welebný p. Jan Trnka, býwalý kaplan nebožtjkůw, nynj w Králowé Hradci bytem, ugal se těchto řečj, a gsa o gich důkladnosti přesvědčen, čistě sepsané k tisku přistrogil. Tjmtó ušlechtilým skutkem zagisté gak sobě tak i zemřelému předstawenému swému krásný památnjk gest wzdělal. Byltě tento wlastenec co duchownj řečnj široko rozhlášen, a tudy ke všem znamenitějšjm slawnostem i pohřbům ku kázanj dožadován. Odtud powstala na wětšjm djle tato sbjrká; ostatně z kázanj gehó doma držených genom některá se zde nacházegj, neboť mjwal obyčeg gen obšjrných synoptických rozwrhů s úwody spisowati a dle nich kázati. W. P. Trnkowi přináležj ta druhá zásluha, že mnoho rozdělaných kázanj dodělal, mnohých rozwrhů zcela wypracowal.

Ačkoli Wambera nikdý nezameyšlel práce swé do weřegnosti pustiti, a tudy poslednj ruky na gich ohlazenj nepřičinil, wynikagj nicméně zpráwno-

stj slohu nad mnohé tiskem vyšlé, a od spisowatelů wybraušené. Znaltě tento duchownj řečnjk prawidla gak krasořečnictwj tak i duchownj homiletiky, a těchto zde naskrze šetrjno. Co se pak předmětů dotýče, wywolil při každé příležitosti neyžitečnějšj praktické stránky, kteréž mistrnau umělostj welmi gasně a důwtipně smyslům, obraznosti, rozumu i srdci bljže přiwedl, aby, gak Čechowé řjkagj, w prawém smyslu posluchače rozebral. — Řeči w této sbjrce obsažené nemagj owšem všecky stegné ceny do sebe; panugeť však we všech ušlechtilá prostonárodnost, žiwost a srdečnost, tak že gedenaždý čtenář přjgemně překwapen býwá způsobem zcela půwodnjm u wystawenj pagednáwaného předmětu. Mluwa gest naskrz ozdohná, čistá a důstogná, a může aspoň w některých prawem klassickau slauti, a za přjklad kazatelské řeči slaužiti.

Ginák se také od tak wzdělaného vlastence a horliwého Čecha nedá očekáwati. Neboť Wambera se téměř za celý wěk swůg w tichosti českau literaturau zaměstnáwal, a w slowanských nářečjch od slowutného Dobrowského wyučen byl, s njmžto až do smrti pjsemně obcowal. Tento tak wysoce Wamberu wážil, že geg po smrti p. profess. Pelcla k spolužádánj české stolice na universitě pražské, a pozděgi geště gednau k žádánj české stolice wjdenské mocně nabjzel a podporowati geg slibowal. Wambera však, djlem že welmi mjrně o swých schopnostech smeyšlel, djlem pak, že se giž do pracj duchownjch zamilowal, nemohl žádnau měrau k tomu pohnut býti, ačkoliw až do smrti welmi skrowné žiwnosti požjwal. Proto však co horliwý Čech, kdekoliw duchownj spráwu wedl,

nikde neobmeškal k řeči a k vlasti české lásku wštěpowati. Ontě prwnjm byl, genž gako kaplan Heřmanoměstecký giž roku 1818, pročež *neyprwé* w Čechách čtenářskau společnost a knihownu založil, a audům gegjm zwláštňj pravidla sepsal, kteráž se až posud w mnohých rukau chowagj, a o gehu důwtipnosti i horliwosti swědčj. Tiskem newyšlo nic znamenitého z gehu pera, kromě kázanj při infullacj p. Ferd. Hausy, arciděkana Kutnohorského, kteréž geště bezděky k osprawedlněnj z křiwiého nářku vydal, a některé drobnůstky od přátel začasté bez gehu wědomj tiskem wyšly. Nenj tedy pochybnosti, že se mnohým vlastencům redakcj zawděčj, když tyto, zagisté newšednj práce tak zaslawžilého Čecha w známost uwede, a gméno gehu ze zapomenutj wytrhne. Ostatně se zawazuje gak o zpráwnost textu tak i zewnitřnj ozdoby slušně se postarati, naděgjc se tjm hogněgšjho počtu předplatitelů, *gešto čistý wýnos, dobrotiwostj welebného pana Trnky, skladu našeho časopisu darován gest*, kterau štědrostj, a, čeho se důwěřugeme, mnohočetným počtem předplatitelů, peněžitá zásoba časopisu tak se sesjľj, že list náš w té autlosti, gak letos wycházj, a w swé mjrné ceně na wždy se udržeti bude moci. Cena obau swazků, wázaných a ořjznutých, bude 1 zl. 20 kr. na stříbře.

Předplacenj se přigimá na wšech mjstech, kde se na tento náš časopis předplácj, a lhůta předplacenj trwá až do poslednjho prosince b.r.

Gako na okázku stůg zde následugcj nakwap pracowané kázanj pohřebnj.

Ř e ě,

držená při pohřbu Jana Müllera,*) čestného děkana
Žehunského, od Františka Wambery, téhož času faráře
w Komárovicích, dne 13. Srpna 1816.

Lépe gest, gjeti do domu pláče, nežli do domu hodowánj;
neboť w onom připomjná se konec všech lidj, a živý
myslj, co potomně bude.

Šalom. we swém Kazat. 7, 3.

Scházeti se u swých šťastných přátel k newin-
nému hodowánj nenj hřjchem; ale wstupowati do
přjbytkůw, kde se tesknost, smutek a nářek usadili,
gestiř prawá ctnost, ku které nás giž to pauhé při-
rozené spolucjtěnj naše wěsti má, a kterau nám i
pjsmo swaté za obzwláštnj powinnost ukládá; na-
řizuget Jes. Sir. 7, 38. *Neopauštěg plačjcj těšiti, a
chod s kwjlicjmi.* Šalomaun pak všem těm, kteří

*) Co zde řečnj k jakožto wraucj přjtel zesnulého pastýře
k geho pochwale prawj, nenj nic neprawdiwého ani
přepiatého. Byltě Müller w prawdě ušlechtilý, horliwý
a oswjcený kněz, výbornými dary ducha nadaný, a
negen swého rodu, nobrž i kněžstwa prawau ozdobau.
Geho mjrná, lahodná a spolu přjmá powaha naklonila
mu každé srdce, gak předstawených tak i podřizených.
Pro tyto spanilé vlastnosti wážil si ho zwláště tehdegšj
biskup Králowé - Hradecký, Maria Thaddäus hrabě z
Trautmannsdorfu, genuž w dekretě, gjmž Müllera br-
zy po nastaupenj fary děkanským titulem poctil, toto
swědectwj vydal: Ob præclaras animi tui dotes, sin-
gularum in cura animarum zelum, et affabilem in con-
versando modum, signum aliquod benevolentiae Nostrae
tibi exhibere cupientes, tibi titulum Decani cum privi-
legio deportandi sic dictum Canonicum harum serie
conferimus etc. 16. Nov. 1809. Nebožtkem Puchmayerem
roznjcen byl Müller co alumnus láskau k řeči a litera-

se rádi w ta mjsta ubjragj, odkadž žalost a neywj-
ce žalost nad zemřelými zawznjwá, weliký užitek
a sice nabytj neypotřebněgšj maudrosti žiwota po-
gišluge; že totižto w takowé přjležitosti auplnau
marnost tohoto swěta poznagj, sami nad sebau se
pozastawj, a w tom, co brzce pro ně nastane, wá-
žně přemjntati počnau, řka: *Lépe gest gjti do domu
pláče, nežli do domu hodoiwdnj; neboť w onom připo-
mjná se konec wšech lidj, a žiwý myslj, co potomně
bude.*

Přátele! dnes gest celá osada waše, dnes gest
duchownj zdegšj přjbytek onen dům pláče. Zalj-
bilot se neywyššjmu Hospodinu powolati k sobě
pomazaného a wěrného služebnjka swého, wašeho
welebného pastýře duchownjho, aby geg z dalsjho
klopotowánj pozemského wytrhl, a k zasljbenému
požjwánj neskončených odměn uwedl. Tuť sobě

tuře české, s njž se horliwě po celý wěk swůg w ticho-
sti objral. Tjm také, gsa giž z přirozenj nad mjrů
wýmluwný, tak welice w duchownjm řečnictwj prospěl,
že geho kazatelské práce, zwláště w létech pozděgšjch
klassickými slauti mohly. Složil také pro swau osadu
rozličné přjležitné pjsně, z nichž se ale toliko gedna ke
cti a chwále swatého Jana Nepomuckého tiskem zacho-
wala, a posud w Bydžowském kragi zde a onde se zpj-
wá, s začátkem: „*Krásó našj české vlasti.*“ Zamey-
šlel také i epickau báseň: „*Lukanowu Farsalu*“ do če-
štiny přeložiti, když ale několik knih do přjzwučných
hexametrů byl uwedl, dostalo se mu několik zkaušek
w časomjře složených do rukau; uznaw z toho přednost
této nové prosodie, umjnil přeloženj swé časoměrně
přetwořiti; wšak u prostřed této práce přikwapila na
něg nemoc — wrhnutj krwe — w kteréž po třjletém
trápenj žiwot swůg dokonal!

přibuznj, přátelé a owčičky geho bědugj, že ho zde wjce mezi nimi nenj, a s hořkými slzami tělo geho odewzdáwagjce zemi, bolestně se s tjm duchownjm otcem swým rozžehnáwagj. I mám za to, wy přespolnj! že gste sem nepřišli gen pro tento truchliwý pohřeb; nýbrž aby gste na tom všeobecném smutku autrpný podjl, a nad tjmto zemřelým pro sebe mnohoplatné poučenj wzali. K obému pak i ku pláči i k maudrosti dostatečných pohnútek zde nalezáte. Popatřte gen na oči těch kwjljcyjch, kterak okrwawěná srdce wám wyrazugj, a nenj wám ani potřebj Sirachowa připomenutj, aby gste se přičinili, laskawě gich potěšowati; popatřte gen na tuto rakew, w njž mrtwola tak milowaného muže složena gest, a s ustrnutjm slyšeti budete slovo Šalomaunowo: *Takowá podoba wbrzce bude podoba twá!*

Tázete se, gakby gste neysnadněgi těmto zarmauceným útěchy dáti mohli? I newjm aučinnějšho prostředku pro toto prwnj a neybolestněgšj okamženj gegich, nežli aby gste s nimi zároweň plakali. Widťe, wy nařjkagjcj ubožátka! že wám to neywjce ulehčenj působj, když se i giné twáře stegnými slzami poljwagj, a žeby gste za nepřjtele měli člowěka toho, kterýby wám lkánj waše za zlé pokládal. Wždyť wám ani Kristus požalostěnj slušného nezakazuge, a nemaudrý by byl, kdoby na wás žádal, aby gste tak welikau ztrátu snad lhostegně zahrabáwali.

Pročež poplač sobě genom, ty ztrápený otče, nad tělem syna swého! Wždyť gest byl krew twá! On gest ten, kterémuž gsi při geho narozenj všeho štěstj od Boha žádal, kteréhoš poprwé na lokte wezma, k ustům a k srdci gakožto neydražšj poklad

tiskl; který na twém kljně pohráwage od tebe neyprwnějšj ponaučenj přigjmal; který tě swým šlechetným chowánjm od kolébky až k hrobu swému potěšowal; který ti swého prwnjho kněžského požehnánj udělil; wždyť gest to ten synáček twůg, w němžs gedinau radost swau pokládal, na němžs podporu swého schátralého wěku geště déle očekáwal, a genž tobě oči zatlačiti a tebe k hrobu doprowoditi měl. Zatjm pak ty geg, ubohý starečku! do toho tmawého podzemnjho lůžka ukládati musjš! I poplač si, poplač nad tělem gehu; neboť nepokládal Spasitel twůg za zlé oné Naimské wdowě, že nad gedíným swým zemřelým synem hořekowala; ale nedey duchu swému docela klesnauti w té žalosti sprawedliwé; nobrž pamětliw a wědom sobě bud', že gakož wšecko, tak i tato smrt, z wůle swrchowaného Otce pošla, a ta wůle gehu že wždycky, gakž gsi gistě mnohokráte giž za swého žiwota zkusil, dobrá a lidstwu prospěšná gest. Pokloniž tedy swých šedin před nezpytatelným řizenjm Páně.

Wy přjbuznj, genžto gste w pokrewnosti stáli s tjmto w Hospodinu odpočjwagjcjm miláčkem swým, nelitugte slz, které wám nad skonánjm gehu tekau; neboť, gestliže ne i spolu dobrodinec, zagisté *ozdoba* rodiny wašj byl. Sami gste toho swědkowé býwali, kterak si geg i mnohé wznešené osoby wšjmali, kterak si geg všickni předstawenj gehu wážili, a kterak geg negen weškeré duchowenstwo, nobrž i každý řádný člowěk w uctiwosti měl. Skrze něho i wy gste wyššj pocty docházjwali; nynj pak smrtj gehu, gestli ne pomoc (neboť se mi tjm šlechetné srdce gehu nikdý nepochlubilo) aspoň weliká částka cti, a na čemž

neywjce záležj, prawé přjbuzenské lásky zhasla. Kroptež tedy, kropte rakew geho slzami, gakož Martha a Maria nad hrobem bratra swého činily. Owšemť wám nemohu (ach! kyž bych mohl!) zasljbiti, že wám geg Kristus, gakož se oněm sestrám stalo, na waše úpěnj wzkrjjsj a wrátj; ale tjm mjrněte zkormaucenost swau, že nynj ten přjbuzný wás mnohem wyššj důstognosti, nežli swět dáti může, přigal a wás i w oněch wýsostech osloňowati taužj.

Gakož pak Ježjš (Jan 11, 35.) duchem zastonal, se zkormautil a zaplakal nad smrtj swého přjtele Lazara, tak i wy duše dobré, které gste tohoto giž oslaweného muže wraucjm a upřjmným srdcem milowali, kterj gste se s geho smeyšlenjm srownáwali, geho společnosti s chutj hledali a užjwali, w geho obgjmánj okřjwali, nad geho churawostj truchlili, gemu spomoci žádali a zesnutjm geho uleknuti byli, nestyd'te se mu u weřegnosti poslednj důkaz čistého přátelstwj slzami dáti. Ach bratře! welebný bratře můg! dnes se giž nepohybuge srdce twé při mém přjchodu? giž mi nepodáš wjce swé přátelské ruky? giž nebudu widěti w oku twém té zjřdké přjwětjivosti? giž se neotewrau usta twá k utěšenému rozmlauwánj o Bohu a přirozenosti se mnau? O! žeť ti tak časně napsána byla twá poslednj hodinka na nebesjch! Toho gsem se nena-
dál, že tak brzy opět do twého přjbytku, že k twému pohřbu tak brzy přigjti budu museti. Ale tjm se gediné kogjm se všemi přátely twými, že tam před trůnem swrchowaného Pána, kamž po krátké chwjli za tebau woláni budeme, mnohem tužšjho přátelstwj zažigeme, a w odkrytějších prawdách božských kochati se budeme. Wy pak

owčičky tohoto zesnulého pastýře vašeho, gistéť gste geg všickni milowali; neboť kdokoliw geg poznal, celým srdcem oddán mu býti musel. A kdož geg wjce znáti měl, nežli wy? a kdo mu wjce oddán býti, nežli wy? Neboť péče o vaše dobré, o vaše spasenj byla negen powinnowanau ale i zamilowanau gedinau myšlénkau gehu. On neunaweně pracowal, aby ducha swého wždy wjce w uměnjch zdokonalil, a wám tudy čisté učenj prospěšněgi přednáseti mohl, a smjm řjci, že na něm splněna byla slowa proroka Malachiáše 2, 7.: *Rtové kněze ostrjhati budau uměnj, a zákona hledati budau z ust gehu, nebo anděl Hospodina zástupůw gest.* Swé práce duchownj swědomitě konal; wám s chutj, ano i tenkrátě, když se wás waši vlastnj přináležegjci šjtjli, dnem gak nocj posluhowal; pečliwě chybugjch napomjnal, na zatwřelé až k pohnutj gegich dotjral, a wšecky, staré i djkj, k wezdegšjmu i wěčnému štěstj přiwěsti usilowal, ano giž churawý gsa, od horliwosti swé neupustil. A na čem neywjce záležj, a co spolu neytěžšj gest, negen slowem ale i skutkem wás poučowati neywýše se snažil; tak že žiwot gehu bez auhony, a kromě snad některých, mně nepowědomých křehkostj, bezě wšech pohoršenj dáwagjch neprawostj před očima wašjma se stkwěl. I nepochybugi, že wám ten wáš tak přičinliwý otec duchownj welice milý byl; aspoň mi sám s gakausi sladkau spokogenostj gistil, že ho milujete. Tak též i wy co owčičky dobré želte odchodu gehu; neboť židé, kteřj se Aaronowi, swému neywyššjmu knězi, zprotiwowali, žalostili předce nad smrtj gehu, gakž píše 4. kn. Mogž.: *Wšecho množství, widauce, že umřel Auron, plakalo nad njm za třidceti dnj po wšech čeleděch*

swých. Plačtež i wy, plačte prawjm; neboť waše slzy gsau gediná a poslednj odplata za práce gehu; ale nermuťte se pro budaucnost; neboť gak dlauho cirkew Kristowa ostogj, i wy wždycky swé pastýře mji budete.

I poplačte sobě všicknj, kteří gste toho dokonalého muže znali, nad tělem gehu; ano i wy, kterým ani po powěsti powědom nebyl, gakž wás sw. Pawel k Řjm. 12, 15. napomjná: *Plačte s pláčjmi!* a 'gakž Sirach žádá: *Neopauštegte těšiti těchto kwjljcjch.*

Pjše však swatý Auĝustin (sermone 120), kde sobě ta slowa Šalomaunowa: „Lépe gest gji do domu pláče, nežli do domu hodowánj; neboť w onom připomjná se konec všech lidj, a živý myslj, co potomně bude,“ na mysl uwádj, že mnozj při pohřbu prawj: „Hleďte, ubohý! tak hodný byl, geště před málo dny chodil, s njm gsem mluwil, a nynj giž na marách ležj. Nic, ba nic giného nenj člowěk, nežli pára a dým!“ sotwa pak že mrtvého pochowagj, a oči otau, giž opět zapomněli, co člowěk gest, a hlauwu i srdce naplněné magj samau marnostj swětskau. Abychom pak i my takowými zpozdilými nebyli, budiž nám tento w Pánu odpočjwagjcj kněz, který tak mnoho a rád za žiwa učil, i nynj we swé smrti prawdomluvným učitelem! A co mnjte, gakéby bylo as, kdyby mohl, nynějšj promluwenj gehu? Zagisté toto: Wiz každý z wás, že co gá gsem, i wy budete, totiž umrlci; pročež nemeškeyte se přjliš se světem, a hotowte se k saudné stolici, před kterau wás s radostj očekáwám. Na mně připomjneyte sobě konec všech lidj, a živj gsauce pomeyšlegte na to, co potomně bude.

Nepogalaby hrůza kosti vaše, kdyby vám takový hlas z této rakve k uším dorážel? A zdaž gest která prawda neomylnějš? Saudili gste před churawostj tohoto, že tak brzce swadne? Neumj-ragj děti? Gste ugištění, že na wás nehlodá giž smrt? Znáte wšecky přjpadnosti, které wám náhlé rozlaučenj přiwedau? Kdo z wás rána, kdo téhodne dočká? Wěděli-li ti, co wás do hrobu předešli, kdy se odeberau? Proč tedy stawjte hlawy gako nesmrtedlnj? Proč se neohlžjzte po swém odpočinku? Gste přihotoweni k saudu? — Ach negste. Ta myšlénka před saudcem zarážj; rádi by gste ten čas až na dál, kdyby to w moci wašj bylo, odložili; wy nechcete býti s Kristem, nobrž se swětem. To mi prozrazuge vaše pečliwost přjlišná o wezdegšj věci: dychtěnj po eti, sháněnj bohatstwj, stawěnj trwanliwých přjbytkůw. Waše hádky, zástě, utiskowánj, rozkoše gsau znamenjm, že se geště nelekáte wěčnosti. Ale přjchod Páně, gako zloděg! Opustiti budete museti wše a státi na saudu.

Tamť wás s útěchau čeká tento někdegšj pastýř wáš, a napřed plesá, gak mnoho dušj k spasenj přiwedl. Ach! gak hrozné by to proň býti musilo, kdyby některá k zatracenj přišla! Rozmilj přátelé! nespauštěgte s paměti ta prawidla, která wám do srdce wljwal, držte se gich swědomitě, onť wás chtěl wšecky odchowati Kristu; protož kráčegte co stádce wolně za njm, aby gste se wšickni s njm shledali pod praporcem umučeného Spasitele swého. Geho přičinliwost kwětiž po wšecky časy w osadě této, a geště u potomkůw, wašich prawnukůw, patrno buď swětu, že tento oswjcený a nábožný muž pastýřem wašjm byl; wj-

teř, že gako řtěpař ne tak mnoho na starých stro-
mjch gako na mládř swau naděgi klade, tak i otec
duchownej neywjce čáky w mládeži pohledává.

Posléz pak wás prosjm, aby gste snad po-
hřbenjm těla tohoto nezapomněli na wždy oné du-
še, která w něm žiwa byla. Ten, gehoř nynj
mezi čerwy uložte, odpauštěl wám z moci Ney-
wyšřjho hřjchy waše, a za wás každodenně wrau-
cné modlitby konal; téř i wy nápodobně zawázáni
gste, aby gste naň w modlitbách swých pamětliwi
byli a Boha prosili, aby mu winy geho, gestliže
gaké na sobě, a snad práwě z ohledu wás, na
sobě má, prominanti ráčil. Gá pak gist gsem, že i
on za wás na wysostech přjinlujějm bude.

Nuže, welebný a rozmilý bratře můg! giř se
s tebau řehnáme! Uwedteř andělowé duři twau do
swatyně Neywyšřjho, a Bůh přigmiř gi w plné
milosti swé! Tělo pak twé odpočjwey w pokogi!

Amen.

*Staw katolické cjrkwě w mocnárstwj Rakauském,
(mimo Uhry a Wlachy) w roce 1833.*

Ku katolické cjrkwě se nawrátilo . . . 402

Židů do katolické cjrkwě pokřtěno bylo 86

W sumně . 488

Od katolické cjrkwě odpadlo 86

Stala se tedy katolická cjrkwě w minulém

roce rozmnoženau o 402 duše.

Redakcj.

Náwěštj od c. k. neywyššjho poštownjho úřadu we Wjdni.

Na žádost slawné redakcj *Časopisu pro katolické Duchowenstwo*, by tento spis též po poště poslán býti mohl, neywyššj poštownj úřad ode dne 12. Ledna b. r. počtem 369 w známost uwádj, že tento časopis na každé neywdálenějšj mjsto weškerého rakauského mocnarstwj, kam pošta gde, zaslán býti může.

Při tom toto se ustanowuge :

1) Předplacenj, které wedlé uznánj redakcej na geden rok dwa zlaté stříbra činj, na poště z *třech* zlatých záležj, které se od každého odbjratele na neybližšj poště položj. Toto platj gen w rakauských zemjch. Mimo rakauskau řjsi bydljcej předplatecowé mohau wýtisky obdržeti za ony tři zlaté až na posledaj poštu rakauskau. Magj-li ale býti až k nim přes hranice zaslány, tedy at plat za poštu cizozemskau na naši poštu zašlj.

2) Z každého třetjho zlatého, který pošta za čtyřikráte za rok franco zasjlánj žádá, připadá slaužjcmu poštownjmu úřadu kužitku 12, ostatnjch 48 kr. neywyššjmu poštownjmu úřadu se aučtuge.

3) Předplacenj obstaráwati bude gak poštownj expedicj tak též i redakcj; též o tohoto časopisu ohlášenj, i o wýmjnky předplacenj se postaragj; což expedicj učinj, zawedauc to w oznamowatele nowin, redakcj ale w časopis swůg.

4) Wšecky wýtisky, buď u poštownjch auřadů buď u redakcj obgednané, pošle redakcj křjžem w papjře zaobalené, buď tištěným neb psaným nápisem opatřené, do nowinárny; s zwláštnjm poznamenánjm wšech odbjratelů u nj zapsaných, by gisté po poště zaslány byly.

5) Wšecky wýtisky, při poštownjch auřadech obgednané, w protokol se zawedauc, wepsánjm gmen odbjratelů a zaslaného předplacenj. Zaslané obgednánj okamžitě w poštownjm dennjku zwláště se zaznamená; a pak redakcj buď půwodujm listem, buď zpráwným nápisem téhož listu o tom uwědoměna bude, by s to byla, neprodlěwagjc nápis na obálku dáti, wýtisky gjm zaopatřiti, a na expedicj nowin zaslati.

6) Při čtwtřetlňj neb pololetňj pořádnosti zašle expedicj nowin, po sraženj celoročnjch autrat za rozeslánj wýtisků, přigaté peníze na redakcj, s kwitancj podlé třjd štemplowanau, spolu s wyswědčenjm za obdrženj.

7) Co k zasílání zdejších poštám od expedic nowin *pod nápisem poštovního úřadu*, o obhlednutí časopisu se starajícího, se vykáže: to poštovní oddělení co věci poplatku prázdne bez prodlení wezme, gako takové sobě zaznamená, a bez dalšího poplatku vykázaným poštovním úřadům, k francie dodání na předplatitele, odewzdá.

Samo sebau se rozumj, že wýtisky předplatcům obyčejným způsobem, totiž bez receptů, zasílati se budou.

W Praze 23. Března 1834.

Cjs. kr. wrcunj poštovní úřad

Pruckmayer,
zprávce.

Náwěšť o wydáwání česko-německého slownjka.

Nezřjodka slyšeti se 'dáwá u nás hlasité stýskání, že se we mnoha českých spisech nowějšjch nalezá zhusta slow, gegichžto wýklad darmo by hledal we slownjcech dosawáde na swětlo wyslých; i winj proto čtenář začasto spisowatele ze swéwolných nowot, aneb se domnjwá, že každé gemu nesrozumitedlné slovo pauhé české nenj. Sprawedliwějšj byloby owšem toto postesknutj, kdybychom měli auplný slownjk, zawragjej w sobě celý starý poklad i nový nábytek gazyka našeho. Než wšeccky dosawádaj slownjky dohotoweny byly giž skoro před dwadeceti léty, a kdožkoli wj, gak rychlými kroky literatura naše za dnů těch postupowala, ustane poněkud žehrati proti nowému spisowatelstwu. Wyslotě zatjm na swětlo mnoho posud weřeguě neznámých starých rukopisů, w kterých se množstw z úst národu českého wyhynulých a však pauhých slow zachowalo. Z tohoto pokladu básnjci a prosáikové nowějšj potřebných sobě slowej buď wybjrali, aneb nowých twofili wedlé prawidel analogických, a kde domácí tyto prameny gich opauštěly, wázili i ze studnice přjbuzných nářečí slowanských. Tjm tolíko způsobem státi se mohl a poněkud se giž stal gazyk náš negen ohebným nástrogem wysšj poesie, anobř i obratným gednatelem wšelikého systematického umění. Tak přibylo na tisíce buď nowých buď obnowených slow, gegichžto wýznamu postjhnauti nemohau owšem ti, kdož staršjch spisů nečjtaj, a se skladem gazyka materského bljže se neseznámili. A wšak mnoho upřjmných

Čechů, auřadēm a powołánjím zaměstnaných málo má pochwy-
li k čtánj, anobrž ani přiležitosti k dostánj dobrých knih sta-
ročeských, které se ledwa w málo kterých bibliothékách na-
lezagj. Tomuto citedlnému nedostatku pomoci může gediné
auplný kritický slownj, z něhož se po krátkém nahlednutjkaž-
dý dozwdjá, w gakém kdy smyslu a spogenj kterékoli slovo
se užjwáwalo, a posnd užjwá. Takowéto dáwno giž ode všech
upřjmných kraganů taužebně očekáwané djlo nynj na swětlo
wygjtí má. Náš o literaturu vlastenskau na neyweyš zaslau-
žilý pan professor *Josef Jungmann*, podal ondy no všem wla-
stencům utěšené návěštj o wydáwánj swého giž dokonaneho
Česko-německého slownjka. Sbjral tento neunawený literá-
tor po třidcet let slowa i mluwenj způsoby w knihách českých
starého i nowého wěku, a podobné sbjrkj bedliwých kraganů
našich, pp. Procházky, Pjšeljho, Dobrowského, Zlobického,
Puchmayera, Marka, Bergnera, Michalowského, Fabra a g.
we swau zásobu snášel, a kaupiw mimo to vlastnoručnj ety-
mologický slownjk býwalého tu w druhé polowici XVII. sto-
letj c. k. rady při appellacj p. Wácl. Rosy, a našed giné po-
můcky, spořádal wšecku tu zásobu, saudně procjdil a wgeden
celek uwedl. Udáwá tam kořen a půwod slow; wyswětluge
a popisuge gegich vlastnj prwotnj, přenešený i we wšeli-
kých naukách obwyklý smysl a wýznam; srownáwá ge se
stegnými aneb s podobnými slowy cizogazyčnými; přidáwá
německý wýznam; připoguge průpowědi a wšeliké mluwenj
způsoby, udáwage wšady, kým a kde tak gich užjwáno. I
wýrazy Morawanům a Slowákům obyčegné, pokudž posawádnj
prameny a pomůcky postačowaly, ano i některé ginoslowan-
ské, kteréž naše domácj buď wyswětlugj buď nedostatek gich
doplniti mohau, zwláště, gestli giž od koho užity byly, také
zde gsau umjstěny; ano i zle twořená slowce, gsau-li poněkud
w běhu, newypuštěna, knimž buď gméno nowého spisowatele
kodpowjdánj postaweno, aneb káragcej znamenj křjžku připo-
geno. Na ten způsob nalezá se tam celá historie každého
slowa. — Měl p. skladatel na zřeteli neywjce spisowatele,
kazatele, auřednjky a wšecky ty, kteří buď powołánjm, buď
dobroljbeznau wůlj něco českého psáti magj aneb chtěgj, ale
přispěti žádal i čtaucjm nebo z češtiny do němčiny překláda-
gjecjm, uwáděge wšecku pokud mohl gazyka zásobu, stará, za-
staralá i nowá slowa. — Slownj ten přes 500 archů silný
wycházeti bude po swazecjch 25 archowých w ceně 2 zl. na
strjbře, pokud možná, každého čtwrt léta, a sice prwnj swazek

koncem Zářj b. r. — Pro usnadněnj gak wydawateli tak i kupujcjm zwoluge se cesta předplacenj tjm způsobem, aby pp. odběratelé, nemagj-li podjlu na pokladnici musegnj k vydávánj českých knih, složili napřed 4 zl. w stříbře na poslednj dwa swazky téhož slownjka, kteréž potom beze wšeho platu gim se poradně wydagj, prwnj pak swazek gakož i druhé wždy po wygitj gich zaplatili a řádně odbjrati se uwolili. PP. zakladatelům dotčené pokladnice prodávání budau, dle návěštj od českého Museum wydaného w prwnj swazku letošnjho běhu ročnjho, prwnj dwa swazkové Slownjku, genž geště tohoto léta 1834 tistěni býti magj, we knihoskladu Kronberggra a Webra w Praze za polowici obecné ceny, totiž 1 swazek za 1 zl. na stříbře, gelikož druhá polowice za ně od pokladnice složena bude. I ta wýhoda se gim podává, že powinnosti předplacenj 4 zl. na poslednj dwa swazky se sproštugj a oswobozugj. Při tom ale zawázání gsau Slownjk pokaždě na ukázánj základčjho ljestku we knihoskladu Kronberggra a Webra odbjrati; aneb gsauli přespólnj, a chtěgj-li ge bráti skrze knihkupectwj gim přjležitěgjšj, ať o to sknihkupectwj Kronbergrowým w Praze sami předkem se umluwj. Ostatně rozwrh platn mezi pp. zakladatele a mezi pokladnici musegnj učinj se každoročně podlé možnosti pokladnice a počtu pp. zakladatelů a z počátku každého léta časopisem musegnjm wůbec ohlašowán bude. — Gména wšech pp. předplatitelů na konci tistěna budau, a protož p. wydawatel žádá, aby čitelně psané gméno swé, důstogenstwj a obydlj tam, kde napřed zaplatj, oznámiti ráčili. Po wygitj celého djla *druhá* geho *části*: *Slownjk Německo-český*, na základu Dobrowského stawený, bez prodlenj wydáván bude, k němuž potřebné sbjrkj giž se hotowj.

Předplacenj přigjmá se až do konce měsíce *Srpna* b. r.

- a) U wydawatele w Praze na Nowém Městě, široké ulici N. 749.
- b) w kněžecj Arcibiskupské knihtiskárně na Starém Městě N. 190.
- c) w kněhoskladu pp. Kronberggra a Webra na Starém Městě na malém rynečku N. 144.
- d) u wšech podstatných pp. knihkupcůw, kteřj se w té případnosti buď k wydawateli samému, buď do dotčených dwau mjst obrátiti mohau.

Wytečné gsau p. prof. J. Jungmanna o gazyk náš wlastenský zásluhy. Gemu přede wšjm gazyk náš děkuge nyněgjho wyššjho wybraušenj; on prwnj prorazil nesnadnau cestu wznešeněgjho poetického slohu; on prwnj ukázal, že gazyk

náš materský tak dobře může býti tlumačem všech uměnj lidských, jako ginj gazykowé neywzdělanějšich národů ewropejských. K wyhotowenj a dokonánj swého slownjka wynakládal po třidcet let všeho po pracjch auřednjch sobě zbýwajcjo času, užjwaného od giných k oddechu a poobweselenj; a ugmau swého pohodlj nelitowal ani welikého peněžitého nákladu na zakaupenj mnoha set wzácnych a proto drahých knih a spisů. Kdo zná weliký náklad na nowě lité litery, na pěkný papjr a tisk, kdo rozwážj, že weliká část z prodege sešlých peněz komissionářům za odměnu se dostává: diwiti se musj lewné předplatnj ceně od nezištného p. wydawatele gediné za tjm aumyslem wysazené, aby i méně možnj potřebuau tuto knihu sobě opatřiti mohli. Oprawdu co ginde štědrj gazyka národnjho milownj mecenátowé a celé učené hognými důchody nadané akademie dowedli, způsobil u nás gediný c. k. professor Josef Jungmann. Takowá snažnost, takowé šlechtné oběti zasluhujj obecného uznánj. Pročež citem pauhé wděčnosti proniknuta gménem weškerého česko-slowanského duchowenstwa podepsaná redakcj činj a skládá tady weřegně djky neywýtečnějšjmu panu spisowateli vlastenskému a skladateli tohoto na neywejš potřebného česko-německého slownjka; i kogj se neomylnau naděgj, že weškeré duchowenstwo vlastenské swým aučastenstwjm ku konečnému wydánj toho welikého a ke cti celého národu slaužjcejho djla horliwě přispjwati neopominc.

W Praze 28. čerwna 1834.

Redakcj
časopisu pro katolické duchowenstwo.